

Letnik 44 • številka 125 • december 2018

GLASILO KRAJEVNE SKUPNOSTI POLJANE

V A Š Č A N

Profesor Aleš Ušeničnik, doktor filozofije in teologije
(Nadškofijski arhiv, Ljubljana - NŠAL)

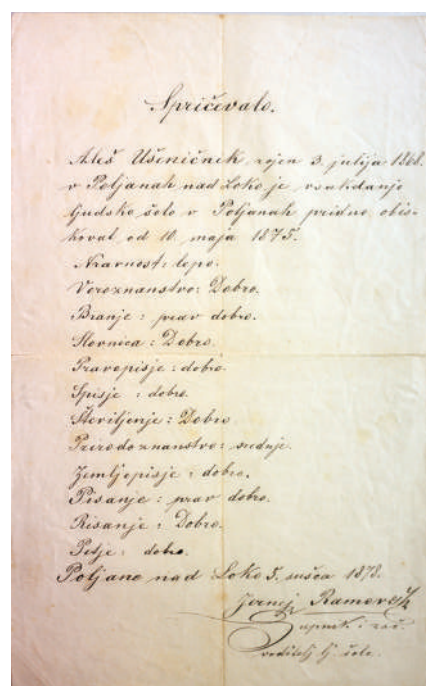
Irena Romih, spominska plošča Janezu Jesenku,
44 cm x 30 cm x 4 cm, freska na lehnjaku, 2008

Alešev rojstni in krstni list z vpisanimi botri
(Nadškofijski arhiv, Ljubljana - NŠAL)

Spričevalo iz štirirazredne Ljudske šole v Loki
(Nadškofijski arhiv, Ljubljana - NŠAL)

Ročno napisano spričevalo iz poljanske šole
(Nadškofijski arhiv, Ljubljana - NŠAL)

Nedovršen, toda izviren

Zaradi ljubega miru in, priznam, tudi zaradi zaljubljenosti v otroške čase, ko smo še verjeli v svet, kakršnega si zares zaslužimo, sem se nekega popoldneva vdala želji mladine in pristala na oddih z risankami po njihovem izboru. Prisedla sem in skupaj z njimi stopila v zgodbe, ki pa tokrat nikakor niso hotele biti tudi moje, pa čeprav so se moderni junaki živahnih mavričnih barv v 3D obliki in prav takšni sferi močno trudili – tako kot nekoč – za povsem iste vrednote. Prehitro naveličana sem po prvi risanki predlagala še eno staro, iz mojih časov. Palček Smuk – nemiren škrat, radoveden kot miška, ki neučakano opreza tako dolgo, dokler na vodni gladini ne zatrepeta prva zvezda – je bil po ogledu prejšnje risanke videti prav klavrn junak. Nekaj enostavno zloženih črt, ena sama ploskev, ena sama barva – blede olive –, kar v svetu otroštva pomeni: barve nobene. Popolnoma neizdelano, nemikavno in preveč enostavno za današnji visoko razviti tehnološki svet. Toda Smuku je kljub temu uspelo. Globoko v ribnik na mah potopi obe različni generaciji in ju potem izstreli še nad oblake med njegove skrbno preštete zvezde.

Vrnila sem se v svoje misli, ki so začele postavljati vprašanja in sestavljati račune. Kako ti je uspelo, Bledoličnež mali? V čem je tvoja sila, tvoj čarobni napoj? Molčiš! Kot zevajoče ribe v tvojem ribniku, ki nobenega glasu ne dajo od sebe. Že prav, bom pa sama tvoj odmev. Posnel si nas, Smukec nabriti, na trak ali kaj vem kaj ... in kadar gledamo tebe, opazujemo pravzaprav sebe, ki smo prav takšni kot ti, malo postrani, nekaj nam manjka ali pa je kakšna stvar tudi odveč, morda smo kje preozki ali pa gleda na drugem koncu kaj čez rob ... A takšni smo pravzaprav še najbolj izvirni. In kadar te gledamo, smo mirni, ker se počutimo – takšni kot smo – za ta svet čisto sprejemljivi in normalni.

Toda človek je vendarle evolucijsko bitje – vsaj od Darwina naprej – in če hoče vrsta preživeti, mora vse moči usmeriti v izpopolnitev svoje vrste, v izboljšanje človeštva ali družbeni razvoj – so rekli socialni darvinisti v 19. in v začetku 20. stoletja. »Čast in slava razvoju!« so zapeli hvalnico. Položili so ga med vrline v panteon na glavni piedestal. Vse se je razvoju podredilo, se mu klanjalo, mu streglo in služilo. On pa se je v vrtu vseh vrlin širil daleč preko svoje meje. Dušil je brez sočutja vse, kar ni hotelo ali moglo živeti v sozvočju z njim. V njegovi razrasti so socialni darvinisti slednjič doumeli, da glavni junak končno zahteva odstranitev še svoje največje ovire, najšibkejših, se razume. A predani reševanju eksistence svoje vrste so »elegantno« rešili tudi to težavo. Naposled z zakonom, ki je v začetku 20. stoletja »za motilce razvoja« v prenekateri državi predpisal sterilizacijo, v Nemčiji pa slednjič kar evtanazijo. Zdravim na duhu dovolj.

Foto: Jaka Šubic

Pa zakaj vam to govorim? Morda zato, ker sovražim razvoj? To pa ne! Ne razumite narobe. Razvoj je družbi potreben tako kot človeku vitamin. Za zdravje. Da se mehanizem družbe ne pokvari. Da teče. Se vrti. Da sploh deluje. Toda poučeni v zdravstvu boste vedeli, da predoziranje ene vrste vitaminov lahko privede v novo, še hujše bolezensko stanje. Močno je družba predozirala z vitaminom čudne progresije v začetku 20. stoletja. Posledice: grozljive! Toda bolj kot preteklost me tokrat skrbi, da se nastavke podobno zapeljane družbe opazi tudi v sodobnem posurovelem kapitalizmu, ki je za nameček od devetdesetih let prejšnjega stoletja dalje ostal še brez svojega – ravno tako izrojenega – »družbeno-naravnega sovražnika«. Prostora daje le najboljšim, najmočnejšim, najhitrejšim in z naglico v razvoju hoče vedno več in boljše ter tako obljublja lepši, skoraj dovršeni svet. Pa vam še enkrat povem, da preveč dovršen sploh ni zanimiv. Pravzaprav je dolgočasen. Hip za tem, ko pritegne pogled, je lahko že odrinjen odmet. Zato vam takšnega sveta v *Vaščanu* raje ne bomo ponujali. Ta, ki ga polagamo pred vas v *Vaščanu*, je čisto navaden, malo postrani, nekaj v njem manjka in kakšna stvar je morda tudi odveč, morda je kje preozek ali pa je zlezal pri kakšni vrstici čez rob ... pač nedovršen, čeprav napisan po najboljših človeških močeh, a zato izviren, takšen, kot smo sami, ki smo ga pisali, in tak kot vi, ki ga boste – upam – tudi brali ter se v njem vsaj malo tudi prepoznali.

Jerneja Bonča,
urednica

Spoštovane krajanke in krajani,

lepo pozdravljeni na straneh našega glasila!

Pred nami je 125. številka Vaščana, ki napoveduje zaključek koledarskega leta in oznanja, da smo stopili v zadnji mesec v letu, ki je že po tradiciji mesec lepih dogodkov, praznovanj in v katerem si najpogosteje želimo vse dobro.

Ko stopamo v najbolj praznični čas v letu, običajno poskušamo narediti pregled dela za iztekajoče se leto. Z veseljem ugotavljam, da je leto 2018 zaznamovalo mnogo uspešnih dogodkov in srečanj v naši krajevni skupnosti, prav tako pa smo izpeljali vse zastavljene cilje pri investicijah v cestno infrastrukturo. Na novo smo asfaltirali: v Kremeniku – odcep Premetovc, 150 m; v Poljanah za osnovno šolo – odcep Krek, 210 m, in odcep Svinjakar, 206 m; v Delnicah – odcep Štantman, 275 m; v Zakobiljku – odcep Košir, 55 m, in odcep Kolar, 168 m; v Lomu – odcep križišče–vas Lom, 192 m.

Vsem krajanom, uporabnikom zgoraj omenjenih na novo asfaltiranih cest, ki ste s svojim delom in velikimi finančnimi sredstvi prispevali za pripravo in utrjevanje spodnjega ustroja, se prav lepo zahvaljujem in vam želim varno vožnjo po novo asfaltiranih cestah.

V krajevni skupnosti in občini veliko skrb namenjamo tudi vzdrževanju že asfaltiranih cest in tudi novim preplastitvam daljših odcepov cest. Z občinskimi sredstvi so se na novo utrdili in asfaltirali odseki ceste Volča–Zakobiljek v dolžini 720 m, v Malenskem Vrhu – odcep Gorenje Brdo v dolžini 150 m, v Hotovlji – odcep Bukov Vrh, 500 m, v Hotoveljski

grapi pa so se zaključila dela po poplavih iz leta 2014, kjer se je v dolžini 1500 m položil fini asfalt in na dveh odsekih uredil oporni zid. Tudi v Dobju se je z ukinitvijo starega uvoza z državne ceste na novo preplastilo del ceste skozi vas v dolžini 300 m.

Tudi pri projektih, ki so financirani neposredno iz občinskega proračuna z občinsko upravo odlično sodelujemo. V mislih imam največjo investicijo v Poljanah, ki se bo odvijala v prihodnje, ko se bo izvedla protipoplavna ureditev Poljan. Ob urejanju poplavne varnosti Poljan se bo uredila in poglobila struga Ločilnice, pod Žagarjem se bo prestavila struga reke Sore, s tem pa bo po Polah na desni strani Sore nastala širša zelenica, ki je predvidena za kopališče. Ob izgradnji novega mostu čez Soro se bo zgradilo tudi križišče, ki bo nadomestilo sedanje semaforizirano križišče. Zaradi izgradnje novega mostu bo potrebno prestaviti tudi transformator. Po Polah, proti cerkvi in proti Predmostu se bo uredila cesta in vgradila vsa potrebna infrastruktura.

Največjo investicijo v krajevni skupnosti Poljane, ki se je pričela v začetku leta 2017 in se zaključila v 309 dneh, je v Dobju uspešno izvedlo podjetje Polycorn. Gradbeno vrednost ocenjujejo na 12 milijonov evrov, opravljali pa so jo večinoma domači izvajalci. Uradna otvoritev je potekala 6. aprila 2018, naslednji dan pa je Polycorn pripravil tudi dan odprtih vrat, ki se ga je udeležilo več kot 1500 domačinov in obiskovalcev iz cele Slovenije. Družini Stanonik ter vsem zaposlenim iskreno čestitam za zgrajeno »pametno« tovarno v Dobju in želim še veliko uspeha v poslovnem svetu.

Konec septembra se je na zadnji seji pred volitvami sestal svet krajevne skupnosti in pripravil predloge za naslednje leto. Tudi v letu 2019 bomo največ sredstev namenili za obnovo in na novo asfaltiranje cest. Predlagani so naslednji odcepi cest, ki jih bo na prvi seji obravnaval na novo izvoljeni svet: Zakobiljek – odcep Petruc, 350 m; Gorenje Brdo – od-

Križišče pred šolo v Poljanah

cep Kožuh, 150 m, + 150 m; Predmost – odcep Podbregar, 260 m in Malenski Vrh – odcep Ajnžuc, 450 m. Novi svet bo obravnaval in pripravil predloge tudi za občinski proračun.

Med letošnjimi prireditvami v naši krajevni skupnosti ne gre prezreti vsakoletnega praznovanja obletnice rojstva samostojne države Slovenije. Praznovanje, ki je potekalo na kresni večer, se je pričelo v župnijski cerkvi s sveto mašo za domovino, sledila je proslava ob lipi samostojnosti v parku sredi Poljan s slavnostnim govornikom prof. dr. Žigo Turkom, ki je v svojem nagovoru opisal dogodke izpred sedemindvajsetih let, kot jih je sam doživel. Sledil je bogat kulturni program in podelitev priznanj nagrajencem KS Poljane za leto 2018. Ob praznovanju občinskega praznika, 24. novembra, pa so bila podeljena občinska priznanja za leto 2018. Med prejemniki priznanj so bili trije tudi iz naše krajevnne skupnosti. Najvišje priznanje, plaketo Občine Gorenja vas - Poljane za leto 2018, je »za uspešno in pestro učno-vzgojno delo ter povezanost s krajem v preteklih 30. letih« prejela Osnovna šola Poljane. Priznanje župana občine pa sta prejela Nika Križnar »za dosežene športne uspehe v smučarskih skokih« in Matej Ržek »za pridobljeni naziv mladi gospodar leta 2018«. Vsem prejemnikom priznanj izrekam iskrene čestitke.

Na praznik svetega Petra in Pavla, 29. junija, smo se ob 150-letnici rojstva dr. Aleša Ušeničnika zbrali pri slovesni maši v cerkvi svetega Martina v Poljanah, ki jo je daroval nadškof Stanislav Zore. Nadškof je v pridigi poudaril misel, da je Bog v vsakem času poslal slovenskemu narodu velike ljudi. Eden izmed njih je bil tudi Aleš Ušeničnik. Ob tej slovesnosti je bil izdan tudi zbornik z naslovom *Iskalci resnice*, ki ga je uredila Majda Debeljak. Sledila je slavnostna akademija v kulturnem domu v Poljanah. Akademijo je vodila Mateja Tušek, osrednji dogodek prireditve pa je bil slavnostni govor dr. Mateja Ogrina, v katerem je poudaril, »da je Aleš Ušeničnik v več kot 50 letih svojega aktivnega življenja ustvaril enega od najbolj impozantnih in vplivnih intelektualnih opusov v vsej slovenski duhovni in kulturni zgodovini«. Iskrena hvala vsem sponzorjem pri izpeljavi res lepega dogodka.

Leto, ki se zaključuje, je bilo bogato tudi s številnimi drugimi prireditvami, zato se želim ob tej priložnosti zahvaliti vsem, ki ste skrbeli za številne dogodke in dejavnosti, ki jih naši krajsani z veseljem obiskujejo. Hvala vsem predsednicam in predsednikom ter članicam in članom številnih društev, ki skrbite za družabno življenje v kraju in občini. Iskrene čestitke vsem za dosežene rezultate, ki jih dosegate na številnih občinskih, državnih in mednarodnih tekmovanjih.

Krajevna organizacija Rdečega križa Poljane je v začetku oktobra organizirala tradicionalno srečanje starejših krajanov. Srečanje, ki se ga je udeležilo lepo število krajanov, se je pričelo s sveto mašo v župnijski cerkvi, nadaljevalo pa v kulturnem domu v Poljanah. Delovanje krajevnne organizacije RK Poljane je orisal predsednik RK Franc Dolenc in med drugim poudaril socialno dejavnost in pomoč starejšim, ki

Navijali smo za naše olimpijske junake.

so jo najbolj potrebni. Zaželel jim je predvsem zdravja in čim več takšnih srečanj.

Tudi zakonski jubilaranti so praznovali. Na letošnjo zahvalno nedeljo, 4. novembra, so se v cerkvi sv. Martina v Poljanah zbrali zakonski jubilaranti, najmlajši pari so praznovali peto obletnico poroke, kar dva para pa sta praznovala 60 let skupnega življenja. Po uvodni koračnici, ki je slovesno zadonela s kora, je mašo daroval domači župnik Jože Stržaj, ki je v nagovoru zakoncem čestital ob jubileju in dodal misel, da ste prav zakonci dober zgled zvestobe v dobrem in slabem. Pri maši so z uvodom, branjem beril, prošenj, prinašanja mašnih darov, uvodom v očenaš in pozdrav miru ter zahvalo po obhajilu z zares lepimi besedili sodelovali zakonski jubilaranti. Slovesnost s petjem je polepšal mešani pevski zbor, ki je ob koncu zapel tudi zahvalno pesem. Vsi jubilaranti in prisotni pri zahvalni maši smo bili povabljeni na druženje pred cerkvijo. Še enkrat iskreno čestitam vsem zakonskim jubilarantom in še mnogokrat doživite svoj poročni dan znova in znova.

Nova asfaltna pot k Svejnakarju

Mesec december je mesec pričakovanj, ki se ga najbolj veselijo otroci. Kulturno-umetniška skupina Kulturnega društva Poljane je sredi prvega adventnega tedna v kulturnem domu pripravila topel sprejem za svetega Miklavža. Več kot 400 otrok skupaj s starši so nestrpnost čakali dobrega svetnika. Ker so bili letos vsi otroci pridni, jih je Miklavž vse po vrsti obdaril z lepimi darili, korajžnim otrokom pa je segel tudi v roko. Prireditelj je pripravila Hermina Peternej ob sodelovanju članov Kulturnega društva Poljane in KS Poljane.

Leto, ki se izteka, je bilo zaznamovano z državnoborskimi in lokalnimi volitvami. V državnem zboru nas bo še naprej zastopal poslanec Žan Mahnič, ki z odličnim sodelovanjem z našim županom uspeva pridobivati državna sredstva za številne infrastrukturne projekte v naši občini.

Za nami so tudi lokalne volitve, saj se je članom sveta KS in občinskimi svetniki iztekel mandat. Na volitvah smo ponovno izvolili župana Milana Čadeža, nove občinske svetnike in nov enajstčlanski svet KS Poljane. V imenu vseh izvoljenih predstavnikov se najlepše zahvaljujem vsem poljanskim volivkam in volivcem.

Za uspešno štiriletno delo pri vseh projektih se zahvaljujem županu in celotni občinski upravi, ki pripravlja številne zahtevne projekte za celo občino. Hvala tudi župniku Jože-

tu Stržaju in ravnateljici Metki Debeljak za konstruktivno sodelovanje.

Posebej se zahvaljujem vsem dosedanjim članom sveta KS Poljane, s katerimi smo skupno delali pretekla štiri leta pri številnih projektih in skrbeli, da so se ceste obnavljale. Hvala tudi vašim odborom in izvajalcem zimske službe, ki s skupnim sodelovanjem pripomorejo, da so naše ceste pravočasno splužene, urejene in pripravljene za varno vožnjo. Obenem se zahvaljujem naši sodelavki, tajnici Luciji Stanonik, za dolgoletno delo v KS Poljane.

Spoštovani,

prihaja praznični čas. Okrasite domove, obiščite prijatelje in sorodnike in vzemite si čas zase in za svoje najdražje. Želim vam blagoslovljen božič, ponosno praznovanje dneva samostojnosti in enotnosti in naj za praznik po naših domovih zaplapola čim več slovenskih zastav.

V letu 2019 pa vam želim obilo zdravja, miru in lepih trenutkov ter pravih odločitev.

Anton Debeljak,
predsednik sveta KS Poljane

Izvoljeni člani sveta Krajevne skupnosti Poljane in občinski svetniki iz Krajevne skupnosti Poljane: mandat 2018–2022

Na prvi seji sveta KS Poljane, ki je bila 3. 12. 2018, so svetniki izvolili Antona Debeljaka za predsednika sveta KS Poljane, za podpredsednika pa Jakoba Stanonika.

Člani sveta:	Predlagatelj:
1. Franc Dolenec, Hotovlja 37	SDS – Slovenska demokratska stranka
2. Aleš Šubic, Hotovlja 90	Aleš Šubic in skupina volivcev
3. Martina Košir, Bukov Vrh 6	SDS – Slovenska demokratska stranka
4. Anton Debeljak, Poljane 135	SDS – Slovenska demokratska stranka
5. Jakob Stanonik, Smoldno 3A	SDS – Slovenska demokratska stranka
6. Igor Bogataj, Srednja vas 10	SLS – Slovenska ljudska stranka
7. Matej Šink, Delnice 26	SDS – Slovenska demokratska stranka
8. Frančiška Dolenec, Lom nad Volčo 4	SDS – Slovenska demokratska stranka
9. Mateja Primožič, Gorenje Brdo 10A	SDS – Slovenska demokratska stranka
10. Jakob Petrovčič, Malenski Vrh 2	SDS – Slovenska demokratska stranka
Občinski svetniki:	
1. Uroš Čadež, Srednja vas 22	Barbara Radič in skupina volivcev
2. Janez Hrovat, Žabja vas 6	NOVA SLOVENIJA – krščanski demokrati
3. Debeljak Anton, Poljane 135	SDS – Slovenska demokratska stranka

Spoštovane občanke in občani Krajevne skupnosti Poljane!

Ko se oziramo na prehojeno pot izvedenih projektov občine v preteklem desetletju, se nam pred očmi odstira dinamična slika kroženja investicijskih valov po posameznih območjih občine, ki od časa do časa postanejo eno samo gradbišče, ko se izvaja katera od skrbno pripravljenih razvojnih naložb občine.

Prav to se v prihodnjih dveh do treh letih obeta Krajevni skupnosti Poljane, saj letos zaključujemo glavnilno zahtevnih in dolgotrajnih priprav na realizacijo več kot štirimilijonske investicije v poplavno ureditev Poljan ter gradnjo prizidka vrtca Agata.

Za poplavno ureditev smo letos pridobili gradbeno dovoljenje, še pred koncem leta je obljubljena tudi dokončna potrditev še tretje, zadnje faze investicijske dokumentacije, kar bo odprlo vrata objavi razpisa za izbiro izvajalca del. Na občini imamo vse pripravljeno za takojšnjo objavo razpisa, čakamo le še na odobritev ministrstva. Po izbiri izvajalca bomo odprli gradbišče za ureditev prometnic med Hotovljo in cerkvijo ter proti Predmostu, predstavljena bo struga Sore pri Hotovlji, preurejene vse brežine Sore skozi Poljane, celovito bo obnovljena struga Ločivnice skozi Poljane, zgrajeni bodo trije novi mostovi, vključno z novim mostom čez Soro. Septembra pa smo podpisali tudi sofinancerski sporazum za izgradnjo krožnega križišča, za katerega bo ministrstvo za infrastrukturo prispevalo 0,7 milijona evrov.

Že letos smo zaključili obnovo celotnega odseka ceste skozi Hotovljo s položitvijo drugega sloja asfalta ter obnovili manjkajoči odsek proti Drnovšku. Prav tako je zaključena

večletna investicija obnove ceste Lom–Zakobiljek in še šest drugih odsekov. S polno paro potekajo tudi dela pri dvorcu Visoko; letos smo zgradili nove sanitarije ter igrala na otroškem igrišču, restavratorski center je obnovil vhodni portal. Občina pa nadaljuje s hidroizolacijo in statično sanacijo temeljev ter celovito ureditvijo notranjih prostorov v kleti za sprejem večjih skupin gostov. Uredili bomo tudi razdelilno kuhinjo in skladišča za potrebe novih osrednjih gostinskih prostorov v pritličju.

Pa naj zaključim z mislijo na naše najmlajše. Do začetka decembra smo namreč že podelili 95 subvencij za naše novorojenčke. Kot vse kaže, se bomo tudi letos približali številu 100, kar je že dolgoletno povprečje naše občine, ki torej ohranja sloves kakovostnega bivalnega okolja za mlade družine. Zato se pospešeno pripravljamo na gradnjo prizidka vrtca Agata; gradbeno dovoljenje imamo že pridobljeno, v preteklem mesecu smo pridobili tudi nepovratna sredstva Ekosklada, v prihodnjem letu nas čaka še izbira izvajalca ter pričetek prvih gradbenih del.

Poskrbeli smo tudi za ustvarjalnost najmlajših; po večletnih prizadevanjih občine smo uspeli doseči izvajanje programa Glasbene šole Škofja Loka tudi v poljanski šoli. Še posebej smo ponosni na izpogajano novo širitev pediatrične ambulante, ki bo po novem letu delovala polni delovni čas in z dvema pediatroma.

Naj prav naši najmlajši bogatijo našo skupnost še naprej, s svojo iskrivostjo in svežino pa naj vsem nam obogatijo prihajajoči praznični božično-novoletni čas ter natrosijo sreče v novem letu!

Vsem krajankam in krajanom Krajevne skupnosti Poljane voščim blagoslovljene božične praznike, ponosno praznovanje dneva samostojnosti in enotnosti ter srečno in zdravo mlado leto 2019!

Vaš župan Milan Čadež

Poljane in Hotovlja v zavetju hribovja

Božič je kakor kristal, ki ga doseže sončni žarek

Vesel Božič! Ta želja je povezana z rojstvom edinstvenega otroka pred več kakor dva tisoč leti. V svetovni zgodovini mu ni enakega, čigar rojstni dan bi tako množično in navdušeno praznovali.

Pa je sploh potreben takšen in tolikšen odziv le zato, ker se je ta Otrok rodil zunaj, v hlevu in so ga položili v jaslí? Ali ni vse skupaj preveč čarobno, da bi bilo res?

V božičnem evangeliju beremo: ko sta Jožef in Marija prišla v Betlehem, »so se ji dopolnili dnevi, ko naj bi rodila. In rodila je sina, prvorojenca, ga povila in položila v jaslí, ker v prenočišču zanju ni bilo prostora ... K pastirjem, ki so prenočevali na prostem, je stopil Gospodov angel in jim rekel: Ne bojte se! Glejte, oznanjam vam veliko veselje, ki bo za vse ljudstvo. Danes se vam je v Davidovem mestu rodil odrešenik, ki je Kristus, Gospod. To vam bo v znamenje: našli boste dete, povito in položeno v jaslí ... Pastirji so hitro odšli tja in našli Marijo, Jožefa in dete, položeno v jaslí. Ko so to videli, so povedali o besedi, ki jim je bila rečena o tem otroku. In vsi, ki so slišali, so se začudili temu, kar so jim povedali pastirji.« (Lk 2,6–18)

Pa se znamo dandanes še čuditi? Nekateri se ob božiču jezijo, ker nimajo denarja, da bi kupili darila, saj ta vendar spadajo k prazniku! Drugi se veselijo, ker bo nekaj več dela prostih dni. So tudi taki, ki se božiča preprosto bojijo zato, ker bo sobivanje v družini postalo utrudljivo. Za nekatere bodo praznični dnevi turobni, ker bodo občutili težo osamljenosti ... Čuditi se, občudovati božič, kdo to še počne? Saj že vse vemo, poznamo, v globino se nas skoraj ne dotakne ...

Pastirji, Marija in Jožef, drugi preprosti ljudje iz Betlehema in okolice so se čudili. Če od takrat naprej ne bi bilo več ljudi, ki jim je božično sporočilo priložnost za čudenje, danes ne bi bilo ne Cerkve ne Božiča. Razlog je preprost: Bog, v katerega kristjani verujemo, ni Bog, ki nas gleda zviška. Je Bog, ki stopa med nas v višini oči, od človeka do človeka. Je v naši koži.

Kaj je božič? Začelo se je, ko je »izšel ukaz cesarja Avgusta, naj se popiše ves svet«, je zapisal evangelist Luka (Lk 2,1). Takšen je bil zunanji okvir. Popisovanje prebivalcev rimskega cesarstva bi omogočilo uradniško vodenje in obvladovanje terena, saj si številkam lažje kos kakor ljudem. Namen je bil torej ljudi spremeniti v številke. Cesar, ki se je imel za boga, ni bil zadnji v tem početju. Dandanes je nekaj običajnega ljudi spraviti na sezname, pa naj bo to lista državljanov, volilni sezname, različna dovoljenja. Poleg številke potnega lista poznamo številko osebne izkaznice, zlasti pa davčno številko.

Brez davkov se ne da vladati in izpeljati številnih projektov. Tako se vrti ta naš svet. In prav v takšnem svetu se je zgodil božič. »Vsi so se hodili popisovat, vsak v svoj rodni kraj« (Lk 2,3). Po deželnih cestah in ovinkastih poteh se odvija vsesplošno potovanje. Takšne slike nam niso tuje niti danes: trume ljudi na cestah, gruče na železniških postajah, dolge vrste na uradih. Skratka postajamo številke v kolesju države.

Med temi brezštevilnimi človeškim številkami sta tudi Marija in Jožef. Marija je visoko noseča, otrok se lahko vsak trenutek rodi tudi na račun napornega potovanja. Ampak to

ni pomembno. Potovati morata kakor vsi, da bi se registrirala, popisala. »Vsi so hodili,« pravi božična zgodba, torej tudi Marija in Jožef, saj sta v tej »množici številke«. Pa vendar se jima pripeti nekaj izrednega.

Skoraj vsi smo v zvezi z Jezusovim rojstvom navajeni božične »romantike«, idealiziranja dogodka. Nikakor tu ni v igri kakšen udoben skedenj, poln tople slame, tudi tla niso pokrita z mahom. Vse skupaj bolj kaže na to, da je Jezus prišel na svet v neke vrste votlini z golimi stenami, v stvari v lopi za orodje. Leži v koritu za krmo iz gline ali iz kamna, brez luči, brez toplote, brez zaščite pred vetrom, brez čiste postelje. In prav tukaj, v hlevu ali v votlini Bog naredi čudež – Bog postane majhen. To je božič: v Jezusu Bog postane človek, nemočno bitje kakor vsi otroci po rojstvu in to na običajen, nič kaj pozornost zbujajoč način, popolnoma podvržen naključnim okoliščinam, brez moči, da jih spremeni.

Božič se zgodi v votlini, pri teh dveh, ki so ju spremenili v številke in sta morala daleč peš, da so ju vpisali v davčne registre. Za take pač ni »prostora v prenočišču« (Lk 2,7). Bog nam hoče jasno pokazati, kako ima rad svet, ker je poslal otroka, ki hoče iz številke znova narediti ljudi; ljudi, ki ne bodo imeli občutka, da so naključno tu ali so nezaželeni; da so »škart«, da jim ne pripada pravica do življenja in da je le to brez smisla. Bog z božičem podarja slehernemu človeku globoko in veliko veselje: »Kakor ta mali, nezaščiteni, nemočni otrok v Betlehemu ste tudi vi vsi moji otroci. Deležni ste moje Božje narave s tem, ko sem jaz sam postal človek.

Ne prihajam z oblastjo in v veličastvu, pač sem se naredil majhnega. Stopil sem v vašo kožo in kri, v vas sem se utelesil.«

Tu je temelj človekovih pravic. Naj bo ženska ali moški, črn ali bel, kristjan ali nekristjan, vsak je nepreklicno hoten od Boga in sprejet. To pomeni, da človek nima samo vrednosti, ima tudi dostojanstvo. Tega pa se ne da zamenjati ali z njim razpolagati. Vsi imajo pravico do dostojanstva. Zato je rečeno v božičnem evangeliju: »Danes se vam je v Davidovem mestu rodil Odrešenik, ki je Kristus, Gospod« (Lk 2,11). Kristus, od Boga poslani, pomeni: ta otrok vam bo znova pokazal pot v dostojanstveno življenje in vam pomagal, da boste živeli človeško življenje v vsej polnosti. Kjer ljudje kratijo soljudem osnovne pravice, kjer druge ocenjujejo le po vrednosti kakor blago, imajo težo besede papeža Frančiška: »Za Boga nismo številke. Zanj smo pomembni, smo najpomembnejše, kar ima.« Ko to velja brez izjeme za vsakega človeka, ko to vsakdo prizna zase in za drugega, potem je tu božič. Potem se pokaže, da Bog ni le neka ideja, ampak vidna, otipljiva resničnost. Čudenja vredna resničnost, ker Bog hoče vsakega človeka in vsakemu stoji ob strani! Hudo, če bo Bog ostal zame nedosegljiv, ker ne verjamem v božič, v njegovo rojstvo v konkretnih razmerah, kjer živim.

Naj končam z dolgim uvodom, da napišem kratko voščilo. Naj vas božični prazniki navdajajo s čudenjem, napolnijo z novo lučjo in veseljem do življenja!

Vaš župnik

Polycom se je preselil v pametno tovarno v Dobje

Konec decembra lani in v začetku letošnjega leta se je podjetje Polycom preselilo iz Poljan v nov proizvodno-poslovni objekt v Obrtni coni Dobje. Zavzema skoraj 5700 kvadratnih metrov zazidalne površine, s proizvodnjo v dveh etažah in poslovnim delom stavbe v štirih imamo na voljo približno 9300 kvadratnih metrov tlorisne površine. Na stari lokaciji smo uredili skladišče končnih izdelkov.

Investicija, v katero smo vložili 12 milijonov evrov, je bila nujna, saj na stari lokaciji v Poljanah nismo imeli niti kvadratnega metra prostora več, podjetje pa iz leta v leto raste. Lansko poslovno leto smo končali z več kot 31 milijoni evrov prihodkov od prodaje, podatki za letos še niso dokončni, pričakujemo pa, da bomo to številko presegli. Lani smo povečali število zaposlenih za 50, na 270 delavcev, in se tako pripravili na povečanje kapacitet v podjetju. Z mislijo na selitev oziroma po njej smo v proizvodnji povečali število strojev za 16, tako da jih imamo zdaj skupaj z lokacijo v Črnomlju, kjer deluje drugi del našega podjetja, že skoraj sto – dve tretjini jih je v Dobju.

Po meri in sodobno

Pri gradnji proizvodno-poslovnega objekta smo imeli dve vodili: prvič, da je zgradba narejena po naši meri, prilagojena našim potrebam, tehnologiji, in razporeditev smiselno sledi toku izdelka od ideje do transporta h kupcu. In drugič, da je kar najbolj sodobna, v skladu s tako imenovano industrijo 4.0. in s čim manjšim ogljičnim odtisom. Va-

njo smo vgradili vrsto sistemov, ki nam omogočajo stalen nadzor nad delovanjem celotne tovarne in procesov, vzdrževanje optimalnih pogojev za delovanje strojev.

V centralni nadzorni sistem, v katerega lahko pooblaščen osebe dostopajo ter sisteme upravljajo oziroma nadzirajo njihovo delovanje od koder koli, z računalnika ali mobilnega telefona, smo povezali hlajenje, ogrevanje in prezračevanje stavbe, sistem za tehnološko vodo in požarni sistem. Samo z enim klikom, na primer, lahko odpremo kupole za odvajanje dima, nadziramo ter prilagajamo temperature v vseh prostorih objekta, nastavljamo moč ventilacije, določamo vpihovanje zunanjega zraka, prižigamo in ugašamo razsvetljavo, upravljamo z žaluzijami v poslovnem delu stavbe.

Poleti prostore ohlajamo s pomočjo toplotne črpalke, pozimi za ogrevanje pisarn uporabljamo odpadno temperaturo od strojev. Sistem sicer omogoča dogrevanje vode za talno gretje, a kot se je pokazalo, tudi pozimi to načeloma ni potrebno, odpadna voda s strojev je dovolj

topla. Kot zanimivost naj še dodamo, da je urejeno tudi ogrevanje žlebov na stavbi. Njihova čistoča je ob minimalnem naklonu strehe zelo pomembna, z ogrevanjem je poskrbljeno, da pozimi voda v žlebovih ne zamrzne in tako ne zastaja na objektu. Tudi prezračevanje tovarne je urejeno po sistemu rekuperacije. To pomeni, da zrak, ki je že v prostoru, dogrevamo oziroma dohlajamo. S tem prihranimo precej električne energije, saj bi zrak, ki bi ga zajeli iz zunanjega ozračja, morali v celoti ogrevati oziroma ohlajati.

Še posebej pomembna pridobitev za nas je informacijska povezljivost strojev in vseh procesov, kar nam omogoča, da v vsakem trenutku vemo, kaj se dogaja na katerem od strojev, kako hitro dela, koliko je napak, kakšne so potencialne težave. Zaposleni imajo takojšen vpogled v to, na zaslonih v proizvodnji, vodstvu pa so v realnem času podatki na voljo tudi v informacijskem sistemu in dostopni od koder koli.

Uspešen dan odprtih vrat

Da je stavba v okolju videti precej impozantno, je posledica vsega že naštetega in pika na i. Kot se nam je v letošnjem letu pogosto potrjevalo, pa je v očeh marsikoga Polycom tudi zaradi tega postal bolj viden, podjetje bolj kredibilno.

Zelo ponosni smo bili aprila, ko smo podjetje še slovesno odprli z rezanjem traku ter organizirali dan odprtih vrat s pestrim dogajanjem, na katerem nas je obiskalo kar 1600 ljudi. Ogledali so si lahko tovarno, nekaj najprestižnejših modelov avtomobilov, v katerih so vgrajeni naši izdelki, in se z njimi tudi zapeljali, organizirali smo kadrovske koticke, kjer so se obiskovalci lahko pogovorili o kariernih možnostih v podjetju, pridružil se nam je biatlonec Lenart Oblak, udeleženec olimpijskih iger v Pjongčangu, ki smo mu na začetku sezone donirali nekaj sredstev. Dan odprtih vrat smo izkoristili tudi za spoznavanje temeljnih postopkov oživljanja, vključno z uporabo defibrilatorja, ki ga imamo v Polycomu.

Precej pozornosti je bila (tako kot je še zdaj) deležna tudi osem kvadratnih

metrov velika freska, ki smo jo naročili domači umetnici Maji Šubic in jo obiskovalci zagledajo najprej, ko stopijo v Polycomovo stavbo. Na hotaveljskem kamnu lehnjaku je upodobila Poljane s prepoznavnimi detajli, ki imajo tudi simbolni pomen.

Opaženi

Za uspešno delovanje Polycoma pa je najpomembnejše, da smo v novi tovarni ustvarili pogoje, ki nam omogočajo kakovostno delo. Podjetja so namreč danes v ostri globalni konkurenci lahko uspešna samo, če so sposobna ponuditi kupcem vrhunske izdelke z visoko dodano vrednostjo po primerni ceni in se hitro odzivati na razmere na trgu. Za to pa je potrebna poleg odličnih zaposlenih tudi oprema, ki omogoča stalen nadzor nad kakovostjo izdelkov in učinkovitost. Da smo pri tem šli v pravo smer, nam priznavajo tuji strokovnjaki, ki naše podjetje ocenjujejo kot eno najsodobnejših v tem delu Evrope in tudi širše.

Ker vemo, da je doma včasih še težje dobiti pohvalo ali priznanje kot v tujini, smo ponosni, da so našo pametno tovarno, v kateri deluje že 60 robotov, v časopisu *Finance* uvrstili v izbor za naj tovarno leta. Na podlagi odločitve strokovne komisije smo se uvrstili med tri finaliste, ob boku dvema neprimeri večjima družbama, Krki (kasnejši zmagovalki) ter Domelu.

Časopis *Delo* pa nas je na podlagi finančnih analiz, ki jih je naredila Agencija Republike Slovenije za javno-pravne evidence in storitve (Ajpes), nominiral med deset malih in srednje velikih podjetij v Sloveniji za naziv Delova podjetniška zvezda 2018. Novembra je naš direktor Iztok Stanonik na velikem gala dogodku pred nekaj sto gosti stopil na oder kot zmagovalec. Strokovno komisijo je naše podjetje prepričalo z rastjo poslovanja, usmerjenostjo v digitalizacijo, uspešnim poslovanjem na zahtevnem svetovnem avtomobilskem trgu, vlaganjem v izobraževanje zaposlenih in potencialom uspešnega nadaljnjega poslovanja.

Barbka Rupar, Polycom

Občinska in krajevna priznanja v letu 2018

Na slavnostni prireditvi ob občinskem prazniku, ki ga Občina Gorenja vas - Poljane praznuje 23. novembra, ob prvi pisni omembi naših krajev, je župan Milan Čadež podelil letošnja priznanja Občine Gorenja vas - Poljane.

Plaketo Občine Gorenja vas - Poljane je za uspešno in pestro učno-vzgojno delo ter povezanost s krajem v preteklih 30 letih prejela **OSNOVNA ŠOLA POLJANE**.

Prejemnika priznanja župana Občine iz KS Poljane sta dva, in sicer: **Matej Ržek** za pridobljeni naziv mladi gospodar leta 2018 in skakalka **Nika Križnar** za dosežene športne uspehe v smučarskih skokih.

Nika je v letošnjem letu prejela tudi priznanje KS Poljane. Poleg nje sta priznanji prejela še **Mateja Stržinar** in **Igor Šteh**, podelil pa jih je predsednik KS Anton Debeljak na prireditvi ob dnevu državnosti v Poljanah. V nadaljevanju so predstavljeni dobitniki občinskih priznanj za našo KS in dobitniki krajevnih priznanj z utemeljitvami predlagateljev.

OSNOVNA ŠOLA POLJANE

Plaketo Občine Gorenja vas - Poljane je prejela za uspešno in pestro učno-vzgojno delo ter povezanost s krajem v preteklih 30 letih. Plaketo je prevze-

la ravnateljica OŠ Poljane, gospa Metka Debeljak.

Osnovna šola Poljane je lani praznovala nekaj pomembnih obletnic: 30 let novo zgrajene, takrat še podružnične šole in vrtca, 20 let od ponovne uvedbe samostojne osnovne šole in 10 let od izgradnje športne dvorane. Od ustanovitve dalje je že 20 generacij učencev uspešno zaključilo šolanje. Ponosni so na učenca, ki je prejel diamantno priznanje iz matematike, imajo nosilce zlatih priznanj iz naravoslovja in vidne dosežke mladih raziskovalcev. Vsa leta se šola dejavno vključuje v življenje kraja in občine. Izpeljala je vrsto projektov, s katerimi je dvignila svojo prepoznavnost in kraj v različnih socialnih in kulturnih okoljih. Zelo odmevni so bili projekti: Ive Šubic, glasnik in poet Poljanske doline, Potovanje ladje Beagle pa izvedba vrhunskih prireditev za šolo, kraj in občino.

Znameniti freski slikarja in domačina Iveta Šubica ter globus – Darwinovo potovanje Maje Šubic – občudujejo številni obiskovalci šole. Obiskali so jo predsednik države, predsednik vla-

Ravnateljica OŠ Poljane Metka Debeljak ob prevzemu plakete

de, minister za šolstvo, veleposlaniki in strokovnjaki različnih področij. Več let sodelujejo s Šolo za ravnatelje, Pedagoškim inštitutom, Zavodom za šolstvo. Samostojno so izdali zbornika o Ivetu Šubicu in Janezu Jesenku ter priročnik *Tako zmorem tudi jaz*. S projektom Z rokami in nogami so sodelovali z Ministrstvom za šolstvo iz Avstrije, preko Comeniusa pa gostili učitelje iz Evrope. Za prepoznavnost kraja skrbijo mentorji in učenci izbirnega predmeta turizem, saj s predstavitvijo raziskovalnih nalog seznanjajo slovensko javnost s Poljanami in Poljanci. OŠ Poljane se lahko pohvali z nazivi: UNESCO šola, KULTURNA šola, ZDRAV vrtec, ZDRAVA šola in KVALITETNA šola z družbeno odgovornostjo; ohranjajo naziv EKO šola in EKO vrtec. Vse naštetu potrjuje, da si OŠ Poljane zasluži priznanje lokalne skupnosti, plaketo Občine Gorenja vas - Poljane. Iskreno čestitamo ob doseženem in želimo obilo uspehov pri delu z mladimi tudi v prihodnje.

NIKA KRIŽNAR

Priznanje župana Občine in priznanje KS Poljane je prejela za dosežene športne uspehe v smučarskih skokih.

Nika Križnar je začela mednarodno nastopati pri rojstnih 13 letih, v začetku leta 2013, ko je na tekmi alpskega pokala v Žireh nastopila kot najmlajša in dosegla solidno 17. mesto. Do preboja je prišlo v sezoni 2015–2016, ko je prvič nastopila na tekmah pokala FIS, nato pa vse više po strukturi tekmovanj. V svetovnem pokalu je prvič nastopila februarja 2016 in pri petnajstih letih na domači tekmi v Ljubnem ob Savinji osvojila 14. in 12. mesto. Na Svetovnem mladinskem prvenstvu 2016 je med posameznici dosegla 7. mesto, na tekmi mešanih ekip pa osvojila zlato kolajno. Leto zatem je na mladinskem svetovnem prvenstvu med posameznici osvojila bron, v ekipni tekmi z dekleti srebro, v mešanih ekipah pa zlato. Februarja letos je še ne 18-letna na mladinskem svetovnem prvenstvu postala prvakinja pred drugouvrščeno Emo Klinec. To je bil prvi naslov prvakinja za Slovenko. Na moštveni tekmi je skupaj z ekipo osvojila zlato medaljo in se veselila še naslova ekipnih svetovnih

Nika Križnar, prejemnica priznanja KS Poljane

prvakinj. Z letošnjih zimskih olimpijskih iger v Pjongčangu pa se je vrnila kot sedma najboljša skakalka sveta. Iskrene čestitke in mnogo odličnih skokov tudi v prihodnje!

MATEJ RŽEK

Priznanje župana Občine je prejel za pridobljeni naziv mladi gospodar leta 2018.

V začetku septembra je v Prevaljah na Koroškem potekalo tekmovanje za naziv mlade kmetice in mladega gospodarja leta 2018. Tekmovanja, na katerem so morali pokazati teoretično in praktično znanje, se je udeležilo sedem kandidat in štirje kandidati, med njimi 27-letni Matej Ržek z Gorenjega Brda, ki je postal mladi gospodar leta 2018. Matej skupaj s starši živi na 21 hektar-

jev veliki kmetiji, od katere je šest hektarjev obdelovalnih površin. Ukvarjajo se z živinorejo, poleg tega pa še z dopolnilno dejavnostjo – peko piškotov, kruha, potic in drugih pekovskih izdelkov ter izdelavo rezancev. Matej, sicer strojnik po izobrazbi, z velikim veseljem z očetovo pomočjo skrbi za kmetijo, a največ časa posveti dopolnilni dejavnosti. To je pred tremi leti prevzel od mame, ko se je upokojila. V prihodnosti si želi posodobiti kmetijo in ostati na trgu s kakovostnimi domačimi izdelki. Ob prejemu naziva mladi gospodar Mateju iskreno čestitamo in želimo mnogo uspehov tudi v prihodnje!

MATEJA STRŽINAR

Priznanje je prejela za dolgoletno sodelovanje v Kulturnem društvu dr. Ivan Tavčar Poljane, še posebej za vestno, zanesljivo in strokovno računovodsko vodenje. S svojim navzven neopaznim delom odločilno prispeva k nemotnemu delovanju društva in posredno h kulturnemu življenju v kraju.

Delovanje prostovoljnih društev kljub vse izrazitejši profesionalizaciji in komercializaciji na področju kulture ostaja pomembno v kulturnem življenju majhnih in tudi velikih krajev ali mest. Praviloma taka društva delujejo na način, da obstaja neko manjše, bolj vidno in izpostavljeno jedro in veliko več pri-dnih in zanesljivih, a navzven neopaznih posameznikov, ki redko pridejo v ospredje.

Nika Križnar in Matej Ržek, prejemnika priznanja župana Občine

Mateja Stržinar, prejemnica priznanja KS Poljane

Igor Šteh, prejemnik priznanja KS Poljane

Mateja Stržinar je v KD dr. Ivan Tavčar Poljane že dolga leta ena takih neopaznih delavk, čeprav je v času svojega sodelovanja v kulturnem društvu velikokrat stopila tudi na oder, zlasti med letoma 1996 in 2003, ko je prepevala v vokalni skupini Okarina in v Poljanah še ni živela. Ko pa se je Mateja preselila v Poljane, je hitro zaživela s krajem in se vključila v njegovo dogajanje.

Leta 2006 je prevzela pomembno, zahtevno in vendar nevhvaležno delo računovodskega vodenja v kulturnem društvu. Kljub razpetosti med zahtevno službo v Ljubljani in domačimi obveznostmi Mateja že 12 let vestno, zanesljivo in strokovno skrbi, da so finance kulturnega društva pravilno in pravočasno urejene, ter zagotavlja, da društvo nemoteno izvaja dejavnosti svojih sekcij in posameznih članov ali skupnih projektov v sodelovanju z drugimi skupinami in organizacijami. Posebna Matejina odlika je tudi ta, da v stresnih okoliščinah ohranja mirno kri in razsodnost ter tako na vpletene deluje zelo pomirjujoče.

Matejina neopazna dejavnost je postajala skozi vsa leta njenega delovanja v društvu vedno pomembnejša zlasti za normalno delovanje društva, s čimer

tudi Mateja posredno prispeva svoj delež h kulturnemu življenju kraja.

IGOR ŠTEH

Priznanje je prejel za večletno uspešno delovanje v PGD Poljane in za njegov prispevek k razvoju operativne enote društva, predvsem na področju tehničnega reševanja.

Igor Šteh je svojo otroško željo »biti gasilec«, ki pomaga človeku v stiski in nesreči začel uresničevati že pri osmih letih, ko se je pridružil PGD Poljane. Od takrat mu neprekinjeno 20 let ostaja zvest, vse do danes. Začel je v ekipi pionirjev, nadaljeval pri mladincih in se slednjič usposobil za operativnega gasilca. Igor se je v pionirskih in mladinskih ekipah dejavno udeleževal tekmovanj na ravni zveze, regije in države ter tudi tekmovanj zunaj meja naše države. Mladinske ekipe, katerih član je bil, so osvajale odlične rezultate, na katere so poljanski gasilci ponosni še danes.

Igorjeva zagnanost se je izraziteje pokazala, ko se je pridružil operativni enoti. Na številnih tečajih in usposabljanjih, predvsem s področja tehničnega reševanja, je z zanimanjem iskal nova znanja in izkušnje, s katerimi je

opremil društvo in ki so po njegovi zašlugi postala del usposabljanja operativne enote poljanskih gasilcev.

V odnosu do drugih je bil Igor vedno korekten in pošten. Preprost, a strokovno podkovan v poznavanju gasilske dejavnosti, predvsem tehnike, je znal vedno pristopiti in prisluhniti pomoči potrebnim. Prostovoljstvo je njegov način življenja, kar lahko potrdijo tudi krajan, ki so bili deležni njegove pomoči. Ob vsem tem pa se je Igor vselej trudil za večjo prepoznavnost in ugled gasilstva ter kraja, v katerem je živel in deloval.

Njegova življenjska pot se nadaljuje v Škofji Loki. Svoje gasilsko poslanstvo nadaljuje v operativni enoti PGD Škofja Loka, ki sicer sodeluje z operativno enoto PGD Poljane pri posredovanju v prometnih nesrečah ali nesrečah z nevarnimi snovmi. Toda Igor ostaja tudi podporni član PGD Poljane. Izkušnje in znanje, ki jih pridobiva na usposabljanjih in posredovanjih v novi enoti, pa z veseljem prinaša tudi v operativno enoto PGD Poljane.

*Zbral in uredil
Jaka Šubic*

Podružnična cerkev Žalostne Matere Božje na Bukovem vrhu

Iz župnijske kronike za leto Gospodovo 2018

Po Slovarju slovenskega knjižnega jezika pomeni inventura popisovanje blaga v zalogi na določen dan. Ker je pogled v kroniko neke vrste popis dogodkov v letu, ki se izteka, bo tudi ta prispevek nekakšna »inventura«. Z dogodki je tako, nekateri so otipljivi, na zunaj zaznavni, drugi segajo v občutja ljudi in jih je težko zajeti v Gutenbergovo iznajdbo. Pa še nekaj moram dodati. Župnija sv. Martina je ozemeljsko razdeljena na dve občini, škofjeloško in gorenjevaško-poljansko. Čeprav Vaščan zajema področje Krajevne skupnosti Poljane, bom pisal o stvareh, ki zadevajo župnijo v celoti, torej tudi področje KS Log.

Podružnično cerkev Sv. Volbenka smo letos v skladu z Zavodom za varstvo kulturne dediščine v Ljubljani znotraj prebelili in obnovili posvetilne križe, ki so bili prekriti s kasnejšimi beleži. Potrebno je bilo odstraniti več plasti beležev in jih »osvežiti« v prvotni lepoti. Dvanajst jih je in predstavlja jo spomin ali dokaz, da je bila cerkev posvečena. To pomeni, da jo je škof na dvanajstih mestih (dvanajst je bilo apostolov, ki so temelj Cerkve) mazelil – namazal s krizmo (oljčnim oljem, kateremu je primešana dišava – balzam). Pri beljenju so pleskarji pri odstranjevanju več plasti beležev na steni za oltarjem odkrili v omet vpraskano letnico 1692, kar pomeni dvesto let po odkritju Amerike. Zraven sta tudi začetnici imena in priimka glavnega mojstra, ki je vodil pleskarska dela. Ker je cerkev starejša (zgrajena je bila v letih

1660 do 1690 in posvečena leta 1701), naj bi bilo to prvo beljenje po zgraditvi.

Naj omenim še kapelico na Logu, ki so jo domačini pred leti predstavili in umaknili od ceste. Kljub omejitvi hitrosti na petdeset kilometrov na uro je s ceste težko opaziti obnovljeno notranjščino. Na zunanjih stenah so bile freske loškega freskarja in baročnega slikarja Janeza Antona Tuška (1725–1798), a jih je zob časa (dež, veter, zima) popolnoma zbrisal. Ker je bila želja Mlačanove mame, da kapelico uredimo pred njenim odhodom s tega sveta, z Zavoda za varstvo kulturne dediščine v Ljubljani pa na našo vlogo sploh niso odgovorili, kako naj na novo poslikamo, smo pred nekaj leti zaprosili akademskega slikarja Tomaža Perka, ki je kapelico na zunanjih stenah ponovno poslikal in upodobil like svetnikov, ki so bili na-

risani že prej (sv. Volbenk, sv. Matija). Znotraj kapelice so bile prav tako Tuškove poslikave, a so bile zaradi povečane vlažnosti v preteklosti v spodnji tretjini popolnoma izgubljene in že pred leti nadomeščene z apnenim ometom. V dogovoru s stroko smo jih dali obnoviti. Tako smo ohranili in zavarovali pred propadom Tuškovo mojstrovino v prvotni lepoti. Na spletni strani Anje Urbanc, akademske konservatorke restavratorke, si je možno ogledati fotografski zapis restavriranja fresk.

Na podružnični cerkvi Žalostne Matere Božje smo sanirali škodo, ki jo je naredil zimski vihar, podružnična cerkev sv. Jurija na Volči pa je dobila novo bandero za procesijo.

Uničujoče poplave deloma že v letu 2010, dokončno pa v letu 2014 so pustile znatne posledice v farni cerkvi. Spodnji prostori (bivalni in službeni) so bili dober meter visoko zaliti z umazano vodo in blatom. Poleg uničene celotne opreme so bile deloma poškodovane tudi arhivske listine (kolikor jih je še bilo). Stene so se napojile z vlago in začele plesniti, v lesene podboje vrat se je naselila goba. Ves vlažen omet je bil nato odbit, stene smo na novo ometali s sušilnim ometom. Električno napeljavno smo v celoti obnovili in jo dvignili nad raven poplav. V podbojih so nameščeni novi kovinski podboji. Tla so sanirana, pod tlakom so namešče-

ne cevi za odvodnjavanje in osuševanje. Dokončno smo ugotovili in potrdili, da talna voda ob zunanjih poplavalah spodnjih prostorov ne ogroža, ker so tla v globini ilovnata in nepropustna za vodo. Na novo je predelana kurilnica, v prostoru s cisterno za kurilno olje je dva metra globoko vkopana cisterna s črpalko za umazano vodo, če bi v primeru poplave vdrla v spodnje prostore. Pod cerkvijo je sedaj urejen (ne pa še opremljen) osrednji prostor za srečanja po nedeljski maši. Z velikim zanimanjem pričakujemo uresničitev načrtov za preprečitev poplav v Poljanah, saj je ravno župnijska cerkev prva na udaru.

Od liturgične opreme smo obnovili srebrne svečnike in kadilnico. Vse izvira iz Mekinj, saj je na svečnikih poleg letnice napis Dorothea Sidonia Gallenberg Abbatisa (opatinja) in Muenkendorf (Mekinge). Zraven je tudi gallenberški grb.

Ob obnovi in ohranjanju kulturne dediščine je veliko pomembnejša duhovna kultura ali kultura srca. Kdo bi mogel zajeti v številke, kar se dogaja lepega

Farna cerkev po poplavalah urejena tudi v spodnjih prostorih

po naših družinah, pri nedeljskih mašah, pri druženjih. Vsak napor za skupno dobro, ki se kaže v sodelovanju pri čistoči, urejenosti ene ali druge cerkve, v udeležbi pri mešanem pevskem zboru, pri otroškem zboru, pri skavtih, animatorjih oratorija, ustvarja v župniji vzdušje družine, veselja in žive povezanosti.

Koliko lepega doživimo pri družinskih mašah, ki jih pripravljajo mlade družine, ki se srečujejo na nedeljskih skupnih zajtrkih! Duhovno moč ustvarja tudi molitvena skupina, ki se zbira ob sredah, celonočno dežurstvo v molitvi v imenu župnije vsak mesec. Ne poznam župnijske cerkve v nadškofiji, kjer bi pri maši sodelovali domači orgličarji.

Hvaležen sem za lepe stike z gasilci in njihovo vsakoletno mašo, z lovci praznujemo god sv. Huberta, enkrat na leto blagoslovimo konje, motorje, traktorje in prosimo za Božje varstvo pri delu z njimi. Ob blagoslovu avtomobilov na Krištofovo nedeljo v zahvalo za srečno prevožene kilometre darujemo za avtomobile našim misijonarjem na različnih koncih sveta. In to ne le malo drobiža ...

Kolesarjem nam je uspelo že tretjič poromati po Jakobovi poti v Kompostelo. Ob desetletnici naših kolesarskih podvigov smo hvaležni Bogu za vse varno prevožene kolesarske poti, ki so trajno zabeležene v vsakoletni fotoknjigi. Navdušeni animatorji na oratoriju po-

skrbijo za otroški živžav okrog cerkve. Šmarnična zbiranja v maju dajejo mladostni pridih in z otroško radoživostjo krepijo vero nas starejših. Kako posrečena so naša druženja na »sejmih« po podružnicah! Na Veliki šmaren nas je na Gori navdušil in obogatil s svojo izkušnjo misijonar Tone Kerin z Madagaskarja.

Ne morem mimo vsakoletnih jaslí, ki jih pod likovnim mentorstvom postavljajo devetošolci in skušajo božično sporočilo postaviti v naš čas in prostor. S ključarji in mežnarji smo letos poromali na slovensko Koroško. Maši v slovenjgraški cerkvi je sledilo skupno kosilo, potem vožnja z rudarskim vlakom v podzemlje Pece. Poseben župnijski dogodek v iztekajočem se letu je bilo praznovanje stopenetdesetletnice rojstva rojaka Aleša Ušeničnika in obisk nadškofa Staneta Zoreta.

Skratka, veliko dogodkov. Nekateri bodo zapisani na listih *Kronike*, nekateri pa so se zapisali v srca ljudi.

Jože Stržaj, župnik

Podružnična cerkev sv. Jurija na Volči

Slavnostno odprtje razstave Tomija Albrehta. (Foto: Jure Ferlan)

Po ustvarjalni navdih v Šubičevo hišo

Šubičeva hiša, rojstna hiša slikarjev Janeza in Jurija Šubica v Poljanah, kjer je nekoč delovala priznana podobarska delavnica, je danes središče pestrega kulturnega, ustvarjalnega in izobraževalnega dogajanja v Občini Gorenja vas - Poljane.

V letu 2018 je upravljanje Šubičeve hiše v celoti prevzel Zavod Poljanska dolina pod vodstvom direktorice Lucije Kavčič. Zvrstila se je kopica zanimivih in pestrih dogodkov, od likovnih in ustvarjalnih delavnic za udeležence vseh starosti do tečajev in razstav. Za umestitev pestre vsebine smo tudi v tem letu sodelovali in pletli niti z Večgeneracijskim centrom Gorenjske in Zavodom O, zavod škofjeloške mladine, ki sta prirejala brezplačne dogodke za občane. Tako so se v preteklem letu zgodile ustvarjalne delavnice: izdelava otroških pustnih mask, delavnica izdelovanja velikonočnih butaric in barvanja velikonočnih pirhov, predavanje o kompostiranju, tečaj šivanja po starem, plesna delavnica za otroke, izdelava lesenih ladjic, tečaj vezenja s križci in delavnica izdelovanja voščilnic s filigransko (kviling) tehniko. Delavnica izdelovanja nakita iz fimo mase in delavnica poslikave na steklo pa sta postali zelo priljubljeni med mlajšo populacijo, zato jih bomo večkrat ponovili. Pričele so se odvijati tudi redne vadbe *Gib za dušo in telo* ter brezplačni nadaljevalni tečaj angleščine. V jesenskem času je pod vodstvom Neže Pavšič zaživela tudi hatha jog.

Razstavni program je bil v tem letu resnično bogat. Februarja je s svojo prvo samostojno razstavo z naslovom *Barve življenja* navdušila domačinka Saša Prosen, ki riše in ustvarja že od malih nog. Marca je galerijo Šubičeve hiše za-

vzel Silvester Bajc iz Idrije, ki je razstavil čipke, zajete v mozaik. Njegova dela so dobrodošel prispevek k raznolikosti umetniškega ustvarjanja. Resnemu vzdušju slik pa so v naši galeriji pravo nasprotje postavile tri ilustratorke: Nina Meglič, Marta Bartolj in Ajda Erznožnik z neverjetno pisano paleto risanih pravljicnih junakov. Junija smo gostili že 19. kolonijo Iveta Šubica, kjer so v umetniškem duhu ustvarjali umetniki iz Združenja umetnikov Škofja Loka. Zavzeli so prireditveni prostor na podstrehi, atelje, galerijo in ploščad pred hišo ter udeležili svoj ustvarjalni duh na temo Cankarjeve črtice. Na svojevtrsten in nadvse zanimiv način je Kulturno društvo dr. Ivan Tavčar Poljane predstavilo obširno razstavo dokumentov in knjig ob 150-letnici rojstva poljanskega rojaka, filozofa, teologa in duhovnika dr. Aleša Ušeničnika. V septembru je s svojo razstavo umetnin navdušil domačin in slikar Tomi Albreht iz Hotovlje, ki v svojih delih uporablja motive narave, predvsem poljanske in okoliške. Za konec leta pa so se nam s svojimi odličnimi keramičnimi izdelki predstavili uporabniki vsake enote Varstveno-delovnega centra Kranj.

Da je koncept izbire delavnic, razstav, predavanj in tečajev pravi, so nam potrdili obiskovalci in udeleženci dogodkov, saj je bil obisk skozi celo leto več kot odličen. Sama zgodba hiše in odličen vodnik, Boris Oblak, ki vodenje po-

pestri na šaljiv način, je idealna kombinacija, da se osnovnošolske skupine iz leto v leto vračajo. Tudi letos smo izvedli kulturni dan za naši domači šoli, OŠ Poljane in OŠ Ivana Tavčarja. Skupine, predvsem upokojske, nam pripeljejo Turizem Škofja Loka, Turistična agencija Komptur Celje in Turistična agencija Palma. Hišo je obiskalo tudi nekaj posameznikov in manjših zaključnih družb. Zelo velik obisk smo beležili ob slovenskem kulturnem prazniku, zato bomo imeli brezplačne ogleds tudi v prihodnje in zraven pridružili še literarni večer ali delavnico. K slednjemu pripomore tudi lična muzejska trgovinica ob glavnem vhodu, kjer so na voljo izdelki podblegoških mojstrov domače in umetnostne obrti. V njej lahko kupite klekljane izdelke, keramiko, vitraž, lesene izdelke, voščilnice, različen nakit in druge spominke. Čudoviti izdelki izpod prstov naših umetnikov in mojstrov rokodelcev so lahko drag spomin, vašim najbližjim pa čudovito darilo.

Da pa je bilo leto 2018 nadvse pestro in zanimivo, priča dejstvo, da se je v začetku leta končal projekt *Transverzala muzejev in kulturnih centrov na Škofjeloškem; Kjer domujejo zgodbe*, v sklopu katerega je izšla težko pričakovana knjiga Maruše Košir: *Dom slikarjev Šubic – pisma pripovedujejo*. V knjigi avtorica predstavlja odlomke iz Šubičevih pisem, skozi katere je uspela približati čas, v katerem so ustvarjali oče Štefan Šubic, podobar in slikar samouk, ter njegova najstarejša sinova, znana slikarja Janez in Jurij Šubic. Skozi izseke iz pisem se lahko bralec vživi v njihovo življenje in s pomočjo osebne izpovedi piscev vstopi v preteklost tedanjega časa. Knjiga je bila predstavljena na slovenski kulturni praznik, na katerem se je trla množica obiskovalcev.

Razvoj na področju kulturne dediščine in turizma smo po uspešno zaključenih preteklih projektih nadaljevali še pri izvajanju projekta *Impresije Škofjeloškega*, ki ga sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja: Evropa investira v podeželje. Skupaj s projektnimi partnerji: Javnim zavodom Ratitovec, Loškimi muzejem Škofja Loka, Občino Žiri in Razvojno

Slikarsko rodbino Šubic lahko spoznamo na drugačen, bolj oseben način, skozi njihova pisma in zgodbe, zbrane v knjigi. (Foto: Lucija Kavčič)

agencijo Sora bomo združili moči in nadgradili skupno promocijo in vsebine kulturnih ustanov na Škofjeloškem. V okviru projekta bomo kot partnerji nadgradili pedagoški program v Šubičevi hiši, oblikovali nov pedagoški program o Rupnikovi liniji ter oblikovali in izdelali promocijski video skupnega izdelka – muzejske transverzale.

Naj omenimo še to, da je možen najem umetniškega ateljeja, opremljenega s klasičnim mizarskim ponkom, profesionalno grafično prešo in slikarskimi stojali. V zgornjem nadstropju je na voljo večnamenski prostor, ki kar kliče po različnih dogodkih. Možen je najem za predavanja, izobraževanja, literarne in kulturne večere in druge dogodke. Z željo smo tudi z organizacijo otroških rojstnodnevni zabav, saj pristno zavetje Šubičeve hiše nudi prostor za norčijo, zabavo, igro in smeh!

Veseli smo, da je hiša s pomočjo številnih dogodkov zaživela. V prihodnost pa zremo optimistično z veliko željo, da bi spletli široko mrežo sodelovanj z domačimi kulturnimi in turističnimi društvi, bližnjimi muzeji in profesionalnimi umetniki.

Bralcem *Vaščana* želim lepo in ustvarjalno leto 2019!

Lucija Klemenčič,
Občina Gorenja vas - Poljane

Nič ni, kot je bilo

Letošnji prikaz delovanja Kulturnega društva dr. Ivan Tavčar Poljane v obdobju od izida prejšnje številke Vaščana do danes bom navezal na uvodnik v februarški številki Podblegaških novic¹, v katerem je lanski občinski nagrajenec Andrej Šubic razmišljal o amaterski oziroma prostovoljni kulturi. Nekateri misli iz članka bom uporabil kot podnaslove posameznih odstavkov besedila.

Izzivi, s katerimi se danes srečuje kulturno društvo, so sicer v veliki meri podobni izzivom ostalih prostovoljnih društev, obstajajo pa seveda posebnosti, povezane s posebnim poslanstvom vsakega društva. Poglejmo, kako se je kulturno društvo odzivalo na izzive v letošnjem letu in kako blizu nam je bilo nagrajenčevo premišljevanje.

»Nič ni, kot je bilo. [...] Posebno ko govorimo o amaterski, prostovoljni kulturi.«

Ko se spomnim prireditve ob 40. obletnici kulturnega društva in vsega tistega, kar je bilo predstavljeno kot zgodovina društva (vseh iger, mnoštva mladih igralcev, pevcev, glasbenikov, literarnih ustvarjalcev, preučevalcev zgodovine kraja, odličnih skupin in izrednih posameznikov), se mi na prvi pogled zazdi, da takih dogodkov, take množice udeležencev na prireditvah, takega navdušenja in rezultatov sedaj ni več. Res je, dejavnih članov je manj; manj je tudi podmladka; manj je obiskovalcev prireditev; so tudi vprašanja o tem, zakaj naj to počnem oziroma kaj imam od tega, da sodelujem v kulturnem društvu.

In vendar, ko podrobneje pogledam poročila posameznih skupin/sekcij, spregovorijo tudi druga dejstva: razen v avgustu ni bilo meseca, ko društvo ne bi izvedlo vsaj enega dogodka, samostojno ali v sodelovanju z drugo organizacijo. Ohranili smo svoj železni repertoar: miklavževanje, prireditev v čast kulturnemu prazniku, prireditev za materinski dan oziroma dan staršev, večer z orglicami na Vidmu, prireditev za dan državnosti, letno razstavo

fotografij članov fotografske sekcije. In res, nič ni, kot je bilo – vsem tem dogodkom vdihujemo nove vsebine in drugačne pristope.

V društvu sta dejavni dve glasbeni skupini: Planinca in Poljanski orgličarji. Obe skupini sta tudi letos izvedli niz koncertov, orgličarji so še posebej ponosni na ponovno gostovanje v Klingenthalu, na Evropskem festivalu orgličarjev.

Gledališka skupina je, poleg nekaj priložnostnih nastopov, letos obudila predstavo *Ptički brez gnezda* in jo večkrat uprizorila v Poljanah, Škofji Loki in Stražišču. Mladinski del je izvedel predstave na letošnjem oratoriju in ob miklavževanju.

Likovna skupina je bila dejavna predvsem v sklopu dogodkov ob 150. obletnici rojstva Aleša Ušeničnika. Član likovne skupine Tomi Albreht je imel septembra odmevno razstavo v Šubičevi hiši.

Tudi etnološko-zgodovinska skupina je prispevala pomemben delež pri pripravi gradiva in zbornika ob 150. obletnici rojstva Aleša Ušeničnika; poleg tega je letos pri njenem delu pomembna še izdaja knjižice Dušana Škrlepa: *I. šola – rovtarščina v latinščini*.

Fotografska skupina je poleg večjega števila razstav veliko prispevala pri zbiranju in fotografiranju dokumentov iz zapuščine Aleša Ušeničnika.

Literarna skupina je sodelovala na dogodkih ob 150. obletnici rojstva Aleša Ušeničnika ter drugih dogodkih kul-

¹ Andrej Šubic: »Kaj misliš, (amaterka) kultura, kako se ti piše?«, *Podblegaške novice*, 22 (1), februar 2018, str. 3.

turnega društva, pri oblikovanju avtorskih besedil in pripravi povezovalnih besedil ter vodenju prireditev.

Ne nazadnje so se v tem obdobju vrstili tudi dogodki – projekti, pri katerih so bili člani društva dejavno vključeni in ki jih do zdaj nismo izvajali. Predvsem sta bila to dva natečaja, likovni in literarni, za osnovnošolce z območja občine Gorenja vas - Poljane na temo *Življenje je lepo*, ki sta ju izvedli naši okrepitvi v upravnem odboru kulturnega društva.

Začele so se že tudi priprave na nov razpis, povezan z življenjem in delom Janeza Jesenka, slovenskega geografa in zgodovinarja, ki se je rodil v Poljanah pred 180. leti.

»Amaterska dejavnost se mora enostavno zgoditi, zrasti, vznikniti iz malega semena. Potrebuje kakšnega entuziasta in potem preraste v dogodek, ki ga posvoji in oplemeniti vsa vas. Takrat se potem zgodijo vsi čudeži povezovanja, ustvarjanja, navdušenja, sprejemanja, ponosa in nazadnje neizmerno lepih spominov.«

Zelo se strinjam s tole lepo mislijo in sem vesel, da sem bil letos tudi sam del takega dogodka: dogajanje okrog priprave in potem sama realizacija praznovanja 150. obletnice rojstva Aleša Ušeničnika je povezala množico posa-

Kulturni večer ob rojstnem dnevu Aleša Ušeničnika (Foto: Goran Šušnjar)

meznikov, predvsem članov kulturnega društva, in sprožila ustvarjalni proces, ki je po začetni Majdini pobudi in oblikovanju študijskega krožka pod Rokovim mentorstvom prerasel okvir majhne skupine in spodbudil k ustvarjanju na različnih področjih. Tako so nastali dokumentarno-igrani film, zbornik prispevkov ter niz dogodkov (postavitve spominske plošče, slavnostna akademija, obisk groba, literarni večer, posvet in okrogla miza), s katerimi smo krajsani Poljan in naši gostje obeležili obletnico rojstva pomembnega poljanskega rojaka. Za vse, kar je bilo storjeno, se je bilo treba res pošteno potruditi, ampak zagotovo je pri vseh udeležencih v tem procesu še zdaj prisoten ponos na vse dosežke.

Enako velja za dogodke posameznih sekcij: Andrejeva obuditev *Ptičkov brez gnezda*, ki je pritegnila nekdanje izvajalce, da so se spet zbrali in se veselili ob sicer nekoliko drugačni izvedbi, ampak s prebujenimi spomini na čas, ki so ga skorajda pozabili; Tonetov večer z orglicami Na Vidmu je prerasel izhodiščno idejo njenega avtorja in postal standardni dogodek kraja, brez katerega ne gre; fotografska razstava članov društva, ki jo Izidorjeva sekcija pripravi vsako leto, obudi spomin na ljudi, ki so nekoč hodili po istih poteh kot mi; še posebej pomembno se mi zdi, da so med nami osebe, kot je Hermina, ki pritegnejo mlade in otroke, da svoje talente in veselje do igre, igrice uresničujejo in svojim vrstnikom ter

drugim uprizarjajo predstave, ki bodo postale del njihove skupne zgodovine.

»S trdom in zavzetostjo se dogodki, narejeni »doma«, veliko globlje usedejo v naš osebni in kolektivni spomin. Pa ta trud nikakor ni žrtev.«

Če se dogodki delajo »doma«, hitro vstopamo v mrežo povezav z nosilci dogajanja: vsaj eden ali dva sta naša znanca ali prijatelja in ob vsakem se poraja niz povezav, ki jih povezujemo z osebo in tudi z dogodkom; če so nosilci dogajanja »tujci«, teh povezav ni in pozornost je usmerjena le v dogodek sam. Kot takega ga, shranjenega v spomin, težko obudimo, še težje pa ga delimo z drugimi.

Zaradi tega so nam nastopi Anice, Juše, Janeza ali Aleša, Janeza, Milana in drugih, Aljaža, Mojce, Henrike in Janeza bolj blizu kot nastopi tistih »brez imenih« igralcev. To dejstvo sicer ni nujno povezano s kakovostjo igre same, če pa je prireditev kakovostna in nas je pritegnila, potem je to tako, kot da bi nam nekdo v spomin vtisnil, vžgal neizbrisno sled.

Da pa se dogodek zgodi, je potreben trud mnogih, ne le tistih, ki so vidni na odru in deležni ploskanj in pohval, ampak tudi tistih, ki bodo urejali sceno, prižigali luči, pisali besedila ali pekli pecivo in stregli po predstavi. Zaradi tega je tudi njim treba reči hvala in jim dati priznanje za trud. Tudi če tega

Medgeneracijsko sodelovanje na dnevu staršev (Foto: Tadeja Šubic)

Obujeni Ptički brez gnezda (Foto: Andrej Šubic)

ne pričakujejo: ne Vera, ne Minka, ne Mateja, ne Janko ali Milena, kakor tudi mnogi drugi ne podarjajo svojega časa in rok zaradi želje po nekem povračilu.

Ko smo se na začetku leta nepričakovano poslovili od Anice, smo med izbranimi besedami slišali tudi o njenem izjemnem prizadevanju, da bi pri vsaki novi izvedbi katere izmed vlog, ki jih je uprizarjala, še bolj poglobljeno in natančno predstavila lik, ki ga je odigrala že mnogokrat. Težko in vendar lepo je bilo slovo od osebe, ki je s svojo igro v pristnem domačem narečju tako močno zaznamovala delovanje gledališke skupine. Hvala, ki smo ga izrekli, je le majhna pozornost v zahvalo za ves njen trud in prispevek društvu.

»Vasi, kjer se še danes družijo ob igranju amaterskih iger in drugem kulturnem delovanju, imajo polnejše življenje. Dihajo skupaj, ljudje so bolj povezani in upam si trditi, srečnejši.«

Osebnost lahko rečem, da je moje življenje polnejše od trenutka, ko sem se aktivneje vključil v del kulturnega društva in še posebej letos, ob tako bogatem nizu dogodkov. Spoznal sem nekaj novih ljudi; z mnogimi, ki sem jih prej površno poznal, sem se bolj povezal in poglobil odnos; začel sem se ukvarjati z dejavnostmi, ki jih prej nisem počel. Ne morem še trditi, da drugi v društvu doživljajo enako, je pa moj cilj, da se to čez čas res zgodi in za to se bom še naprej prizadeval.

Prostovoljna društva so prostor, kjer povezanost ne nastaja iz enakih stališč, enakih misli, ampak zaradi podobnega cilja: pomagati, da bo življenje v kraju varnejše, bolj zdravo, lepše. Prizadevanja, da ta cilj uresničimo, razkrivajo naše osebne vrline in slabosti ter nas predvsem učijo sprejemati drugega, biti potrpežljiv in, čeprav se morda komu čudno sliši, tudi ponižen. Ko se enkrat ustvari tako okolje in temu primerno vzdušje, se zgodi veliko lepega

in takrat zagotovo lahko govorimo tudi o sreči.

»Čuvajmo svojo kulturno dejavnost kot punčico svojega očesa, njeni dosežki se ne merijo samo po končni kakovosti in estetiki prireditve.«

V letošnjem letu smo sledili ciljem, ki smo si jih zastavili februarja letos, in smo dosegli pozitivne premike predvsem na treh področjih: spodbujanju obstoječih članov k dejavnemu delovanju in vključevanju novih, motiviranih sodelavcev tako, da so nekateri prevzeli zadolžitve pri realizaciji novih projektov ter pri vodenju društva; uvedbi novih dogodkov in projektov med letne dejavnosti društva, kot so javni razpisi ali organizacija prireditev v sodelovanju z drugimi organizacijami znotraj ali zunaj občine; izboljšanju prepoznavnosti kulturnega društva v ožjem in širšem okolju z večjo skrbnostjo za informiranje javnosti o načrtovanih in uresničenih dejavnostih.

Tudi v prihodnje nameravamo nadaljevati v tej smeri. Prepričani smo, da nam bodo na tej poti v pomoč naslednje usmeritve:

- krajanom zagotavljati njim privlačne, vendar kakovostne kulturne dogodke in izdelke,
- gojiti spomin na kulturno dediščino kraja,
- soočati tradicijo in nove, drugačne ideje in poglede,
- omogočati druženje in graditev odprte skupnosti,
- povezovati se, s posamezniki in z organizacijami znotraj in onkraj meja kraja, občine.

Nič ni, kot je bilo. Vendar skrb za ohranjanje kulturnega utripa Poljan in okolice ostaja še naprej ključna naloga kulturnega društva. Nič ni, kot je bilo. Zaradi tega se moramo prilagoditi novim razmeram. Nič ni, kot je bilo. Ker delamo drugače zaradi novih spoznanj in izkušenj. Nič ni, kot je bilo. Razen tega, da imamo radi kraj, v katerem prebivamo. In kulturo tudi.

Goran Šušnjar

predsednik KD dr. Ivan Tavčar Poljane

Okrogla miza »Družbenopolitični vpliv Aleša Ušeničnika v obdobju 1919–1945« (Foto: Izidor Jesenko)

Visoška kronika po poljansko

Dolgo spi v meni, čaka. Če bi jo uprizorili, bi Anica igrala Pasaverico. Anice ni več med nami. Vidim pa, njeno Pasaverico, skrbno, odgovorno, preroško žensko, ki ne bi zanemarila svoje trgovske žilice, saj je bila to njena profesija. Vidim jo v vlogi, ki je ne bi igrala, ampak spet živela, tako kot je živela Mino, Luco in Meto.

Kaj pa naj sedaj naredim s svojo spečo željo, uprizoritvijo *Visoške kronike* v poljanskem narečju?

»Čist potihm vam poviem, de sn ja že prestavu, soja dramatizacija romana, u polansk nariečje.«

Je uprizoritev mogoča? Imamo pogoje: človeške, prostorske, ne nazadnje finančne?

Od zadaj naprej: finančni niso problem, lahko bi si privoščili profesionalnega režiserja, pa bi še malo ostalo. Lahko bi dobili podpornike, sem prepričan. V letu 2019 mineva 100 let od izida in, prepričan sem, Poljanci bi stopili sku-

paj in zbrali denar. Ampak kaj, ko je lažje danes dobiti denar kot pa ljudi in predvsem njihov čas.

Kje najti prostor za »ad hoc« vaje, mi tudi ni jasno. Dvorana je zasedena v glavnih terminih, gledališke vaje pa zahtevajo veliko časa in prilagajanja (samo za občutek, za eno predstavo je običajno potrebno vsaj 50 vaj po dve do tri ure). Rebus, ki ga ne znam razrešiti.

Igralci, sodelavci, organizatorji ... in njihov čas. Največja dragocenost in hkrati največje darilo skupnosti. V Poljanah smo, roko na srce, v zadnjem obdobju pravo igralsko tradicijo skoraj prekinili, sploh ne vemo, kdo bi znal

in rad igral. Komu ni žal časa za učenje besedila, piljenje, čakanje na nastop na vajah. Kateri ljudje, z imeni, bi bili pripravljeni živeti s tako velikim projektom eno leto? Včasih ne bi mogli na dopust, na svojo rekreacijo, v hribe, v gledališče, na obisk, na vikend ... Vključno z mano. Tega me je strah.

S *Ptički brez gnezda* sem poskusil kot z lakmusovim papirjem preskusiti »igralsko« sceno v Poljanah, pa sta bili družčina in predstava preveč specifični, preveč naši, da bi videl utrip celega kraja. Torej vse dileme, vključno s strahom, ali smo sposobni izvesti *Visoško kroniko* v poljanskem narečju, ostajajo.

Zato KD dr. Ivan Tavčar v nedeljo, 6. 1. 2019, ob 19.00, v Kulturnem domu v Poljanah sklicuje sestanek, avdicijo za vse, ki bi radi in hoteli kakor koli sodelovali. Takrat bomo videli in se skupaj odločili.

Prideš?

Andrej Šubic

Srečanje starejših občanov KS Poljane

Rdeči križ – posebej pozoren na starejšo generacijo

RK Poljane deluje pred očmi javnosti dokaj neopazno in morda zato opravi svoje delo toliko bolj plemenito. Toda naše delo bi v resnici najboljše ocenili prav tisti, ki so bili v tem letu deležni našega obiska, vabila, preproste pozornosti ali potrebne pomoči.

Največ pozornosti posvečamo starejšim krajanom in krajanom, katerih generacija je iz leta v leto številnejša. V letu 2018 smo obiskali vse starejše občane nad 90 let. Posebej smo se spo-

mnili treh občank in dveh občanov, ki so letos dopolnili okroglih 90 let. Obiskovali smo tudi domove po Sloveniji, kjer prebivajo naši starejši občani. V oktobru smo imeli srečanje starejših

občanov nad 75 let. Srečanje smo začeli s sveto mašo v cerkvi sv. Martina v Poljanah, nadaljevali pa v kulturnem domu Poljane. Olga Oblak iz Podobena je srečanje popestrila s krajšim kulturnim programom. Za veselo vzdušje pa sta skrbela še Rajko Bogataj in njegova harmonika.

Seveda nismo pozabili tudi na mlajše občanke in občane naše KS. Ponudili smo jim možnost taborjenja in letovanja. Skupaj z Osnovno šolo Poljane smo organizirali krvodajalsko akcijo. Neprecenljivi pa so tudi paketi samopomoči in plačilo kakšne položnice tistim občanom KS Poljane, ki se znajdejo v finančni stiski.

V imenu območnega združenja Škofja Loka in v imenu vseh odbornic in odbornikov KORK Poljane vam želim blagoslovljen božič in veliko uspehov, zdravja in sreče v novem letu 2019.

Franc Dolenec

Ženska ekipa A z bero vseh pokalov, ki so jih letos prinesli s tekmovanj poljanski gasilci.

Novo vodstvo v PGD Poljane

Gasilci smo v novo leto 2018 zakorakali z rednim letnim občnim zborom, na katerem smo po petih letih izvolili nov upravni in nadzorni odbor. Mesto poveljnika društva je zasedel Tomaž Čadež, predsedniško mesto društva pa se je ponudilo meni, Damjanu Vidmajerju, ki sem ga z vso odgovornostjo tudi sprejel. Ob vsaki menjavi upravnega odbora zaveje nov veter, začutiti je spremembe. Toda novo vodstvo ne zametuje dela predhodnikov. Nasprotno, še naprej se bo trudilo voditi društvo tako skrbno in odgovorno, kot so ga vodili predhodniki že 124 let. Kot novi predsednik se bom zavzemal, da bom delo predsednika opravljal častno in po svoji vesti za dobro vseh gasilk, gasilcev in občanov.

Gasilec ne moreš biti sam. Delo lahko dobro opravljaš le v skupnosti. Skupnost pa mora biti povezana, da se lahko ohranja in dobro deluje. Gasilce družijo in povezujejo iste vrednote in prijateljstvo, ki se spletejo ob močno razvejanih dejavnostih, za katere skrbi društvo skozi celo leto. Zvrstile so se tudi v letošnjem koledarskem letu.

V začetku leta smo se ob polni luni odpravili na nočni pohod na Blegoš. Prvi počitek smo naredili na kmetiji Andrejon, kjer nam vedno postrežejo z dobro malico in toplim čajem. Pot smo nadaljevali proti vrhu, kjer sta nas del poti spremljala veter in zasnežena pot, ki sta pričarala še bolj zimsko vzdušje vsem 28 pohodnikom.

Pomlad razkrije, kar je sneg prikrival čez leto. Potrebno bo čiščenje, se zavejmo. Tudi v našem kraju. Tako smo v aprilu organizirali pobiranje odpadnega železa in ugotovili, da ga je po domovih še vedno dovolj. Čiščenju sledi prijetnejše opravilo, priprava družab-

nih in športnih prireditev, kot je kresovanje, gasilska veselica in sodelovanje na dobrodelnem teku. Na kresovanju pri Tavčarjevem dvorcu so nas s poskočno glasbo razveselili Raubarji, kres je bil dobro obiskan, gostje pa zadovoljni. Največji družabni dogodek v Poljanah je vsakoletna gasilska veselica. Precej dela in priprav je vloženih vanjo, zato smo še posebej zadovoljni, če nam vreme služi in veselica uspe, tako kot je uspela tudi letos. V mesecu maju pa smo bili na dobrodelnem teku, sedmem po vrsti, kjer smo opravljali delo redarjev.

September je čas, ko se odprejo šolska vrata, pri gasilcih pa začnemo s pripravami na gasilsko tekmovanje gasilske zveze v Škofji Loki. Številno ekipo, ki se je udeležila tekmovanja, je zastopalo 84 članov in njihovih mentorjev od pionirjev do veteranov. Domov smo prinesli lepo zbirko pokalov ter tudi prehodni pokal najboljših med mladino, ki smo ga osvojili za prednost ene točke. Naštejmo odlične rezultate.

Pionirke so zasedle tretje mesto, pionirji četrto. Mladinke so tekmovala z dvema ekipama, ekipa Poljane 1 je zasedla drugo mesto, ekipa Poljane 2 pa tretje, mladinci so bili drugi. Članice ekipe A so zasedle prvo mesto, člani ekipe A so bili z nekaj kazenskimi točkami trinajsti, člani B pa so bili odlični drugi. Starejši gasilci, ki vadijo in se družijo že šesto leto, so z mentorjem Francijem Podobnikom zasedli izvrstno tretje mesto.

Tekmovali smo tudi na državni ravni. V Moravčah je 15. septembra 2018 potekalo državno orientacijsko tekmovanje, kjer so mladinke v sestavi: Anja Luznar, Tinkara Krek, Lara Oblak osvojile odlično drugo mesto. Mladinci v sestavi: Samo Oblak, Nejc Jereb, Nejc Marolt pa so zasedli osmo mesto. Državno tekmovanje za memorial Matveža Haceta je potekalo 22. septembra 2018 v Gornji Radgoni, ekipa pionirk je zasedla 21. mesto.

Oktober je mesec varstva pred požari, zato smo imeli 27. oktobra dan odprtih vrat, kjer smo imeli pregled gasilnih aparatov, pokazali pa smo tudi opremo, s katero delamo na terenu. Občankam in občanom smo pokazali, kako uporabljati defibrilator v primeru oživljanja, kako nuditi prvo pomoč pri prometni nesreči ter kako pogasiti začetni požar. Zvečer istega dne smo organizirali koncert Polanske viže s tremi ansambli iz naše doline, da so se predstavili. Dvorana je spet pokala po šivih, ko so zaigrali Ansambel dveh dolin, Štedientje in Raubarji.

Naj na tem mestu opozorim, da smo sredi kurilne sezone in da ni odveč opozorilo, da se med kurilno sezono lahko poveča število dimniških požarov. Zato naprošamo vse uporabnike kurišč z odprtim ognjem, da kurilne, dimnovodne in prezračevalne naprave redno pregledujejo in vzdržujejo. Ob morebitnem požaru pa takoj pokličite na številko 112 in sporočite nujne podatke (napisani so tudi na gasilskem koledarju). Dimniški požar lahko omejite tako, da zaprete ali vsaj omejite dovod zraka v kurilno napravo in s tem tudi v dimnik. Zapreti je treba tudi vse morebitne odprtine na dimniku, skozi

Ponosni veterani se veselijo tretjega mesta.

Skavtstvo je način življenja, ne samo dejavnost

Skavti. Ker so že devet let del mojega življenja, si težko predstavljam, kako bi se razvila brez vseh izkušenj in spominov, ki sem jih tu pridobila. Prehodila sem dolgo pot vse od volčičev čez četo do klana, zadnje skavtsko leto pa tudi že okušam življenje skavtske voditeljice. Po določenem času v zadnji starostni skupini, klanu, dobimo mladi možnost, da v nižjih vejah pomagamo voditeljem in se tako pripravljamo na 'polnopravno voditeljstvo', kot ga za šalo imenujemo. Tako sem v preteklem skavtskem letu (ki se približno sklada tudi s šolskim letom) prvič izkusila voditeljstvo v četi, načrtovanja in refleksije taborov in tedenske priprave na srečanja.

Vsako leto začnemo s prehodi, ki obeležijo tako začetek skavtskega leta kot tudi prehajanje posameznikov v višjo starostno skupino. Še pred tem pa morajo voditelji ta dogodek in pa tudi srečanja izoblikovati in pripraviti na izvedbo. Tako se nekajkrat srečajo glede na vejo, v kateri delujejo, in zbirajo ideje, ki bi jim v prihajajočem letu prišle prav. Letošnji prehodi so bili še posebej nepozabni, saj so voditelji na enem teh načrtovanj prišli na idejo, da bi v Novi Oselici na stari lipi pred cerkvijo postavili vrvi za plezanje. Prav vsi, vključno z našima duhovnima asistentoma, so se z iskrico v očeh podali na to mini pustolovščino.

Po prehodih vsaka veja prične tedenska srečanja, ki jih občasno prekinejo tabori, kot so jesenovanja, zimovanja, vikendi stega in poletni tabori. Teh se otroci še posebej veselijo, od voditeljev pa zahtevajo še večjo mero dejavnosti v načrtovanju in izvedbi. Kljub temu jim to ni odveč, saj je prav vsak tabor bogat s smehom in nepozabnimi trenutki, ki nas vedno bolj povezujejo kot skavtsko družino.

katere lahko vanj prihaja zrak (npr. priključki na dimnik, dimniška vratca).

Največ odgovornosti v društvu nosi operativna enota, ki dela nikdar ne more povsem načrtovati, lahko pa se nanj pripravi z usposabljanji doma in zunaj domačega kraja ter z rednimi vajami, ki potekajo v tedenskih ali mesečnih intervalih v večjem obsegu na terenu. Tudi letos se je usposabljanje obrestovalo. Gasilska enota Poljane je v preteklem letu do začetka meseca decembra opravila 14 intervencijskih izvozov. Ogromno dela je posvečala preventivnemu delu in seveda priskočila na pomoč krajanom in lokalni skupnosti s tehniko in člani, kjer je bilo potrebno. Zelo smo ponosni na prve operativce znotraj enote, ki so v letošnjem letu z zelo uspešnim posredovanjem z AED-jem rešili življenje krajanu.

Ko že gledamo proti koncu leta, naj povem, da smo opravili vsa dela, ki smo

si jih zastavili, vendar so cilji v petletnem mandatu še veliki. Za cilj smo si zastavili pridobiti gradbeno dovoljenje za povečanje gasilskega doma, to pa je pogojeno z izvedbo protipoplavne zaščite Poljan. Za naslednje leto imamo v planu nakup novega gasilskega kombija za prevoz naših najmlajših gasilcev in moštva. Investicija ni najbolj poceni, vendar smo poljanski gasilci pridni in varčni, zato upamo na uspeh.

Drage krajanke in dragi krajanji našega požarnega okoliša, v teh dneh vas bodo obiskali predstavniki našega gasilskega društva in vam prinesli koledar. Za vsak vaš prostovoljni dar se vam najlepše zahvaljujemo in vam želimo srečno, zdravo, zadovoljno in uspehov polno leto 2019!

Damjan Vidmajer,
predsednik PGD Poljane

Prihajajo dnevi za najlepše stvari, ki nam,
ne da bi vedeli, uhajajo iz rok: dnevi za družino,
za spomine, zase in za prijatelje!
Prinašajo luč, ljubezen, mir in upanje.
Ne zamudite jih! Preživite jih lepo,
lepše kot vse druge dni v letu, doma v
družinskem krogu, s prijatelji ...
Povsod!

Naj Vas vse to razveseli ter to veselje,
sreča in zdravje spremljajo vse dni v novem letu 2019

Vam in Vašim najdražjim želi
Prostovoljno gasilsko društvo
POLJANE

Prehodi, september 2018

Volčiči z duhovnim asistentom na srečanju

V letošnjem letu smo že izvedli jesenovanje, tokrat v Otaležu. Skupaj z otroki smo se podali v čas prve svetovne vojne in odkrivali nova spoznanja o preteklosti, s katero je naša dežela prežeta. Ker pa smo šele zakorakali v novo skavtsko leto, je v naših srcih še vedno svež spomin na poletni tabor. Kot udeleženka si nikoli nisem predstavljala, koliko ur v načrtovanje vložijo voditelji in kakšna motivacija je za to potrebna. Kmalu po začetku tabora sem videla, kaj jim daje voljo do dela – pogled na mlade obraze, ki se z navdušenjem podajo na enotedensko življenje v naravi in se obenem na tihem sprašujejo, koliko raznolikih in pisanih spominov bodo tokrat odnesli domov.

Začetki so vedno težki, zato tudi tabor otvorimo s težakim delom postavljanja tabornih zgradb in šotorov, ki nam v naslednjem tednu služijo kot nadomestek domačih lijakov, stranišč in kuhinj. V naslednjih dneh se skavti najbolj veselijo poti preživetja, kjer se

brez strahu podajo tudi v najbolj blatne predele našega tabornega prostora in se prav po džungelsko prek škripcev spuščajo v reko namesto v domače kopeli. Čaka jih tudi potep, s katerim ponovijo svoje znanje orientacije in utrjujejo kondicijo dolgotrajne hoje. Kljub napornim delom tedna pa ob koncu vsakega tabora z navdušenjem pripovedujejo o svojih najljubših trenutkih in spominih ter že ugibajo, kakšna bo lokacija naslednje poletne dogodivščine.

Skavtske veščine, ki jih v praksi potrebujemo na taborih, pa seveda pridno utrjujemo čez leto, ko na tedenskih srečanjih na različne načine ponavljamo živalske sledi, užitne rastline, vozle, kurimo ogenj in se orientiramo v naravi. Voditelji poskusijo skavtska znanja oblikovati na način, ki ni podoben šoli, da se lahko mladi na skavtih tudi odpočijejo od zahtevnosti šole. To se velikokrat izkaže za težko nalogo, saj je teorije, ki tvori temelje skavtsva, veliko. Pri zanimivejši predaji teh vsebin se tako

voditelji poslužujejo raznih kvizov in iger, krajših kurjenj ognja in orientacij, ki polnijo tedenska srečanja.

Seveda pa ne vodijo vse starostne skupine tako hitrega tempa. Volčiči se kot mlajši skavti skozi leto spoznavajo z zgodbo *Knjige o džungli* in skupaj z Mavglijem premagujejo ovire in težave ter se skupaj učijo novih skrivnosti življenja. Klan pa, ki se že bliža voditeljskim vodam, je bolj usmerjen v osebno razmišljanje in iskanje odgovorov na globlja vprašanja. Pri tem jih spremljajo in vodijo voditelji, ki počasi prerastejo tudi v njihove prijatelje in zaupnike, kar dobro vpliva tudi na prihodnja leta, ko postanejo njihovi sovoditelji.

Odgovornost za mlade in njihov razvoj pa ni edino, kar voditelji na svoji poti prejmejo. Druženje in spremljanje mlajših skavtov na njihovi poti v odraslost prinaša spomine in veselje mladosti, ki jo zaradi številnih obveznosti in skrbi večkrat pozabijo. Prav zato skavti niso le odličen način za boljše preživljanje časa mladih, ampak tudi način, da voditelji, ki so že delno izgubili otroški sij, tega spet najdejo.

Vsakemu predanemu skavtu dejavnosti poberejo kar nekaj časa. Tudi zato udeležence navajamo na to, da skavtstvo ni le prostočasna dejavnost, ampak način življenja. Skavtski zakoni so vodilo, ki ne velja samo v času, ko ti vrat krasi rutka. Varovanje okolja, spoštovanje in pomoč bližnjemu ter pozitiven odnos do težav so ključni za boljši odnos do življenja.

Zimovanje stega, februar 2018

Urška Eržen

Ekipe v sezoni 2017/18

Vodenje društva mi je v čast in veselje

Končuje se moj prvi dvoletni mandat predsednika ŠD Poljane, za katerega lahko rečem: eno veliko učenje in spoznavanje, pri čemer naj povem, da se stvari na prostovoljni bazi odvijajo počasneje, a zato nič manj kakovostno. A delo, ki ga opravljam, me dopolnjuje, saj je šport del mojega vsakdana. Poleg tega vračam Poljanam in športnemu društvu tisto, kar sem doživel in dobil skozi otroštvo do srednješolskih let in še malo naprej. Društvo je s približno 130 člani daleč največje športno društvo v občini in je dejavno v vseh starostnih kategorijah, kar je tudi cilj in vodilo društva. Letošnje delo društev bomo predstavili po sekcijah.

Polanska banda nabira medalje v vseh kategorijah

Najbolj me veseli število otrok v floorball sekciji, ki je najštevilčnejša in tudi najbolj tekmovalno naravnana sekcija v ŠD. Člani Polanske bande v sezoni 2018/19 tekmujejo celo v novoustanovljeni mednarodni ligi po zgledu Alpske hokejske lige (AHL). V sezoni 2017/18 so skoraj v vseh kategorijah posegli po medaljah. Največji uspeh so zabeležile članice z zmago v Pokalu Slovenije za ženske, k temu pa so dodale še drugo mesto v 1. Slovenski floorball ligi za dekleta. Podoben uspeh so zabeležili tudi člani z drugim mestom v 1. Slovenski floorball ligi.

Veseli nas dejstvo, da floorball ostaja eden bolj popularnih športov v Poljanski dolini ter bližnji okolici, na kar nakazuje tudi vsakoletna številna udeležba na tradicionalnem turnirju Švicball Poljane. Turnir smo letos organizirali že trinajstič zapored in z gotovostjo

lahko rečemo, da bo potekal tudi prihodnje leto. Z nestrpnostjo pa pričakujemo – tako kot verjetno vsi športniki – novo dvorano v Gorenji vasi, da jo preizkusimo in zaigramo pred domačim občinstvom.

Vzpon na Lubnik

Naši kolesarji dosegajo odlične rezultate na domačih in tujih tekmovanjih

ŠD Poljane je v letu 2018 organiziralo 18. kolesarsko dirko iz Poljan na Stari vrh. Kljub deževnemu in hladnemu vremenu smo jo uspešno izpeljali. Do cilja je prikolesarilo vseh 96 prijavljenih kolesarjev in kolesark. Po končani tekmi so tekmovalce v Poljanah čakali topel obrok in lepe praktične nagrade. Najhitrejši je bil drugič zapored Dean Bratuš, pri ženskah pa Laura Šimenc. Dirka je štela za občinsko prvenstvo in za pokal polanskih puklov. Občinski prvaki v svojih kategorijah so postali Miha Alič, Miha Oblak, Aleš Hren, Marko Pustavrh in Franc Peternej. Naš kraj sta na tekmah zastopala Tilen Potisk in Aleš Hren.

Nabiranje kilometrov v zimskem obdobju se je obrestovalo, saj je Aleš Hren v Italiji zmagal na njegovi prvi pomladni dirki, v Canevi. Sledile so dirke v Sloveniji. Na dirki za državno prvenstvo v Voklem je dosegel tretje mesto, na zahtevnem Argonavtskem maratonu pa je zmagal. Na maratonu Franja je po ciljnem sprintu zasedel drugo mesto, na domači dirki na Stari vrh je v svoji kategoriji zmagal. Meseca avgusta se je udeležil trietapne dirke Giro del Friuli, ki se je je udeležilo več kot 120 tekmovalcev. Aleš je po treh dneh prikolesaril do desetega mesta v absolutni konkurenci in slednjič do zmage v kategoriji nad 40 let. Odličen rezultat na Giru je bil dobra popotnica za

najpomembnejšo dirko sezone, ki ga je čakala v začetku septembra, to je bilo svetovno prvenstvo za amaterje v Vareseju v Italiji. Aleš se je svetovnega prvenstva udeležil kot član slovenske reprezentance. Na izjemno težki progi, ki je bila dolga 130 kilometrov in imela je 2000 višinskih metrov, je v izjemno hudi konkurenci 360 tekmovalcev z vsega sveta osvojil izjemno enajsto mesto, kar je bila druga najboljša slovenska moška uvrstitev na svetovnem prvenstvu v cestni dirki. Jeseni je sledilo še nekaj vzponov, na dirki na Nanos je bil drugi, na Lubniku je absolutno zmagal, zaključil pa je z dirko v Italiji in bil četrti.

Tilen je letos sezono začel na maratonu Franja – mali in bil šesti, dirko na Poljuko je končal kot tretji, na Lubniku pa je bil četrti. Najboljše je prihranil za konec sezone, saj je zmagal v absolutni konkurenci na dirki na Koreno.

Jubilejno leto na Visokem

Visoški tek sem teklet kot otrok, nato sem ga zaradi skokov in časovnega prekrivanja s treningi v smučarskih skokih prenehal teči, vendar sem se ga kasneje udeleževal tudi kot pomočnik pri organizaciji. Naj omenim, da je Visoški tek ena prvih oziroma najbolj tradicionalnih prireditev na Visokem. Letos je praznoval 20. obletnico. Lepa obletnica!

Tekmovanja se je udeležilo kar 292 tekačev, od tega več kot polovico otrok. Otroci so nastopili v desetih starostnih

kategorijah, na progi, speljani okrog dvorca na Visokem. Po teku jih je zabaval čarodej Jole Cole, ki je skrbel za zabavo in smeh.

Člani so tekli na tradicionalni, 9,7 km dolgi progi med Visokim in Žabjo vasjo. Absolutna zmagovalca sta postala Neja Kršinar (KGT Papež Kamnik) in Janez Mulej (Team Ljubič). Kršinarjeva je z izjemnim časom 35:50 skoraj za dve minuti izboljšala tudi ženski rekord proge.

V letošnjem letu mineva deset let, odkar so v Športnem društvu Poljane pričeli z organizirano atletsko vadbo. Skupni treningi potekajo že nekaj let ob torkih, skozi celo leto, razen med poletnimi dopusti. V zimskem obdobju je njihov vadbeni prostor šolska telovadnica, medtem ko v toplejših mesecih običajno kilometrino pridobivajo na relaciji med Visokim in Dolenjo Dobravo.

Organizirano so se poljanski tekači udeležili naslednjih prireditev:

- 100 milj Istre: na različnih razdaljah je nastopilo sedem tekačev našega društva. En tekač je nastopil na 108 km, trije tekači na 67 km in trije na 41 km.
- V večjem številu so nastopili še na Gorskem maratonu štirih občin v Podbrdu, na Teku štirih mostov v Škofji Loki ter na posameznih tekih na Gorenjskem in Primorskem.
- Tradicionalnega, 23. Ljubljanskega maratona se je zadnje oktobrsko nedeljo udeležilo enaindvajset tekačev našega društva. Pet jih je uspešno opravi-

Nika Križnar, mladinska svetovna prvakinja,
Ema Klinec, svetovna podprvakinja

vilo z maratonsko razdaljo 42 km, štirinajst jih je preteklo 21 km, dva pa 10 km.

Čestitke vsem, ki ste premagali polmaraton, maraton in 100 milj Istre, meni se je že najdaljši Visoški tek do Dobrave in nazaj zdel zelo dolg. Toda, ker začeti s športom ni nikdar prepozno, se vam tekačem mogoče v prihodnosti prav lahko pridružim. Obenem vabim vse ljubitelje teka, da se pridružite naši tekaški sekciji. Kot že omenjeno, poteka skupna vadba v telovadnici vsak torek med 19.30 in 21.00.

Smučarski skoki in skakalna sekcija ŠD Poljane

Od malih nog treniram smučarske skoke in pred nekaj leti se je ustanovila skakalna sekcija, ki je podružnica skakalnega kluba iz Žirov. V sekciji je trenutno okoli 14 članov, ki pod SSK Žiri tekmujejo na državnih in tudi mednarodnih ravni.

Visoški tek 2018

Posebej ponosni smo na svojo žensko ekipo. V njej izstopata Nika Križnar in Ema Klinec, ki sta nastopili na zimskih olimpijskih igrah v Južni Koreji. Čestitke obema! Niki Križnar pa čestitam tudi za prejeto priznanje župana Občine Gorenja vas - Poljane in priznanje KS Poljane za dosežene športne uspehe v smučarskih skokih.

Trim steza Golava

Vsem obiskovalcem trim steze Golava se opravičujemo, ker letošnje poletje na tej stezi niso mogli uporabljati vseh naprav. Nekoliko jo je zagodla narava, ki je polomila nekaj orodij. Kljub prizadevanjem, da bi trim stezo povrnili v prvotno stanje, nam, žal, ni uspelo. Kot že napisano, v prostovoljstvu se vse odvija počasi. A trudili se bomo še naprej. Če bodo razmere dopuščale, bomo v zimskem času uredili tekaško stezo in poratrakirali breg pri Podbregarju.

Ob tem naj spomnim nekatere krajanke, da odpadki ne sodijo v naravo in če embalažo prinesete na trim stezo, jo, prosim, tudi odnesite!

Uspešno šahovsko leto v Poljanski dolini

Šahovsko dogajanje na Poljanskem je nedvomno zaznamoval peti cikel *Pokal Poljanske doline*, ki se je prav tako kot lani odvijal na osmih različnih prizoriščih, mestih na območju Poljanske in Selške doline, Idrije in Cerkna. Letošnji cikel je bil po številu in kakovosti udeležencev najuspešnejši doslej. Prav kakovost turnirja je pripo-

mogla tudi k dvigu ratingov domačih igralcev, saj so letos prvič imeli priložnost igrati tudi z zelo dobrimi igralci, med katerimi so bili tudi vele mojstri in mednarodni mojstri. Letošnjo sezono je tako zaznamovalo več prelomnic – (1) množična udeležba, 87 igralcev iz Poljanske doline in ostalih delov nekdanje skupne občine, oziroma celotne Slovenije, od občasnih ljubiteljev do izkušanih igralcev; (2) z nastopom vele mojstrov in slovenskih reprezentantov Mateja Šebenika in Marka Tratarja ter mednarodnega mojstra Leona Mazija, ob kopici drugih FIDE mojstrov in ostalih se je bistveno dvignil kakovostni nivo ciklusa ter (3) šahovski cikel je uspešno povezal vse vidnejše kraje regije (Poljane, Škofjo Loko, Železnike, Idrijo, Cerkno, Žiri in Gorenjo vas) v enotno tekmovanje, ki je v taki obliki tudi edinstveno v Sloveniji. Pomembno se je dvignil tudi nivo nagrad, saj je poleg številnih praktičnih nagrad domačih podjetij, predvsem podjetja Polycom iz Poljan, pomemben preskok storilo podjetje Minervo, d. d., Vojka Revna, ki je prispevalo glavne denarne nagrade na posameznih turnirjih in s tem povečalo zanimanje za cikel tudi v širšem slovenskem prostoru.

Letos se je na Poljanskem igral dober šah in viden pečat v tem so pustili tudi domači igralci. Zmagovalec letošnjega ciklusa je tako že pred zadnjim turnirjem postal mednarodni mojster Leon Mazi, po poreklu iz Poljanske doline, pred ruskim igralcem Sergeyem Trusevichem ter Blažem Kosmačem,

po poreklu prav tako iz Poljanske doline. V kategoriji seniorjev je zmaga pripadla Silvu Kovaču iz Idrije, pred večnima poljanskima rivaloma Pavletom Rantom in Jožetom Čadežem, pri mladini pa je zmagal Samo Bobnar iz Škofje Loke pred Simonom Trusevichem iz Ljubljane in Katarino Mazzini. Letos je bila uvedena tudi kategorija do ratinga 1800, v kateri se merijo večinoma domači igralci, med njimi je pred zadnjim turnirjem najbolje kazalo Jožetu Čadežu, Matjažu Mazziniju ter Marku Kavčiču. Najboljši napredek v doseženih ratingovskih točkah v letošnjem letu pa je med vsemi udeleženci pripadel domačinu Pavletu Rantu iz Hotovlje za osvojenih več kot sto ratingovskih točk. Posebno pohvalen v letošnjem letu je tudi opazen porast najmlajših igralcev, saj se jih je celotnega ciklusa udeležilo 13 igralcev.

V jesenskih mesecih letošnjega leta smo v Poljanah organizirali tudi šahovska predavanja, ki jih je vodil mednarodni mojster Leon Mazi, na katerih so udeleženci spoznavali lepote šahovske igre tudi z druge, bolj analitične plati.

Omeniti je treba tudi letos narejeno facebook in spletno stran www.pokalpoljanskedoline.si, na kateri si je mogoče ogledati razpise, rezultate ter fotografije iz letošnjega ciklusa.

V ŠD Poljane prav vsak najde nekaj zase

Poleg zgoraj omenjenih dejavnosti v zimskem času potekajo tudi rekreacija za starejše, badminton, namizni tenis. Ob koncu mandata naj se zahvalim vsem, ki ste mi stali ob strani, da smo skupaj uspešno peljali in organizirali vrsto dogodkov v okviru ŠD Poljane. Hvala vsem, ki vodite svoje sekcije in skrbite za njihovo nemoteno delovanje.

Naj vam bo šport navdih in sprostitvev za vsakodnevno življenje!

Zbral in uredil Gašper Klinec

Šahovska delavnica v Poljanah

Novim izzivom naproti v Smučarskem klubu Poljane

Smučarski klub Poljane se v letu 2018 zopet smelo podaja novim izzivom naproti. Kot vsako leto se v prvih septembrskih dneh za Smučarski klub Poljane pričenja nova smučarska sezona. Vedno požrtvovalno pripravljeni člani kluba se zberemo in si zadamo naloge in opravila, ki jih je treba opraviti med smučarsko sezono. Vaditelji kluba se spoznajo z novimi in tudi malo manj novimi obrazi otrok in pričnejo z vadbo v telovadnici Poljane, če vremenske razmere dopuščajo, pa z veseljem vadijo zunaj, v naravi. V smučarskem klubu letos pridno vadi in si pridobiva smučarsko znanje 41 otrok.

Velika pridobitev v letošnjem letu je nakup novih vozil za prevoz otrok, in sicer je eno vozilo namenjeno starejši skupini, ki med sezono opravi okoli 70 treningov, drugo vozilo pa je namenjeno nekoliko mlajšim, ki pa imajo tudi do 35 treningov na snegu. Ob tej priložnosti bi se posebej zahvalil vsem našim zvestim sponzorjem in vsem, ki so kakor koli pripomogli k tej naši novi pridobitvi.

Kot prejšnja leta bomo tudi letos eden od organizatorjev mednarodnih smučarskih tekem, ki se bodo odvijale na smučišču Cerkno. Ravno tako ne bomo zmanjševali poudarka pri organizaciji smučarskih tekmovanj v naši okolici, in sicer na Golavi, Pr' Dolinc, na Blegošu in Starem vrhu, kjer bo med drugim organizirano tudi tradicionalno 18. občinsko prvenstvo v veleslalomu Občine Gorenja vas - Poljane, kamor ste še posebej vabljeni vsi bralci *Vaščana*.

Vse bralce vabimo, da si aktualne dogodke in dejavnosti ogledate tudi na naši spletni strani <http://www.sk-poljane.si> ali na družbenem omrežju Face-

Pripravljeni na spust

Bralcem v pozdrav! Poljanski smučarji iz avstrijskega Kapruna

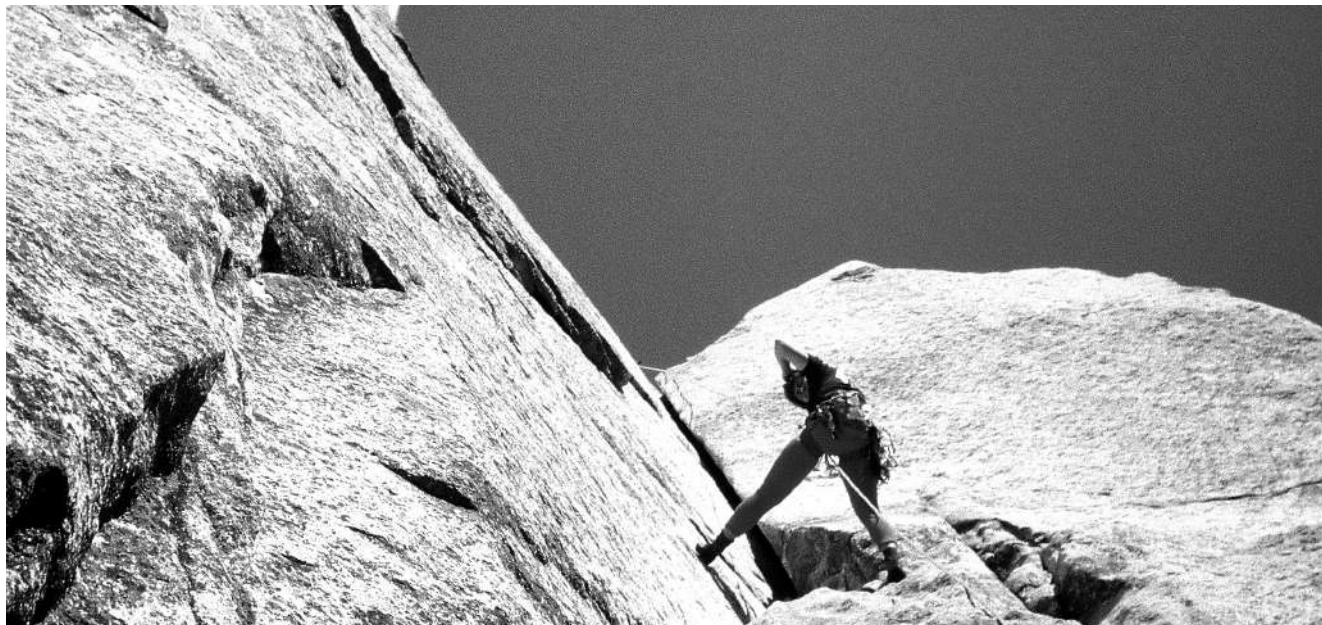

Ne bojimo se niti višin niti strmin.

book, kjer ažurno objavljamo tudi vse rezultate naših tekmovalcev.

Da Smučarski klub Poljane lahko nadaljuje svoje delo in poslanstvo, za katerega je bilo ustanovljeno, ne nazadnje gre zahvala tudi vsem krajanom Poljan in širše okolice, saj s svojim zaupanjem v društvo prispevate največ in se ob tej priliki vsem iskreno zahvaljujemo za zaupanje in podporo.

SK Poljane

Vstopni raztežaj v smer Salathe Wall, El Capitan, Yosemite (Foto: Franc Balon)

Betka Galičič – plezalka z vrtalko v rokah

Betka Galičič je prijetna in iskriva sogovornica in v njenem pripovedovanju se čuti iskreno navdušenje nad dejavnostjo, s katero se dejavno ukvarja že od osnovne šole, se pravi okrog 40 let. V Škofji Loki, kjer zdaj živi, sva se dobila na kavi, da se pogovoriva o njenem plezanju, natančneje o športnem plezanju v naravnih stenah. Že pred tem me je za boljšo orientacijo oborožila s tremi intervjuji iz nacionalnih publikacij in z opisom njene plezalne kariere v Planinskem muzeju v Mojstrani. V strokovnih krogih Betka najbolj izstopa kot doslej najdejavnější opremljevalka plezalnih smeri v Sloveniji.

Betka, glede na to, da si se s hribi in plezanjem začela ukvarjati v domačih krajih, bo zanimivo slišati kaj o tvojih začetkih.

Začelo se je z obiskovanjem planinskega krožka v OŠ Gorenja vas, mentorica je bila učiteljica (oz. takrat tovarišica) Mirjana Puc (zame 'the best ever' in sem ji neizmerno hvaležna za vse) in pod njenim vodstvom smo prehodili Škofjeloško hribovje pa tudi dobršen del slovenskih Alp. Potem sem v gimnaziji v Škofji Loki želela nadaljevati, vendar se je malo prej zgodila nesreča na Breithornu in planinstvo je zamrlo, spomnim se, da so nam rekli, da kogar zanima, naj gre na alpinistični odsek. Ampak ker sošolka ni hotela iti in ker sem bila bolj plašne sorte, sama potem tudi nisem šla in tako celo srednjo šolo s planinskim udejstvovanjem ni bilo nič. Šele na prehodu med srednjo šolo in fakulteto, ko smo se mladi v Poljanah začeli bolj družiti, sem spoznala takrat že izkušene poljanske alpiniste (Jože in Franc Balon, Jaka Šu-

bic) in tako se je spet začelo. Sprva z alpinizmom, sem se pa potem hitro preusmerila samo v športno plezanje.

Kaj pa te najbolj motivira za tako dolgo aktivno vztrajanje v tej dejavnosti?

Strast bo verjetno najbolj pravi odgovor, ne potrebujem nobenih sprotih motivatorjev, v skali lahko plezam vedno in povsod, medtem ko se moram npr. za kakšno spremljajočo kondicijsko dejavnost velikokrat že prav prisiliti. V glavnem, težko je razložiti, po moje lahko to razume samo, kdor nekaj podobnega sam doživlja. Je pa plezanje povezano tudi s potovanji po svetu, spoznavanjem novih krajev, plezanjem v povsem novih plezališčih, odkrivanjem novih sten in če je kje blizu še malo morja, je raj na zemlji zagotovljen. Postane ti način življenja, ko brez plezalne opreme sploh ne znaš več na dopust.

Nekatere oblike športa oz. rekreacije so se v zadnjih desetletjih močno razvile in postale bolj množične. Kako je s tem pri športnem plezanju, tistem v naravi in tistem na umetnih stenah?

Zelo podobno, meni se zdi, da pleza ogromno ljudi. Sicer plezanje tudi vsepovsod propagirajo kot koristnega za razvoj skoraj vsega, od gibalnih sposobnosti do samozavesti in še kaj. Ob lepih koncih tedna in praznikih so naravna plezališča povsem polna, tako da že težko najdeš prosto smer. Umetne stene pa podobno, zlasti Plezalni center Ljubljana, ki je naš edini res kakovosten center z visoko steno. Tam pa je ob deževnih vikendih taka gneča, da je že na meji ustrezne varnosti.

Začela si z alpinizmom. Kam pravzaprav sodi plezanje v steni El Capitan v narodnem parku Yosemite v ZDA, po katerem si opustila zahtevnejše vzpone?

Ja, seveda, kot sem omenila že na začetku, sem začela z alpinizmom, saj športnega plezanja kot takega takrat sploh še ni bilo. Plezala sem v naših hribih, pa veliko v italijanskih Do-

lomitih, obiskala sem Yosemite, nikoli pa me ni privlačil led in od zimskega alpinizma nimam omembe vrednih vzponov.

Od alpinističnih vzponov, kamor spada tudi plezanje v El Capitanu v Yosemiteh, je na prvem mestu vsekakor prva ženska (takrat še jugoslovanska) ponovitev smeri Salathe Wall v 1000-metrski steni El Capitana, ki sva jo leta 1988 opravili s sošolko s fakultete, Ksenijo Poljanec. Vzpon je trajal pet dni in ob tem naju je poleg same tehnične zahtevnosti spremljalo še kup dodatnih težav. Bilo je zelo vroče, bili sva skoraj brez vode, saj so nama med spanjem podgane zgrizle meh z vodo, posledično so se pojavile zdravstvene težave, zmanjkovalo nama je opreme, skratka, bili sva že v fazi, ko se vklopi samopreživetveni nagon in je 'nikoli več' edina misel, ki ti poleg tistih nujnih še hodi po glavi. Po tem vzponu sva potem res obe opustili zahtevnejše vzpone oz. jaz kar ves alpinizem.

Vidim, da si se racionalno odločila, da raje ne boš več tvegala. Kakšno pa je na splošno tvoje mnenje o tveganju pri tovrstnih dejavnostih, ki je npr. pri alpinizmu lahko precej veliko?

Mislím, da se nisem tako odločila samo zaradi tveganja, tudi smisla nekako nisem videla več in mnogo bolj me je privlačilo športno plezanje. Glede tveganja pri tovrstnih dejavnostih ga jaz ne povečujem, niti ga ne obsojam, predvsem mislim, da se mora vsak sam odločiti ter odgovarjati sebi in svojim bližnjim.

Pri plezanju v opremljenih plezališčih so tveganja najbrž majhna. Drži?

Ja, seveda, tam so smeri na približno dva metra opremljene s svedrovci, ki drže dve toni, skala je kompaktna in predhodno očiščena, tako da je tudi nevarnost, da se kaj velikega odlomi, minimalna. Večino nesreč v plezališčih se zgodi zaradi človeškega faktorja, površno varovanje in/ali nepravilna uporaba opreme sta glavna dva razloga. Ampak glede na množičnost je k sreči tudi teh nesreč relativno malo.

Preopremljanje smeri v plezališču Kamnitnik (Foto: Sašo Kočevár)

V plezališču Ter (Foto: Cac Langerholc)

Kaj pa ti največ pomeni? Prosto plezanje po neopremljeni smeri, plezanje po že opremljeni smeri ali pa nemara kar samo opremljanje smeri, po katerem najbolj izstopaš v plezalnih krogih?

Smer postane smer šele, ko je opremljena, tako da plezanje po neopremljeni smeri pri športnem plezanju ne obstaja. Kar se tiče ostalih dveh opcij, mi je pomembno oboje, težko izbežem, ker ima vsako svoj čar.

Praviš, da si se z opremljanjem smeri začela ukvarjati zato, ker je bilo pri nas tega zelo malo, še posebej v primerjavi s tujino. Kje smo glede tega danes? Danes je neprimerljivo boljše, kot je bilo pred 20 leti. Bi se pa seveda dalo narediti še več, a nas zlasti na Kraškem robu naravovarstveniki vztrajno preganjajo.

Najbolj si bila na naravovarstvenike jezna, ko so preprečili plezanje v stenah nad Črnim Kalom, ki si jih pred tem opremila. So takšna nasprotovanja res brez osnove, še posebej danes, ko je ljudi polno že čisto v vsakem kotičku Zemlje?

Vsa nasprotovanja seveda niso brez osnove in je prav, da se določene dele zaščití. Ampak mimo Črnega Kala pelje avtocesta, s tonami izpušnih plinov, pa ni nikjer nobenega naravovarstvenika ...

Pri tej steni pri Črnem Kalu, ki so jo pred leti sami naravovarstveniki dovolili, čez 10 let pa ti isti naravovarstveniki z nekimi izmišljenimi in neresničnimi kvazi razlogi prepovedali, sem bila pa res jezna. Tako da sem kar nehala vrtati v Sloveniji, ampak k sreči je sten v bivših republikah nekdanje skupne države še več kot dovolj.

Kako pa poteka takšno opremljanje in koliko smeri si že opremila?

Ko najdeš primerno steno, je treba najprej poiskati lastnika in se z njim dogovoriti za dovoljenje za uporabo. Naslednje naj bi bilo naravovarstveno soglasje in ko imaš to dvojje, se lahko prične najprej z urejanjem okolice (dostop do stene, prostor pod steno), potem pa s samim opremljanjem. To poteka večinoma tako, da nekje naokrog prideš na vrh stene, pritrdiš vrv, se po njej spustiš v steno in (seveda po predhodnem ogledu) pričneš z vrtanjem lukenj in nameščanjem svedrovcev. Spotoma se očisti še krušljive dele, odtrga kakšno travo in ko z vsem tem zaključiš ob vznožju stene, je smer pripravljena za

prvi vzpon. Skupno sem opremila nekaj več kot 800 smeri oz. če gledamo svedrovce, sem jih zavrtila okoli 6900.

Menda ima vsaka smer svoje ime. Nam lahko zaupaš katero od bolj zanimivih? Katera od tako krščenih smeri pa nam je najbližja?

Ja, vsaka smer mora imeti svoje ime, le tako jih lahko prepoznavamo med sabo. Včasih je ime napisano že na steni, če ne, pa so, skupaj z oceno in ostalimi informacijami, navedene v plezalnih vodnikih. Zanimivih imen je veliko, ampak ker so po navadi subjektivno naravnana in povezana s trenutnimi občutji ali dogajanjem, se vam najbrž ne bi zdela prav posebej zanimiva. Kaj pa vem, z vidika lokalnega poimenovanja npr. Poljanski biser in Vitez iz Poljan, čeprav se smeri nahajata v Ospu. Drugače je Poljanam najbližje plezališče Kamnitnik v Škofji Loki.

Včasih ste plezali tudi v tistih sivih stenah nad Kohorjem. Še kdaj zaideš tja?

Zdaj seveda ne grem več tja, saj je vse zaraščeno. Grem raje k bratu, ki je doma naredil odlično balvansko steno.

Kaj pa druga plezališča v bližini Poljan? Ali kdaj greš plezat v Podpečno, kjer je zadnje čase občasno opaziti plezalce? V neposredni bližini Poljan ni nobenega plezališča, kot sem že omenila, je najbližji Kamnitnik (še bližji je bil Zminec, a smo ga zaradi izgradnje hiše v neposredni bližini morali opustiti), potem pa so dokaj blizu še Turnc pod Šmarno goro, Gore pri Žireh in Suša ter Prtovč v Selški dolini.

V Podpečno seveda ne grem, ker tisto ni plezališče, ampak podrtija in če bi bilo le čemu podobno, bi jaz že zdavnaj navrtala. Sem pa šla enkrat pogledat in me je bilo kar malo groza. Najhuje se mi zdi, da sem tam videla tudi majhne otroke. No, če tam plezajo polnoletni ljudje na svojo odgovornost, se niti nimam pravice vmešavati, ampak da se v okviru plezalnih šol tja vodi otroke, ki sami seveda ne poznajo nevarnosti, njihovi starši pa se je niti ne zavedajo, se mi res zdi nedopustno, zato bi bilo nujno, da se opozorilo upošteva.

Ti je kakšna preplezana smer ostala v posebnem spominu? Katera plezališča v Sloveniji in bližnji soseščini bi najbolj priporočila?

Vsekakor najtežja, ki sem jo preplezala na pogled (v prvem poskusu, brez kakršnih koli informacij in s sprotnim vpenjanjem kompletov), to je smer Super Carpe Diem z oceno 7b+, nahaja se na Kalymnosu. Tu sem res dala od sebe vse in še več in ne vem, če sem bila čisto pri sebi, ko sem prišla dol. Drugače mi v spominu ostanejo vse težje smeri, pa tudi lažje, če npr. potekajo po kakšnih zanimivih skulpturah ali kaj podobnega.

V Sloveniji so mi najbolj všeč Kupljenik, Bitenj potok, Bohinjska Bela, Ter, Senica, Črni Kal in Osp, v hrvaški Istri pa Buzetski kanjon in Kompanj. Pa mimo grškega otoka Kalymnosa, za moje pojme najboljšega plezališča na svetu, seveda tudi ne morem.

V smeri Prišel, videl, omagal, plezališče Črni Kal (Foto: Martin Brus)

Kaj bi po strokovnih kriterijih športnega plezanja lahko postavila kot svoje največje dosežke?

Kar se alpinizma tiče, kot sem že omenila, v Yosemiteh smer Salathe v El Capitanu in še ena malo lažja v Half Domu. V Dolomitih pa smer Philipp-Flam, vse v ženskih navezah.

Od športnega plezanja pa prej omenjena smer na Kalymnosu in devet smeri z oceno 7c. Za današnje standarde daleč stran od kakšnih dosežkov, glede na to, da sem vse splezala šele v zadnjih letih, pa za starce kar okej.

Kako pa je z ohranjanjem kondicije, še posebej zdaj ko si menda že stara, kot sem prebral v vsaj dveh tvojih intervjujih in kot trdiš tudi tukaj (smeh)?

Plezanje ni šport, kjer samo mladi plezajo na vrhunskem nivoju. Dokaj visok nivo se da obdržati tudi v zrelejših letih. Zlasti v tujini srečaš tudi 80-letnike, ki komaj pridejo v plezališče, plezajo pa tako, da samo gledaš. Leta izkušenj in preplezani kilometri vsekakor naredijo svoje.

Drugače jaz ne delam nič posebnega, plezam, kolikor lahko, in občasno grem v fitness. Za splošno kondicijo (pa tudi ne prav pogosto) pa na Osolnik ali s kolesom v Hrastnico. Zdaj sem že zelo stara in je problem tudi, da za regeneracijo potrebujem ogromno časa, zelo važno je, da se poslušam in se poskušam čim bolj izogniti bolečim komolcem in ostalim poškodbam, ki lahko za dalj časa preprečijo samo plezanje.

Katera plezališča in smeri te še čakajo? Imaš kakšne dolgoročne načrte ali odločitve prihajajo bolj sproti?

Čaka še ogromno plezališč po Evropi in svetu, pa sproti nastajajo nova, tako da je dela še za nekaj življenj. Na navrtanje čakajo še nedotaknjene stene v Črni gori, Bosni, Albaniji ..., tudi še za nekaj življenj. Dolgoročnih planov nimam, pustimo času čas.

Z intervjuvanko se je pogovarjal Aleš Šubic.

Udeleženci multimedijskih usposabljanj Socialne akademije pri snemanju dokumentarca

Kako smo pisali *Knjigo o življenju*

(Ne)prijetna dolžnost

Čeprav je sezona piknikov za nami, vam bo tale zgodba najbrž znana. Žena je šla v mesnico po meso, nato na vrt po zelenjavo. Pogrnila je mize na vrtu in spekla kruh. Iz kleti je nanosila pijače ter razpihala oglje za žar. Ko se je piknik začel, je mož spekel čevapčiče. Žena jih je postregla, po pik-niku pa pospravila vrt, pomila posodo in odnesla smeti. Vsi gostje pa so soglasno hvalili – moža.

Ko pišem ta članek, se počutim kot ta mož. Vse dogajanje ob 150-letnici Ušeničnikovega rojstva je bilo delo zagnanih posameznikov, ki so s pravo poljansko trmo garali, da bi Ušeničniku pripravili prostor v srcih rojakov.

Kako se je vse začelo?

Za marsikatero stvar v mojem življenju je kriva Socialna akademija. Pri tej nevladni organizaciji iz Ljubljane sem pred leti naredil prve korake v svet filmske produkcije. Skozi manjše in večje projekte sem nadgrajeval znanja in veščine, ki sem jih pridobil skozi leta skavtskega voditeljstva. V tem »gnezdru družbenih pobud« je zrastel tudi moj prvi dokumentarec, v katerem sem predstavil navdihujočo zgodbo jezuita p. Ivana Žužka (1924–2004). Izpopolnjeval sem se kot mladinski delavec in trener. Končno pa sem tam spoznal tudi koncept in metodo dela študijskih krožkov.

Kaj so študijski krožki?

Ko sem sam prvič slišal za študijske krožke, sem najprej pomislil na tiste obšolske dejavnosti iz časov, ko sem kot otrok prestopal prag osnovne šole. Dejavnosti, ki so mi bile bolj ali manj zanimive in uporabne. Od športa do gledališča, od igranja šaha do ročnih spretnosti.

Tudi študijski krožki pokrivajo širok spekter področij. Dva dogodka sta me navdala z občudovanjem te barvitosti idej in možnosti, ki jih krožki ponujajo: najprej izobraževanje za mentorje, ki ga je organiziral Andragoški center Slovenije, ki bdi nad delom krožkov po Sloveniji; nato pa še razstava o študijskih krožkih, ki je letos potekala na promenadi v parku Tivoli. Obnova starega pohištva, spoznavanje tradicionalnih jedi, klekljanje, priprava gozdnih učnih poti, obujanje lokalnih običajev in še marsikaj bi se našlo.

Vse to pa povezuje nekaj skupnih točk. Najprej to, da gre za izobraževanje odraslih. Krožek ni prostor, kjer bi nekdo avtoritarno vbijal znanje v glave poslušalcev, ampak je kraj, kjer se srečajo zakladi znanj in izkušenj zrelih posameznikov, ki svoje bogastvo plemenitijo s tem, da ga delijo z drugimi ter samostojno raziskujejo naprej.

Druga značilnost je, da imajo študijski krožki dve vrsti ciljev: v izobraževalnih ciljih si člani krožka skupaj z mentorjem zastavijo, kaj želijo spoznati, se naučiti, poglobiti, raziskati na tej skupni poti. Da pa to znanje ne bi ostalo le pri njih, ampak bi obogatilo tudi (lokalno) skupnost, so tu še akcijski cilji. V njih se opredeli, kako želimo nova spoznanja predstaviti drugim: na razstavi, s predavanjem, izdajo publikacije, člankom v časopisu, postavitvijo spletne strani, učne poti ...

Kot tretjo značilnost pa bi izpostavil, kar sem na kratko že omenil: krožka ne vodi voditelj, učitelj, profesor ali kaj podobnega. Za delo krožka skrbi mentor. Njegovo glavno delo je, da spremlja in usmerja proces. Zato ni treba, da bi bil strokovnjak v temi, katero krožek obravnava.

Če bi ne bilo tako, nikakor ne bi sprejel mentorstva v študijskem krožku, v katerem smo letos spoznavali našega rojaka dr. Aleša Ušeničnika!

Kako smo spoznavali Ušeničnika

Ideja, da bi »ugriznili« v Ušeničnika, se je porodila po lanskem zelo uspešnem krožku o Janezu E. Kreku. Tudi tam smo posneli dokumentarec, ki je bil izjemno lepo sprejet. Z njim smo gostovali po številnih župnijah, knjižnicah in drugih ustanovah.

Morda je svoje prispevala tudi »fovšija«. Saj veste, če imajo Selčani film o svojem rojaku, ga bomo pa tudi Poljanci imeli! Kakorkoli: moj brat Jernej je kot filozof dal pobudo, ki jo je zagrabila Majda Debeljak, nato pa so se pridružili še drugi. Iz povprečne populacije študijskih krožkov smo izstopali po tem, da je bila večina članov – moških.

Ušeničnik nas ni pustil hladnih. Kaj kmalu smo spoznali, kako kompleksne osebnosti smo se lotili. Še danes, več kot 60 let po smrti, nam Ušeničnik prav po filozofsko daje več vprašanj kot odgovorov. Lotili smo se dela: tega je bolj zanimalo Ušeničnikovo politično dejanje, drugega Ušeničnik kot pesnik in literarni kritik, spet druge njegova filozofija. Poglobljanja in razprave so pred nami že vlekli grobe obris tega, kar smo potem upodobili v filmu *Knjiga o življenju*, zapisali v zborniku *Iskalca resnice* ter predstavili na dogodkih ob spominu na 150-letnico rojstva.

Ko pogledam nazaj ...

... sem najprej in predvsem hvaležen. Že priprava dokumentarca je ob tako omejenih (časovnih in finančnih) virih pravi čudež. Da so zraven nastali še zbornik in prireditve, na katerih je širša javnost imela priložnost spoznati Ušeničnika in njegovo misel, je pa zares enkratno!

Kako lepo je bilo videti veselje in ponos med ljudmi, ko so tisti junijski večer na nov način spoznali tega nepoznanega znanca, tujega rojaka. Kako lepo je bilo videti, ko smo stopili skupaj in naredili nekaj dobrega. Kako dobro je, ko lahko občina, župnija, šola, društva, sponzorji in posamezniki naredimo kakšen korak v skupno smer.

Žal mi je le, da film po premieri ni doživel nobenega javnega predvajanja več.

Na lovu za pravim kadrom

Ušeničnik pri križu na Kovčku

Namesto konca

Naj se vrnem na začetek, k tisti zgodbi o pikniku.

Počutim se kot mož s konca tiste zgodbe. Pa mi ni prijetno, ker vem, da samo z mojim delom piknika ne bi bilo. Zato bi rad na tem mestu rekel hvala vsem, ki ste pomagali, da je Ušeničnik dobil takšna lepa darila za 150. rojstni dan!

Hvala članom krožka za zagnanost pri delu, potrpežljivost v razgretih debatah in za vztrajnost, s katero ste to delo pripekljali do srečnega konca.

Hvala vsem, ki ste nam pomagali pri raziskovalnem delu, tako tehnično kot vsebinsko.

Hvala tistim, ki ste naše delo finančno in materialno podprli ter tako omogočili delovanje krožka ter nastanek knjige, filma, razstave in organizacijo dogodkov.

Hvala tistim, ki ste pomagali pri nastajanju filma in knjige.

Hvala tistim, ki ste poskrbeli, da nismo bili lačni in da so prostori za nami ostali čisti.

Hvala tudi vsem, ki se mogoče ne najdete v zgornjih opisih, pa ste vložili del sebe v ta projekt.

Hvala vam!

Rok Pisk

Življenje in delo prvih rimskih profesorjev, sinov Poljanske doline

Na desni strani Sore, le nekaj korakov čez polje, stoji naselje Predmost, v urbarju leta 1501 imenovano Predmostam, ko so tam živeli Ušeničnikovi, pa so pisali Predmostom pri Poljanah. Kot prikupno ozadje nad travniki in polji valovijo hribčki, s katerih se stekajo grape in potočki. Najopaznejša sta Kovčik in Golava, pod katero v Predmostu številka 3 stoji hiša U Županuš', tudi Županuše imenovan nekdanji županov dvorec s freskami Štefana Šubica na pročelju, spomeniško zaščiten, a danes žal propadajoč. V njej so živeli Kržišniki, Ušeničniki, Ozebki in še mnogi – pred in za njimi.

O življenju družine Janeza Ušeničnika in Marije (Micke), roj. Kržišnik, ni (bilo) znanega prav veliko. Ve se, da je bil oče doma onkraj Sore, v Poljanah *Par Primaž*, njegova Mica iz Županuša pa kmečka hči, s koreninami tudi pri visokih Kalanih. Čeprav je par že imel otroka Franca, klicala sta ga Francè, sta se poročila 24. 2. 1868, štiri mesece pred rojstvom drugega sina Aleša, Oleža. Žal je družinska sreča prehitro minila, saj je že naslednje leto oče Janez umrl in veliko breme preživetja je morala nositi mama. Čez sedemnajst let, 22. 11. 1886, se je Marija Ušeničnik poročila s Francem Ozebkom z Volče. Tudi ta poroka je bila v Poljanah in 25. 9. 1888 se jima je rodil sin Maksimilijan (Maks). Mama Marija je bila ob rojstvu tretjega sina stara 44, oče Franc Ozebek pa 50 let. Družina je še dobrih pet let živela *U Županuš'*, leta 1891 pa se je preselila v Staro Loko. Franc Ozebek je hišo v Stari Loki pridobil s *prisojilom* leta 1891, po njegovi smrti 4. 10. 1910, pa prav tako s prisojilom Marija Ozebek. Mama Marija je umrla zaradi starosti 26. 11. 1931 v Stari Loki. Pokopal jo je takratni starološki župnik Matija Mrak, očima Franca Ozebka pa dr. Andrej Karlin, stolni kanonik v Ljubljani. Leta 1932 je hišo podedoval sin Maksimilijan in jo že leta 1935 prodal Manici Žagar. Verjetno je takrat odšel v Ameriko k bratrancem, saj je umrl 29. 10. 1972 v Euclidu, v zvezni državi Ohio, star 84 let.

V letih, ko sta se v poljanski župniji rodila Franc, 1866, in Aleš, 1868, je ta štela 2900 ljudi. Leta 1869 je bilo na Slovenskem ljudsko štetje in uzakonjeno obvezno šolanje za vse otroke. Viri izpričujejo, da je bil v času rojstva Ušeničnikovih otrok poljanski župan Janez (Johan) Čadež, župnik v Poljanah v letih 1858–1875 Janez Globočnik, kaplan pa Janez Vesel. Za Globočnikom je bil v letih 1876–1920 župnik Jernej Ramoveš, obenem tudi učitelj – *voditelj ljudske šole*. Franca in Aleša je krstil kaplan Janez Vesel; starše je poročil župnik Globočnik, saj je bila mati pri poroki noseča, par pa je že imel nezakonskega otroka. Zapisano je, da je *fajmošter Globočnik* pokopal očeta Janeza. Podobica prvega svetega obhajila izpričuje, da je Aleš ta zakrament prejel v enajstem letu, 22. maja 1879, v cerkvi sv. Jakoba v Škofji Loki.

Poljanski župnik Globočnik je bil razumen in razgledan duhovnik in je hitro odkril izredno naravno nadarjenost, vedoželnost in zgledne značajske lastnosti pri obeh fantih. Seveda je vedel tudi za pomanjkljivosti takratne poljanske šole. Prva razreda je Franc naredil v Poljanah, saj je bila v tistem času v Poljanah dvorazrednica, leta 1877 pa v Loki končal drugi ra-

zred štirirazredne deške ljudske šole kot najboljši v razredu. Dve leti za Francem je s priporočilom župnika in z garancijo, da bo skrbel za oba učenca, tudi Aleš že v ljudski štirirazredni šoli v Škofji Loki.

Da sta se Franc in Aleš šolala v Loki, izkazujeta njuni *Obiskovalni spričevali čveterere razredne ljudske šole v Loki*: Aleševo z dne 27. 7. 1880, Francevo pa 23. 8. 1879. Leto 1880 je bilo zadnje leto Aleševega osnovnega šolanja, ker je bil med letoma 1880 in 1888 že *alozijjeviščnik*, gojenec zavoda Alojzijevisčice. Leta 1880 Franceta ni bilo več v šoli v Loki, Aleš pa je končal četrti razred kot tretji zaslužno uvrščen in s tem zaključil šolanje na štirirazredni deški ljudski šoli v Loki.

Drugorojenec Aleš je kmalu za bratom Francem odšel v Ljubljano, v narodnostno se prebujajočo prestolnico slovenske dežele. Postal je gojenec zavoda Alojzijevisčice, tako imenovanega *Collegiuma Aloysianuma*, ki ga je leta 1846 ustanovil takratni ljubljanski škof Anton Alojzij Wolf (škof med letoma 1824 in 1859), da bi omogočil šolanje revnim, a nadarjenim dijakom.

V letih 1880–1888, ko je Aleš obiskoval gimnazijo, je bila to še avstrijska, Thunova gimnazija, ki jo je vodil strogi prefekt Tomo Zupan, njegova mama je bila Prešernova sestrična. Ta duhovnik, imenovan *naslednik slovanskih apostolov*, je res široko odpiral vrata humanistični izobrazbi. Kot goreč narodnjak pa tudi vzgoji v odločno slovenskem duhu.

Izbrana smer študija, ki jo je Cerkev pričakovala od svojih dijakov, ki jih je šolala in vzdrževala, je bila teologija. In pri Ušeničnikovih fantih se ni ušela. V sebi je Aleš nosil pesniško dušo in je omahoval glede poklica; ga bolj vleče Rim ali Dunaj. Zadrego o izbiri je verjetno krepil njegov sedemnajst let starejši poljanski rojak, takrat že uveljavljeni pravnik in pisatelj dr. Ivan Tavčar, ki je Aleša vabil na Dunaj, mu obljubljal svojo podporo pri študiju jezikoslovja, pa tudi pretirano hvallil njegove pesmi.

Aleš v mladostnih letih ni kazal znakov duhovniškega poklica. Ob bratovem zgledu, osebnem študiju in premišljevanju misli cerkvenih učiteljev, teologov in filozofov se je po maturi leta 1888 odločil za bogoslovje. Stopil je na pot, ki je vodila v duhovništvo. Takratni ljubljanski škof in kasnejši kardinal Jakob Missia je spoznal Aleševo vsestransko nadarjenost in ga

poslal na brezplačno šolanje v Rim. S tem je omenjeni škof naredil pomemben korak v slovenskem duhovnem osamosvajanju. Ko so službo v ljubljanskem bogoslovju potem nastopili *prvi rimski profesorji*, je Ljubljana prenehala biti teološka provinca oz. podeželje Dunaja in Gradca.

Aleša je oblikovalo življenje v rimskem zavodu Germanik. Ob papežu Leonu XIII. in njegovem nauku o katoliški solidarnosti je nanj močno vplival tudi profesor p. Ludovico Billot z javnim priznanjem *angelskega razuma* svojega učenca. Predvsem pa se je Ušeničnik sam poglobljal in prevajal dela velikih mislecev od Sokrata, Platona, Aristotela, sv. Avguština, sv. Tomaža Akvinskega do Pascala in nemških teologov.

Oba brata Ušeničnik sta bila med najuspešnejšimi slušatelji tudi na Papeški univerzi Gregoriana v Rimu ter študij zaključila z dvojnim doktoratom, vmes pa bila posvečena v duhovnika.

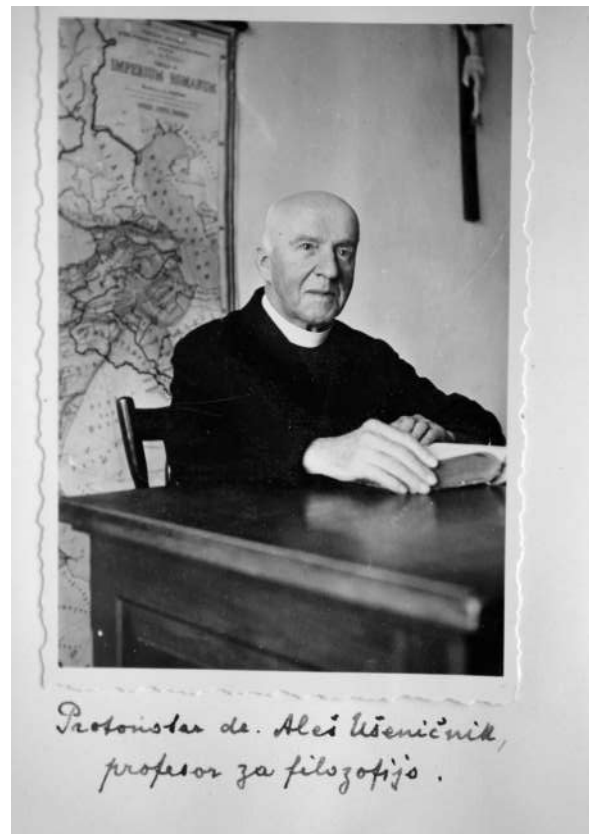
Po novi maši, ki jo je Aleš pel v cerkvi sv. Aleša na rimskem Aventinu leta 1894, k oltarju ga je pospremil p. Billot, se je na dekret takratnega ljubljanskega škofa Antona B. Jegliča kma-
lu za bratom Francem vrnil v Ljubljano.

Brata Ušeničnik sta bila vse življenje čustveno povezana med seboj in z domačimi, kar izkazujejo njuna pisma, ki sta jih pošiljala iz Germanika domov. Tudi v ljubljanskem Alojzijevišču sta potem živela skupaj, sprehajala sta se oz. hodila drug za drugim vedno ob istem času, *da bi po njiju lahko naravnali uro*. Franc je bil bolj iznajdljiv človek in je večkrat poskrbel tudi za Aleša. Oba sta umrla leta 1952, le v razmiku sedemnajstih dni, tudi pokopana sta v skupnem duhovniškem grobu na ljubljanskih Žalah.

Mladi Aleš je kot gojenec v Alojzijevišču pisal pesmi, a se ni podpisoval s pravim imenom, ker naj bi bile za tisti čas pohujšljive. *Njegove pesmi so bile takšne, da bi pred sodnim stolom Mahničeve kritike ne mogel najti usmiljenja!* Res bi ga lahko izključili, čeprav v zavodu takrat še ni bilo prestrogo in so gojenci brali tudi liberalni časnik *Slovenski narod*. Aleš pa je v rokopisnem glasilu Alojzijevišča, v *Domačih vajah* 1884/85, objavljajl prevode grškega erotičnega pesnika Anakreonta in tudi svoje *zaljubljene pesmice*.

Med študijem v Rimu pa se je Aleš, umetniška duša, zaljubil tudi v klasično italijansko kulturo, še zlasti poezijo. Začel je tudi s prevajanjem italijanskih klasikov v slovenščino in svoje obsežno znanje jezikov dokazal v prevodih Danteja, Petrarke, Tassa, Michelangela ... Kaj vse je prevedel v slovenščino! Obvladal je tudi latinščino, grščino, novogrščino, italijanščino, nemščino, tudi španščino, francoščino, angleščino, ruščino, hrvaščino. (A. Ušeničnik, *Izbrani spisi VIII*, Analize raznih jezikov)

Lahko rečemo, da je Aleš duhovno in znanstveno zrastel v Rimu. Ostal pa je ponižen, preprost, obziren, skromen, pravi asket z neomajno vero v krščanskega Boga in duhovniško vnemo za čast Božjo ter naravnani v nadnaravni svet. Aleša je

Profesor Aleš Ušeničnik, doktor filozofije in teologije
(Nadškofijski arhiv, Ljubljana - NSAL)

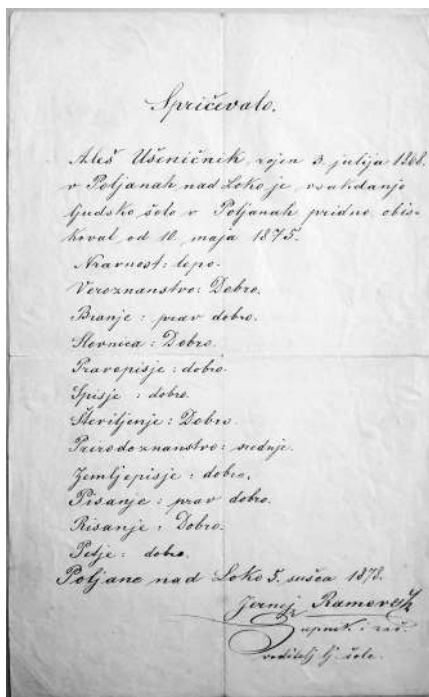
kratka duhovniška služba čakala v Stari Loki, ki jo je nastopil z julijem 1895 in ostal do novembra 1896; v tem času je rad prihajal v Poljane, tam maševal in pridigal. Kratek čas je bil nato kot stolni vikar v ljubljanski stolnici. Ker ni veliko delal v pastoralni in ni bil vpet v dogajanje v župniji, je ostal predvsem duhovnik načel.

Kot brat Franc je v marcu leta 1897 tudi Aleš postal eden prvih profesorjev. Predaval je osnovno bogoslovje, filozofijo, dogmatiko in sociologijo na ljubljanskem bogoslovju. Nekaj časa je bil celo rektor ljubljanske univerze, vse do upokojitve v letu 1938 pa odličen akademski učitelj. *Vsa leta točen kot ura in vedno odlično pripravljen. Predavanja človeka izostrenega razuma so bila nekaj slavnostnega in prazničnega. Vse, kar je povedal, je bilo povedano v preprostem in razumljivem jeziku, lepo zgrajeno, dovršeno in stvarno sprejemljivo. On ni govoril tjavdan. Vse je bilo premišljeno pripravljeno.* (Ušeničnikov študent Pavel Slapar)

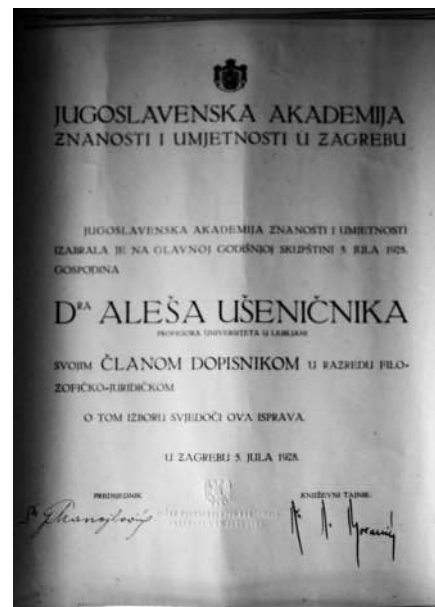
Proti koncu 19. stol. je v Avstriji nastala Leonova družba, imenovana po takratnem papežu Leonu XIII. Na Slovenskem je od 19. 11. 1896 pod njenim okriljem izhajal *Rimski katolik* s škofom dr. Antonom Mahničem na čelu. Ko je Mahnič iz Ljubljane odšel na Krk, je revija prenehala izhajati. Delo tajnika Leonove družbe je že od začetka opravljal Aleš Ušeničnik, ki je leta 1897 nadaljeval z znanstveno revijo *Katoliški obzornik*, ta pa se je leta 1907 preimenoval v *Čas*, ki je izhajal v letih 1907–1920. Ušeničnik je postal urednik in najpomembnejši pisec strokovnih člankov; pred letom 1914 pa po mnenju njegovih sodobnikov že vodilni slovenski katoliški izobraženec. Kot je Ušeničnik sam povedal, je bil *ne samo glavni urednik*,

Alešev rojstni in krstni list z vpisanimi botri
(Nadškofijski arhiv, Ljubljana - NŠAL)

Ročno napisano spricemale iz poljanske šole
(Nadškofijski arhiv, Ljubljana - NŠAL)

Ušeničnik je leta 1928 postal član Jugoslovanske akademije znanosti in umetnosti.
(Nadškofijski arhiv, Ljubljana - NŠAL)

temveč tudi poglavitni sodelavec. S svojim ugledom je pridobil kar 120 sodelavcev, a resnici na ljubo je tretjino članov prispeval sam. Gotovo ga je obširno delo za revijo *Čas* oviralo pri pisanju knjig, toda bil je prepričan, da mu je kot duhovniku prva dolžnost intelektualno dušeskrbje slovenske inteligence ter izbran prikaz katoliškega socialnega nauka. Iz tega spoznanja je leta 1910 sledilo mogočno delo, njegova prva knjiga v dveh delih *Sociologija*. Gre za univerzitetni učbenik, v katerem naredi pregled aktualne sociološke šole. V knjigi zagovarja solidarizem, vzajemnost, obenem pa ostro zavrača socializem in komunizem.

Izreden um je Aleša vse življenje vodil k čisti filozofiji; posvečal se ji je kot profesor in pisec prvovrstnih filozofskih del in posameznih člankov ter kritik. Po poklicu je bil modroslovec, filozof-poet in je želel stati v sredi življenja svojega naroda. Proti koncu prve svetovne vojne, leta 1916, je izdal svoje literarno najlepše delo *Knjigo o življenju*. Najizvirnejša modroslovna knjiga, hvalnica življenju, ki je v preizkušnjah vojnega in v zmedbi povojnega časa mnogim pokazala smisel življenja. V zaključek knjige je dodal svoj najlepši prevod in prepesnitev *Sončne pesmi* Frančiška Asiškega.

Šele na katedri za filozofijo se je lahko v celoti posvetil svoji strasti filozofiji, spomenik si je postavil z *Uvodom v filozofijo*. Delo je izšlo v dveh zvezkih 1921–1924, z dodano vrednostjo o izvorni spoznavni teoriji. Bogastvo univerzitetnih predavanj pa je leta 1929 strnil v učbeniku *Ontologija*. Oglašal se je vsepovsod, veliko objavljaj, zanimala so ga mnoga vprašanja od umetnosti do parapsihologije. Na področju umetnosti je zagovarjal misel, naj prava umetnost v duši vzbuja harmonijo.

Ušeničnik je bil pri oblikovanju katoliškega javnega mnenja nesporno avtoriteta. Zdi pa se, da že med obema vojnama ni dajal več toliko značilnega tona; dodajali so ga vedno mlajši

akterji. Tako Ušeničnik, na vrhuncu ustvarjanja, kar naenkrat ni bil vseč vsem kulturnim delavcem. S svojim pisanjem je bil tudi kritičen do mladih talentov, ki so želeli hitrih rešitev. To bi koga popolnoma zagrenilo, a Aleš ni odložil peresa, saj je vedel, da resnica na dolgi rok zmaga. Takole je potožil z izjavo, eno redkih, ki je zabeležena: *Mahnič je imel z Rimskim katolikom tolik uspeh, ker je stal za njim Missia, jaz pa take opore nisem imel*. Aleš je kmalu dal nekaj smernic katoliškemu dijaštvu in mladcem v letih 1934–1937 napisal *Knjigo načel* v treh zvezkih. Z vsebino jim je predstavil načela naravne življenjske modrosti in večne resnice, ki veljajo včeraj, danes, jutri.

»Je pa Knjiga načel danes še aktualna, če ne morda še bolj kot takrat. Resnici na ljubo je bolj zanimiva 'lažja literatura', medtem ko je Ušeničnikova knjiga zahtevno in globoko branje, kar pa je pozitivno!« (Stane Kodrič, založba Jutro, 2018).

Tako kot brat Franc je tudi Aleš dosegel pomembne nazive, škofijske in profesorske službe. Kot edini Slovenec do sedaj je Aleš leta 1937 postal član Papeške rimske akademije sv. Tomaža Akvinskega. Istega leta smo tudi Slovenci dočakali akademijo znanosti, najvišjo znanstveno ustanovo, po kateri hrepeni vsak zrel narod (F. Stele), s prvim predsednikom Rajkom Nahtigalom. Ušeničnik je bil eden izmed sedmih ustanovnih članov SAZU, prej pa že od leta 1929 član JAZU s sedežem v Zagrebu.

Dolgoletno Ušeničnikovo hrepenenje je bilo uresničeno tudi z leta 1919 ustanovljeno ljubljansko Univerzo, nato še s filozofskim društvom leta 1935 in ostal je svetovalec za filozofsko terminologijo za SSKJ tudi po izključitvi iz SAZU. Bil je član komisije za presojo knjig, izpraševalec - prosinodalni eksaminator in sodnik ter član škofijskega gospodarskega sveta. Leta 1938 je dosegel tudi častni naziv apostolski protonotar. Med

prvo svetovno vojno je bil najbližji svetovalec škofa Jegliča, vendar ni želel sprejeti nobene upravne službe. Bil je profesor filozofije na Teološki fakulteti v sklopu slovenske Univerze od leta 1919, kot dekan pa v akademskem letu 1922/23.

Njegov odnos do liberalizma, fašizma, nacizma in komunizma je bil odklonilen. Komunizem je že od leta 1910 imenoval za *najhujšega sovražnika*. Vse od leta 1941 dalje je v svojih člankih opozarjal Slovence pred Osvobodilno fronto in pred likvidacijami predvsem katoličanov. Ušeničnik je svoje ostro mnenje deloma povzel tudi po obsodbi komunizma papeža Pija XV. Ko je leta 1943, pod psevdonimom Primož Ločnik, napisal še knjigo *Komunizem – njegov pravi obraz*, je želel, kot je sam napisal, v *njej razkriti pravi značaj OF*. Ponovno je opozoril, da v komunizmu ni mesta za kristjana in da je *komunizem nesreča in poguba za človeštvo*. Knjižico je založil in izdal časnik *Slovenec*, oblast pa Ušeničnika razglasila za očeta borbenega protikomunizma. Ušeničnik je sicer res vztrajno opozarjal katoličane pred komunizmom in OF, a kolaboracije s komerkoli mu oblast ni mogla dokazati. Zmaga totalitarizma je Ušeničniku pomenila zunanje uničenje njegovega življenjskega dela. Komunistična partija ga ni likvidirala, hotela pa je uničiti njegovo duhovno prisotnost v slovenskem prostoru.

V tem povojnem času, ko katoliška generacija ni imela sedanjosti, kazalo pa je, da tudi prijazne prihodnosti ne bo oziroma bi ta čas nekateri najraje preskočili, je izšlo kar nekaj knjig, tudi Aleševih. Na pobudo Odarjevega Katoliškega tiskovnega društva je Aleš svoje ustvarjalno delo zaključeval z izdajo svojih *Izbranih spisov* v desetih zvezkih, ki so izšli med letoma 1939 in 1941. Ko so želeli ponatisniti še *Sociologijo*, priročnike in spise, se je tiskovnega društva polastila partija in teksti so bili izgubljeni. Že po upokojitvi v letu 1938, še zlasti pa po izključitvi iz SAZU leta 1948, se je začel Ušeničnik umikati iz javnega življenja. V svoji duši je nosil tudi usedline pelina iz hudih časov. Simbolično se je kot pisec poslovil v letu 1946 z nabožno knjižico *Jožefova evharistična ura*. Po besedah Ignacija Nadraha ga je sramotno ravnanje takratne oblasti zelo prizadelo in užalostilo, saj se je moral umakniti iz javnega življenja. Komunistični režim ga je, tako kot mnoge druge katoliške pisce, hotel pahniti čez rob slovenske zgodovine, v pozabo. A to v celoti ni uspelo in Aleš si je zagotovil mesto v slovenski zgodovini.

Ob Ušeničnikovi 80-letnici, le nekaj dni po izključitvi iz najvišje znanstvene ustanove, se mu je glavni tajnik SAZU Fran Ramovš poklonil z besedami: *»Delo je bilo vsebina vašega življenja, delo, posvečeno dobri misli in poštenemu človeku.«*

Ko je 30. marca 1952 Aleš zaključil svojo življenjsko pot, je bila le v verskem listu *Oznanilo* objavljena vest o smrti velikega slovenskega filozofa. Pa še celo leta 1986, ko so v avli OŠ Poljane obesili fotografijo, njegov portret, je bilo veliko nasprotovanje. Ušeničnikova krivična in popolnoma politično obarvana izključitev iz SAZU je bila popravljena šele po padcu komunističnega režima, ko je bil posmrtno, leta 1996, znova sprejet med akademike.

Povzetek

»V več kot 45 letih pisateljavanja sem napisal to in ono, kar upam, da bo še tudi novemu rodu v prid. Skoraj vse, kar sem pisal, sem pisal sicer iz znanosti in z znanstveno vestnostjo, vendarle ne iz znanstvene ambicije, temveč zato, da bi slovenska inteligenca bolj in bolj doumela resničnost in lepoto svojega krščanskega svetovnega nazora in bi ga bila vesela. Malo sem pisal iz čiste teologije, malo več iz čiste filozofije, največ pa sem obravnaval verska, nramna in vobče kulturna vprašanja pod filozofskim vidikom.« (A. Ušeničnik v uvodu v *Izbrane spise I*, str. 5)

S temi besedami je Aleš Ušeničnik sam označil svoje izjemno delo, ki ga je ustvaril v letih 1896–1941 kot pisec filozofskih del, publicist ter kritik. S svojo globoko vero in miselno širino je skušal pomagati Slovincem, predvsem katoličanom, da bi ohranili vero in z njeno močjo preživeli.

Ušeničnikovega imena preprosto ni moč izbrisati iz slovenske zgodovine 20. stoletja. Naj njegova misel odmeva med Slovenci in Poljanci in *naj nam bo vsem v prid*.

PET HAIKUJEV UŠENIČNIKU

Alfa. Beseda –
odmev na večni zakaj,
na spoznanja raj.

Leskët besede.
Izbor načel za pogum,
dobro in razum.

Ena beseda
kot končni pravi obraz:
saj smrt ni poraz.

Šepet Besede:
in upaj, ljubi, veruj ...
Od kod in kam? Snuj.

Učenost besed?
Njih začetek ali zvok,
vdahnem njihov sok.

Majda Debeljak

VIRI IN LITERATURA:

Aleš Ušeničnik: Izbrani spisi I–X, 1939/41.

Jožko Pirc: Aleš Ušeničnik in znamenja časov, 1986.

Zbornik razprav s simpozija SAZU, 2004; Aleš Ušeničnik 1868–1952. Čas in ideje.

Kajetan Gantar: Loški razgledi, 56: Poljanski rojak A. Ušeničnik – ne le filozof, ampak tudi pesnik.

Bogoslovni vestnik, letnik 67, št. 1, str. 33/34.

France Dolinar, Katoliška obzorja.

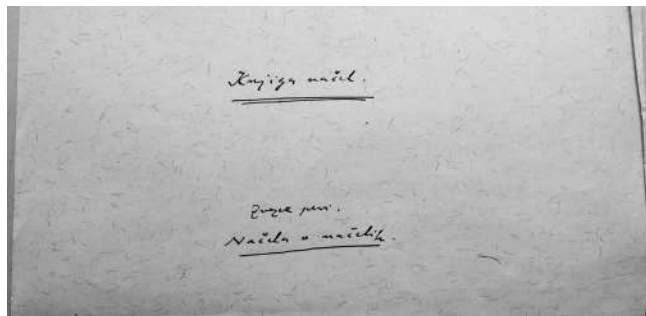
Slovenski biografski leksikon.

Iskrice življenjske modrosti Aleša Ušeničnika

Čprav duhovnik in profesor, delujoč v visokih cerkvenih in akademskih krogih, pa poljanski rojak dr. Aleš Ušeničnik ni nikdar izgubil stika z življenjskimi težavami običajnih ljudi. Te je skušal reševati na svoj način – z mišljenjem.

Predmet mišljenja so različne ideje in koncepti. Ti niso nekaj ločenega od vsakdanjega sveta, saj imajo, kot ugotavlja tudi Aleš, izredno moč preoblikovati naše mišljenje in delovanje: »Nobenega dvoma ne more biti, da človeško delovanje vodijo misli, ideje. ... Kar se je velikega izvršilo na svetu, so vse ustvarile ideje.«¹ Prav iz spoznanja, da so različne ideje tiste, ki vodijo svet, četudi se svet tega ne zaveda, se je Aleš z veliko vnemo posvetil študiju idej ter izobraževanju ljudi, da bi te ideje naprej ustrezno prepoznali in se nato nanje tudi ustrezno odzvali. Zato se Aleš ni posvetil snovanju velikih filozofskih sistemov, pač pa je izbral težjo, a zato toliko pomembnejšo pot: soočiti se z izzivi in vprašanji človeške družbe ter vsakdanjega življenja. Kot Sokrat je želel modrost »prenesti iz nebes na zemljo«, jo približati ljudem in jim s tem pomagati v prepoznavanju 'znamenj časa'. Jasno mu je namreč bilo, da »majhna zmota na začetku lahko vodi v veliko zmotu na koncu.«² V nadaljevanju se bomo zato ustavili ob nekaterih zapisih iz *Knjige o življenju* in *Knjige načel*, v katerih se zrcali življenjska modrost, ki jo je Aleš namenil vsakemu človeku. To je črpal iz odličnega poznavanja domače in svetovne zgodovine, filozofije, kulture in tedanjih znanstvenih raziskav, vse skupaj pa je nadgradil z lastnimi uvidi, razmisleki in komentarji. Bo k branju in razmisleku spodbudil tudi nas?

Vsak čas odpira svoja vprašanja, a obstajajo tudi vprašanja, ki so tako rekoč večna: »So vprašanja, ki se zde mrtva, kakor se zdi mrtvo oglje, zagrnjeno s pepelom. A zapiše veter ter raznese pepel in izpod pepela zažari žerjavica. Tako pokriva včasih najbolj resnobna, najbolj življenjska vprašanja v dušah lahkomišelnost nečimrnost. A potegne – kakor veter usode in vprašanja se razžare.«³ Takšen veter usode je zavel med prvo svetovno vojno in nanjo je Aleš odgovoril s svojo *Knjigo o življenju*. Podoben veter je zavel med drugo svetovno vojno in še pred začetkom je Aleš ljudi krepil s svojo *Knjigo načel* v treh delih. Dobro je namreč uvidel, da sprememba družbenih razmer pomeni tudi na dan pripeljati stara in večna vprašanja vsakega človeka, kot so vprašanja o smislu življenju in smrti, o naši etični odgovornosti in dolžnostih, o bistvu človeka, pravični družbi, resnici, lepoti in sreči. Vsa ta vprašanja se v mirnih in lagodnih časih hitro zakrijejo pod krinko politične ali družbene korektnosti ter se o njih ne sprašuje in ne razpravlja, a ko zaveje »veter usode«, ko se po-

Knjiga načel, naslov v rokopisu (Nadškofijski arhiv, Ljubljana - NSAL)

sameznik ali družba znajde pred preizkušnjo, vprašanja oživijo. Tudi zato velja, kot ugotavlja Aleš, da »čim dlje človek živi, tem bolj se zresni.«⁴ A tudi mladost ima svoje prednosti: »Z 'revolucionarnostjo' mladega rodu je narava hotela zagotoviti napredek, s 'konservativnostjo' starejšega rodu je pa hotela zagotoviti, da bi se dotedanje spoznave ohranile in ne zapravile. Zakaj oboje je potrebno: treba je spoznane resnice ohraniti in nove pridobiti.«⁵ Resnica je bila Alešu kot filozofu še posebej draga: »Filozofu mora biti resnica nad vse. Pred resnico mora izginiti njegova lastna osebnost, izginiti njegove zasebne želje. To ni vedno tako lahko, kot bi se komu zdelo.«⁶ Vrednost resnice je v tem, da v težkih časih življenjskih preizkušenj daje človeku trdnost in gotovost. Tudi danes popularna relativizem in agnosticizem, ki trdita, da resnice ni mogoče spoznati in da je zato bolje ostati neopredeljen, je po Alešu zgolj »lažno stališče, dobro za filozofe po toplih sobah, primerno za izživele bogataše, a brez vrednosti za ljudi, ki iščejo opore in moči v težkih borbah življenja!«⁷ Resnica je zato lahko osvobajajoča, a obenem brezkompromisna, kakor je lahko brezkompromisno življenje: »Resnica torej ne pozna 'kompromisov': ali je ali ni. Kompromisov, kjer vsak nekaj popusti, pri resnici ne sme biti.«⁸ O resnici se ne pogaja, resnica ni stvar (pre)moči: nekaj je res ali ni res. Toda tudi glede tega Aleš opozarja na zmernost: »Vendar naj bo tudi glede najvažnejših resnic naše načelo: ne bodi fanatičen. ... Fanatizem je pravzaprav slepa strast, ki se z njo kdo drži kakšnega mnenja, pa naj si bo resnično ali zmotno, ki ne posluša nobenih dokazov in razlogov, ki vnaprej odklanja vsak premislek. ... Nekaj drugega je sovražiti zmotu, nekaj drugega sovražiti njega, ki se moti. Fanatik sovraži tudi tiste, ki se motijo. In to ni prav.«⁹

Tako kot nas zavezuje resnica, da smo jo dolžni spoznati, jo priznati in ji slediti, nas zavezuje tudi moralno dobro. Nekomu smo odgovorni: »Od časa do časa, ob raznih prilikah v življenju udari na dan zavest, da je človek odgovoren za svoje življenje, in če je odgovoren, mora biti nekomu.«¹⁰ Histrost in površnost današnjega življenja človeka ovirata, da bi pogledal v temelje svojega delovanja. Od kod odgovor-

1 *Moč idej* (1949). Objavljeno v: *Izbrani spisi II*, str. 185, 187.

2 *Knjiga načel. Načela o načelih* (1934), str. 13. V nadaljevanju 'KN'.

3 *Knjiga o življenju* (2002 (1941)), str. 4. V nadaljevanju 'KŽ'.

4 KŽ, str. 7.

5 KN, str. 54.

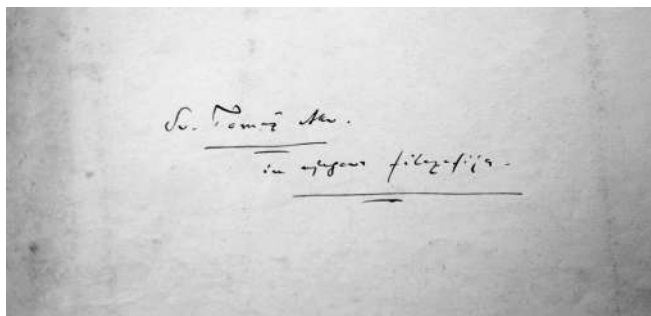
6 *Izbrani spisi III*, str. 63.

7 KŽ, str. 57.

8 KN, str. 42.

9 KN, str. 43.

10 KŽ, str. 17.

Ušeničnikov rokopisni izvod Sveti Tomaž Akvinski in njegova filozofija (Nadškofijski arhiv, Ljubljana - NŠAL)

nost? Komu sem odgovoren? V človeški duši se namreč dogaja »velik boj med dobrim in zlim principom! Rezultat tega boja je veliko vprašanje življenja. Ta rezultat daje življenju pomembnost, resnost in vzvišenost. V duši se igra drama življenja in konec te drame določa celotno življenje!«¹¹ Dobro odigrati igro življenja, v katero smo postavljeni, biti dober, moralen človek – to je glavna naloga vsakogar, od tega je odvisen končni uspeh: »Kaj je moralnost? Reči, da je življenje lahko moralno, se pravi reči, da je mogoče življenju dati neko smer, in sicer enotno smer, ki daje življenju vrednost in dostojnost, da ima torej življenje nek cilj. Življenje je dostojanstveno, ker si sami svobodno izbiramo smer; odgovorno je, ker lahko po svoji krivdi zgrešimo smer, ki dela življenje dobro in vredno človeka.«¹² Pri tem pa ni pomembno, v kakšni vlogi smo se znašli. Vsak je poklican, da odigra svojo vlogo kar se da dobro: »Z vidika večnosti se pokaže človeško življenje kot drama. Svet je oder, ljudje igralci. Za igralca je pravzaprav vseeno, kaj igra, ali vlogo kralja ali berača. Ni pomembno, kaj igra, ampak kako igra. Tako je v življenju. Ta igra vlogo cesarja, oni vojskovodja, drugi vojaka; zvečer pa, ko je igra končana, cesar ni več cesar, ne vojskovodja vojskovodja, ne vojak vojak.«¹³

»To dvoje – moralna odgovornost življenja in hrepenenje po sreči – kažeta sledi, kje mora biti pravi pogled in kje resnica življenja.«¹⁴ A kje najti pravo srečo, kje je pravo veselje? »Moderna doba se peha za uživanjem, od zabave do zabave, brez miru, brez zadovoljitve, kar pač kaže, da nikjer ne najde resničnega veselja. Moderni človek išče le še omame in pozabe, glede veselja se zdi, da je popolnoma obupal.«¹⁵ Čeprav so bile te misli napisane že pred skoraj sto leti, pa kot da govorijo tudi o sodobnem človeku. V bistvu svoje narave se človek ne spreminja: »Uživanje godi človeški naravi, torej ima neko zvezo s teženjem človeškega srca po polnosti življenja, toda tako, kakršno je, ni in ne more biti cilj. Saj uživanje človeka mnogokrat poniža globoko pod človeško dostojanstvo; često mu uniči zdravje in življenjsko srečo. Neredko povzroči prezgodnjo smrt. Kako naj je v tem polnost življenja in življenjski cilj?«¹⁶ Aleš nadaljuje razkrinkavanje modernih zablod o doseganju sreče prek napredka znanosti in tehnike

11 KŽ, str. 39.

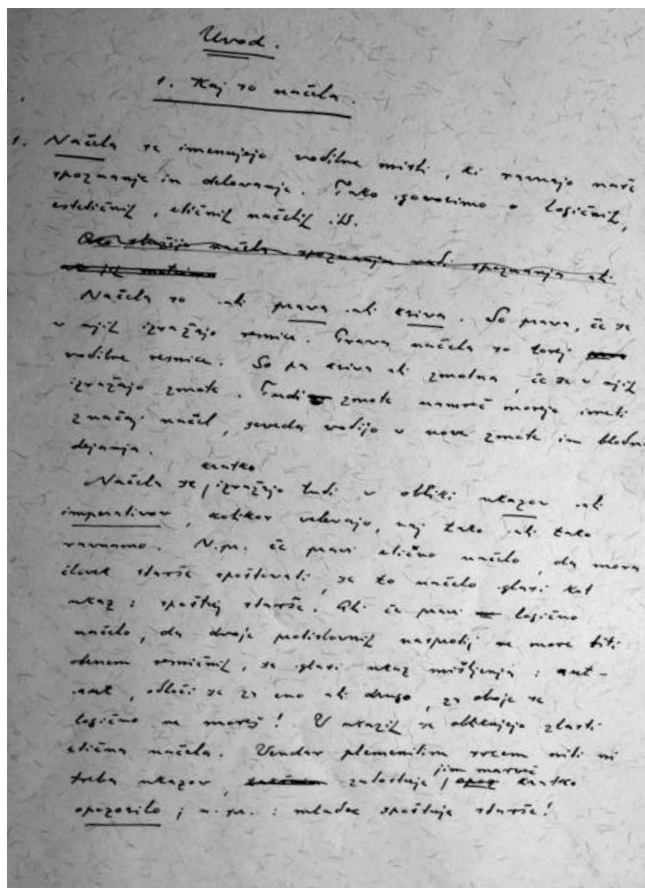
12 KŽ, str. 38.

13 KŽ, str. 107.

14 KŽ, str. 21.

15 KŽ, str. 132.

16 KŽ, str. 42.

Ušeničnikov rokopisni izvod Knjige načel (Nadškofijski arhiv, Ljubljana - NŠAL).

ter 'nove' družbene ureditve z naslednjim razmislekom: »Jutri, jutri nastopi srečna doba človeštva! Tako oznanja moderna znanost. A dnevi minevajo, leta tečejo, mi se bližamo grobu ... In tako bo tudi poslej. Milijoni bodo trpeli, tlačil jih bo jarem bede, dela, uboštva, bolezni, skušnjav, dvomov, in tistih deset tisoč, ki bodo živeli v izobilju, bo na višku domnevne sreče tudi umrlo. In samo za tiste kratke 'srečne' hipe deset tisoč enodnevnih naj se milijoni navdušujejo, žrtvujejo in umirajo? To naj bo ves smisel življenja?«¹⁷ Aleš ostaja realist, osredotočen na konkretni danes: »Kaj človeku pomaga morebitna sreča katerega od prihodnjih rodov, če pa on omaga pod težo bede in gorja, če on obupuje in se potaplja? On potrebuje opore, on tolažbe, on moči, a te mu zgolj materialni napredek ne da.«¹⁸ Če bi mogla znanost in kultura v modernem smislu zadovoljiti duha in srce, bi moralo biti človeštvo ob tem napredku srečnejše kot kdaj koli. Toda, ali je človeštvo zares srečnejše, kakor je bilo? Srečnejše? Še nikdar morda ni bilo manj srečno!¹⁹ In res, še nikdar ni bilo toliko depresij, še nikdar ni toliko ljudi sedelo pri raznovrstnih terapijah, ki naj bi blažili in zdravili posledice prehojenih stranpoti. A Alešev pogled je preventivni, ne kurativni; želi preprečiti, ne le zdraviti. Zato je pomembna vzgoja, katere bistveni del je osvojitve jasnih življenjskih načel: »Nam ne gre v prvi vrsti za oblikovanje zgodovine, temveč za oblikovanje človeškega življenja in človeka. Za zavestno človeško življenje pravimo, da se mora ravnati in oblikovati po nače-

17 KŽ, str. 49.

18 KŽ, str. 26.

19 KŽ, str. 80.

lih, ker je človek umno bitje.«²⁰ »Načela se imenujejo vodilne misli, ki usmerjajo naše spoznanje in delovanje.«²¹ »Kadar prideš v neko situacijo, takoj veš, če si mož načel, da ti mora biti zakon in vodilo to in to načelo. Človek brez načel je slepec, človek načel je videc.«²² Zato pa Aleš zakliče in vabi: »Človek, bodi mož načel! ... Klicati pa moramo tako zlasti v naših dneh, ko se vse maje. Zakaj z jasnimi in trdnimi načeli tudi človek trdno stoji, ko se vse okrog njega maje, ko se stari svet podira in nastaja novi svet. Človek brez načel ne ve v takih prehodnih dobah ne kod ne kam, izročen je brez moči valovom menjajočih se nazorov in mnenj. Človek trdnih in jasnih načel gleda zvezde – stalnice, in po njih naravnava krmilo in vodi ladjo. ... Ali ni tak nazor o načelih vreden človeka?«²³ Sledenje načelom pa še zdaleč ni preprosto. »Načela zahtevajo od človeka pripravljenost za žrtve, ki pa brez njih itak ni nič velikega na svetu.«²⁴ Aleš dobro ve, da »pogosto je težak boj s svetom, a še težji je boj s seboj.«²⁵ »Človeško srce je [namreč] globoka skrivnost.«²⁶

Zadnji smisel človeškega življenja Aleš prepozna v spoznavanju treh stvari: »Boga, odgovornosti življenja, posmrtnosti – to so tiste velike ideje, ki brez njih ni mogoče doumeti življenja, a ki so, če jih spoznamo in priznamo, svetla luč v temi.«²⁷ Posebej še Bog je po Alešu tisto najvišje, o čemer je, čeprav nepopolno, najbolj vredno razmišljati. Zakaj že najmanjša spoznanja o najvišjih stvareh so več vredna kot velika spoznanja o malih in nepomembnih: »Najvišje, o čemer more razmišljati človeški duh, je Bog. Zakaj Bog, če je, je α in Ω vsega stvarstva. Zato tudi noben filozof ne more mimo vprašanja o Bogu. Ko se zamisli sam vase ali ko se zazre v svet in išče zadnjega odgovora na zadnji zakaj, tedaj mu vstane pred duhom božji problem in rešiti ga mora ali pozitivno ali negativno.«²⁸

Aleš je posvetil svoje življenje iskanju modrosti, službi Bogu in vzgoji človeka. Najbrž bi v to lahko strnili njegovo življenjsko poslanstvo. In čeprav je umrl že pred skoraj sedmimi desetletji, ostaja med nami živ prek svojih spisov. Ob branju misli oživijo. Prav vsakega izziva, da z njim stopi v miselni dialog. S svojo jasno mislijo je lahko protiutež današnji zmedenosti, s svojo globino pomoč, da ne postanemo žrtev viharjev, in s svojo predanostjo vzgoji navdih, da tudi mi storimo kaj dobrega drug drugemu.

Jernej Pisk

20 KN, str. 26.

21 KN, str. 7.

22 KN, str. 11.

23 KN, str. 28.

24 KN, str. 58.

25 KN, str. 61.

26 KŽ, str. 70.

27 KŽ, str. 68.

28 Izbrani spisi IX, str. 81.

Družbenopolitični vpliv Aleša Ušeničnika v obdobju 1919–1945

Posvet in okrogla miza

Kulturno društvo dr. Ivan Tavčar je v torek, 23. 10. 2018, ob zaključku leta, posvečenega dr. Alešu Ušeničniku, organiziralo posvet in okroglo mizo o družbenopolitičnem vplivu tega pogosto pozabljenega poljskega rojaka. V prvem delu dogodka so vabljeni predavatelji predstavili vsak svoj pogled na Ušeničnika in njegovo vpetost v družbenopolitične razmere v prvi polovici 20. stoletja. V drugem delu je potekal pogovor s predavatelji, ki ga je vodil Goran Šušnjar.

O predavateljih

Prof. dr. Egon Pelikan je zgodovinar, predstojnik Inštituta za zgodovinske študije Znanstvenoraziskovalnega središča Kooper ter avtor vrste razprav in monografij o zgodovini slovenskega političnega katolicizma ter zgodovini Primorske in tudi monumentalnega dela *Tajno delovanje primorske duhovščine pod fašizmom* ter knjige *Tone Kralj in prostor meje*.

Dr. Janez Juhant je teolog, filozof in profesor. Je član Evropske akademije znanosti in umetnosti. Bil je profesor in tudi dekan na Teološki fakulteti v Ljubljani. Ukvarja se z etičnimi, antropološkimi in religijskimi vprašanji z vidika človeka današnjega časa ob upoštevanju izročil in idejnih tokov posebno v zadnjih stoletjih. Drugo pomembno težišče znanstvenoraziskovalnega dela je preučevanje idejnih tokov v slovenski zgodovini.

Ddr. Igor Grdina je doktoriral iz slavistike in zgodovine, raziskovalno pa se ukvarja predvsem z zgodovino starejše slovenske književnosti, s kulturno zgodovino in politično zgodovino 19. stoletja. Med letoma 1989 in 2004 je bil zaposlen na Oddelku za slovanske jezike in književnosti Filozofske fakultete v Ljubljani, kjer je bil nazadnje redni profesor za starejšo in novejšo slovensko književnost. Je znanstveni svetnik na Inštitutu za kulturno zgodovino ZRC SAZU, sodeluje z Inštitutom za civilizacijo in kulturo in kot redni profesor predava na Univerzi v Novi Gorici.

Dr. Tamara Griesser Pečar je svobodna zgodovinarica, ki se ukvarja z obdobjem od propada Avstro-Ogrske do prvih let po drugi svetovni vojni. Posebno poglavje njenega raziskovanja pa je zgodovina Katoliške cerkve na Slovenskem zlasti med letoma 1941 in 1990. Rojena je bila v Ljubljani, tam končala osnovno šolo, potem pa šolanje nadaljevala v New Yorku, Parizu in Dunaju, kjer je tudi doktorirala. Leta 2006 je prejela nagrado Antona Gindelyja, ki jo podeljuje Inštitut za Podonavje in Srednjo Evropo, in sicer za delo *Razdvojeni narod*.

Misli predavateljev

Dr. Egon Pelikan je predstavil vlogo Ušeničnika v slovenskem katolicizmu od začetka 20. stoletja do konca druge svetovne vojne. Prvi ideolog slovenskega katolicizma je bil dr. Anton Mahnič, njegove ideje so vodile do nastanka katoliške stranke leta 1892. Ušeničnik je postal Mahničev naslednik. Dr. Pelikan je poudaril, da je Ušeničnik preko revij *Katoliški obzornik* in kasneje znanstvene revije *Čas*, ki ju je urejal, dajal idejne usmeritve katoliškega gibanja. Ker je bila njegova avtoriteta velika in ker je veliko vedel, mu je v katoliških krogih malokdo upal oporekati. Njegova vloga je bila razsojati, utemeljevati, interpretirati pravo smer gibanja. Ob tem je primerjal dela evropskih katoliških mislecev, analiziral evropski katoliški tisk in ideologe katoliškega gibanja, interpretiral navodila iz Rima in razlagal papeške okrožnice.

Slovenski politični katolicizem v Kraljevini Jugoslaviji so sestavljali trije med seboj prepleteni intelektualni stebri: ideologi (vodja Aleš Ušeničnik), politiki (vodja Anton Korošec) in cerkvena hierarhija (vodja škof Gregorij Rožman).

V tridesetih letih 20. stoletja so se mnogi ideologi katoliške desnice spogledovali z ideologi totalitarnih in avtoritarnih režimov, saj so imeli kar nekaj skupnih idejnih točk: ukinjanje razrednega boja, kritika kapitalizma/liberalizma in socializma/marksizma, razglašanje katoliške vere kot temeljnega elementa nacionalne in kulturne identitete, antikomunizem.

Na Aleša Ušeničnika kot ideologa katolicizma so pri usmeritvah idejno najbolj vplivale papeške okrožnice, predvsem *Quadragesimo anno* iz leta 1931 in *Divini Redemptoris* iz leta 1937.

V tridesetih letih so se kazale delitve v katoliškem taboru, v katere je bil vključen tudi Ušeničnik. Prva in tudi prevladujoča struja je bila katoliška desnica, ki se je usmerjala v radikalen antisocializem, antiliberalizem in antikomunizem. Njeno stališče je bilo povsem avtoritarno in antidemokratsko. Zagovorniki te skupine so bili Ciril Žebot, Ernest Tomec, Lambert Ehrlich ... Druga struja, katoliška levica, je zagovarjala stališča krščanskega socializma. Leta 1932 so se odcepili od stranke in zavrnil napotke okrožnice *Quadragesimo anno*. Usmerili so se v radikalen krščanski socializem. Dejavnost članov sta bila Edvard Kocbek, Franc Šmon in drugi. Tretja struja, politična sredina, se je zavzemala za demokratski parlamentarni sistem in zasebno lastnino. Bili so najšibkejša skupina, vidni predstavniki so bili Andrej Gosar, Jakob Šolar, Fran Saleški Finžgar ... Tak razklan katoliški tabor je presenetila druga svetovna vojna. Poleg tega se je med Slovenci takrat pojavila še delitev na zagovornike takojšnjega odpora okupatorju in na pristaše politike čakanja.

Dr. Janez Juhant je spregovoril o Ušeničnikovem odnosu do predvojne katoliške leveice. Vidna predstavnika te nenotne skupine sta bila Janez Evangelist Krek in Alojz Go-

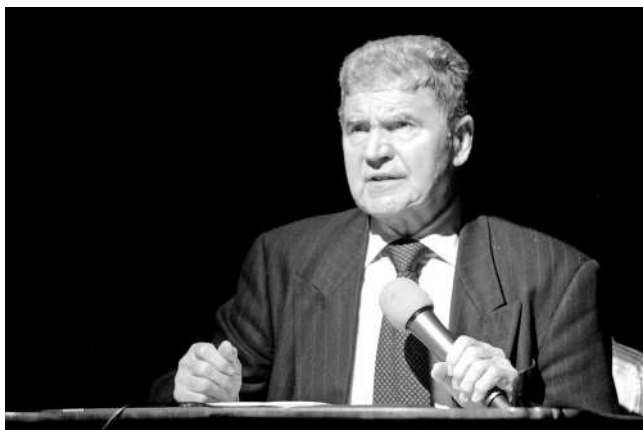
Dr. Egon Pelikan je predstavil vlogo Ušeničnika v slovenskem katolicizmu od začetka 20. stoletja do konca druge svetovne vojne. (Foto: Izidor Jesenko)

sar. Predvojno katoliško levico so sestavljali različni misleci z različnimi idejami. Opozoril je na uveljavljeno prepričanje, da katoliško levico sestavljajo le tisti, ki so se pridružili Osvobodilni fronti, in da je pogled nanjo marksističen. V Ušeničnikovem času, obdobju med obema svetovnima vojnama, so delovale vsaj tri skupine katoliške leveice.

Prva skupina je bilo krščansko socialno delavstvo, organizirano v Jugoslovanski strokovni zvezi, ki jo je leta 1908 ustanovil Janez Evangelist Krek. Zveza je bila moderni sindikat, ki se je po letu 1927, ko so dobili novo vodstvo, začel povezovati s komunisti.

Ušeničnik je bil do Jugoslovanske strokovne zveze kritičen, čeprav je načelno razumel, da je treba delavcem pomagati. To naj bi bila naloga države in cerkve. Ko je Zveza leta 1927 dobila novo vodstvo, je njen program postal za Ušeničnika preradikalen, zato se je odmaknil od nje. Zagovarjal je nezdržljivost socializma in krščanstva.

Druga skupina je bilo križarsko gibanje, ki se je spraševalo, kako so katoličani lahko dopustili medsebojno pobijanje med prvo svetovno vojno. Križarji so se zavzemali za poglobljanje vere in krščanskega življenja, da do podobnih okoliščin ne bi več prišlo. Ušeničnik je dejal, da je gibanje legitimno, opozoril pa je na nevarnost individualizma in osebnega izkustva. Po njegovem je treba graditi tudi na skupnosti. Pomemben član te skupine je bil pisatelj Edvard Kocbek.

Dr. Janez Juhant je spregovoril o Ušeničnikovem odnosu do predvojne katoliške leveice. (Foto: Izidor Jesenko)

Tretja skupina se je oblikovala okrog Andreja Gosarja in Jakoba Šolarja, dajali so konkretne predloge za rešitev socialnih vprašanj. Predlagali so davčne, premoženjske reforme, samoupravo delavcev, soudeležbo delavcev pri podjetju. Gosar je zagovarjal vzajemnost namesto solidarnosti. Zagovarjal je samoupravo, ki se začne na lokalnem področju in se dviga proti vrhu države. Ljudje moramo sami urejati življenje na lokalni ravni in sodelovati, tako krepimo odgovornost in soodgovornost. Taka avtonomija je po Gosarju temelj zdrave družbe in države. Država nas tako ne ureja od zgoraj, ampak je le koordinator soupravnega načela vodenja.

Gosar in Ušeničnik sta imela različen pogled na kapitalizem. Ušeničnik je bil prepričan, da je kapitalizem treba spremeniti, moralno prenoviti in da morajo prevladati krščanske družbene ideje. Drugače se lahko zgodi, da bo kapitalizem »ubil predvsem male narode, če ne bodo oni ubili njega«. Gosar ni nasprotoval kapitalizmu, prepričan je bil, da ga je treba le socialno urediti, da bi dobili socialno tržno gospodarstvo. Naloga države je, da uredi tako socialno politiko, da bo delavec dobil plačo za preživljanje, tudi če bo delodajalec zašel v težave. Gosar je čutil, da ga Ušeničnik ne razume, a sta kljub temu sodelovala.

Ddr. Igor Grdina se ni mogel udeležiti okrogle mize, zato je njegovo predavanje o Alešu Ušeničniku in slovenskih delitvah prebral Jernej Pisk. Poudaril je, da je bil Ušeničnik duhovnik in filozof, zaradi časa, v katerem je živel, tudi literat. Poleg tega je predaval in poučeval. Njegovo delovanje je segalo na področje politike, vendar se vanjo ni vključeval dejavno kot član stranke ali njen kandidat na volitvah, temveč na načelni filozofski ravni. Odločno je nasprotoval komunizmu. Delitev, na katero se je osredotočil predavatelj, je kulturni boj med liberalizmom in Katoliško cerkvijo v prvi polovici 20. stoletja. Poudaril je, da mnogi ta boj narobe razumejo in razlagajo. Povzročil naj bi razkol med Slovenci med drugo svetovno vojno. V resnici pa sta se med vojno spopadla komunizem in legalizem, tako liberalni kot katoliški. Začetki kulturnega boja med Slovenci segajo v zadnje desetletje 19. stoletja, torej v čas nastajanja političnih strank, ko se je končala t. i. narodna sloga in ko je izšel drugi natis Mahničevih *Dvanajstih večerov*. Strankarska delitev na liberalni in katoliški politični tabor pa politikom ni preprečevala, da bi nastopili enotno, če je to koristilo Slovencem kot narodu. Nekateri, kot npr. Ivan Prijatelj, so bili prepričani, da je ta delitev ljudem omogočila odkrito zagovarjanje svojih mnenj in dejanj.

Dr. Tamara Griesser Pečar se je v predavanju ukvarjala z odnosom Ušeničnika do komunizma in komunistične revolucije. Ušeničnik je odklanjal komunizem. Razmišljal je, kako se proti njemu boriti in ga preprečiti. V reviji *Čas* je v letih 1929/30 izšel njegov prispevek z naslovom *Moč idej*, v katerem je zapisal »recept« za boj proti komunizmu. Pravi, naj se delavstvu da čim več svobode, naj se mu zagotovi enakopravnost, se ga dvigne s pravnimi, socialnimi in gospodarskimi preuredbami življenjsko in socialno.

Dr. Tamara Griesser Pečar je predstavila odnos Ušeničnika do komunizma in komunistične revolucije. (Foto: Izidor Jesenko)

Ideja Katoliške akcije je ideja o aktivnem vključevanju vernih laikov pri obrambi katoliških načel v sodobni družbi. Širila se je od srede dvajsetih let 20. stoletja po Evropi in zunaj nje. Pomembno vlogo pri njenem nastajanju je imel takratni papež Pij XI. Leta 1937 je izdal okrožnico *Divini redemptoris*, s katero je obsodil komunizem, Ušeničnik pa je to okrožnico prevedel v slovenščino in jo komentiral. Papež je komunizem odklanjal iz verskih razlogov, enako tudi Ušeničnik. Motilo ga je, da so ruski boljševiki med drugim rušili temelje krščanske kulture.

Med drugo svetovno vojno je Ušeničnik napisal in objavil vrsto člankov proti komunizmu, vendar jih je objavil pod psevdonimom Ločnik, saj se ni želel izpostavljati. Izšli so v knjižici *Komunizem, njegov pravi obraz*. Z obsodbo komunizma se ni spuščal v dogajanje na Slovenskem. Obsojal ga je kot gibanje, ne glede na to, kje se je pojavil. Že leta 1944 je zapisal, da se bodo narodi morali odločiti glede komunizma. Povsod se je začelo s pokoli in uničenjem duhovnih in kulturnih dobrin. Nasprotoval je vključitvi duhovnikov in katoličanov v Osvobodilno fronto. Motilo ga je, da so voditelji želeli dobiti podpornike s tremi velikimi prevarami. Prva je preziranje načel katoliške morale. Druga je prepričevanje, da se pogubnega kapitalizma lahko rešimo le s komunizmom, ne pa npr. s krščansko socialno reformo. Tretja prevara pa je prikazovanje boljševizma/komunizma kot slovanske socialne ureditve.

Prepričan je bil, da se je treba komunizmu upreti. Premagalo se ga bo s fizično silo, pa tudi z notranjo obnovo zasebnega in javnega življenja ter zboljšanjem socialnih razmer. Ob tem je poudarjal pomen Katoliške akcije v tem boju. Katoliška akcija naj bi imela posebno poslanstvo v boju proti komunizmu. Njene glavne naloge so dejavna ljubezen, odklanjanje maščevanja, kjer svoje lahko braniš tudi s silo, in zavračanje prevar komunizma.

Osvobodilno fronto je odklanjal zaradi komunističnega vodstva. Motilo ga je, da so si lastili pravico, da samo oni organizirajo odpor proti okupatorju.

Dr. Janez Juhant in dr. Egon Pelikan med pogovorom o Ušeničniku (Foto: Izidor jesenko)

Kaj so povedali ...

Kdaj in ob kakšni priložnosti so se prvič srečali z Alešem Ušeničnikom?

Tamara Griesser Pečar:

Z delovanjem Aleša Ušeničnika se je prvič ukvarjala ob pisanju knjige *Razdvojeni narod*. To je zgodovinska raziskava o notranje slovenskih sporih med letoma 1941 in 1945. Govori o okupaciji, kolaboraciji, državljanski vojni in revoluciji.

Janez Juhant:

Najprej je Ušeničnika spoznaval pri sociologiji in zgodovini v gimnaziji v Vipavi, nato med študijem in kot predavatelj filozofije.

Egon Pelikan:

Pri pisanju magisterija o avstrijskem politiku Engelbertu Dollfussu se je ukvarjal tudi s katoliško ideologijo v politiki. Nato ga je zanimalo, kdo so bili slovenski katoliški ideologi v času med obema svetovnjima vojnama in odkril je Aleša Ušeničnika.

Nekateri zgodovinarji opozarjajo, da se stališča o dogodkih v letih 1919–1945 spreminjajo, prav tako se z vidika aktualnih dogodkov prilagajajo biografski zapisi in ocene. Zgodovinar Božo Repe omenja izraz revizionizem, Egon Pelikan pa akomodacija. V kakšni meri lahko govorimo o revizionizmu in akomodaciji v zapisih o Alešu Ušeničniku po letu 1990?

Egon Pelikan:

Akomodacija je Mahničev izraz, pomeni prilagoditev. Po škofu Mahničju se nepravi katoličani prilagodijo javnemu mnenju, interesu časa, aktualnim dogodkom in pozabijo na

svoje prave vrednote. Pomeni pa tudi, da nasprotniku prevzameš njegovo idejo, jo združiš s svojo in ga premagaš. Npr. Ušeničnik je združil nacionalno idejo s katolištvom, zato pravi: Slovenec je lahko samo katoličan.

Janez Juhant:

Položaj cerkve v modernem času. V modernem času se počutimo dobro zaradi vsega napredka, izboljšav, ki so nastale na plečih delavcev. Cerkev se je tem spremembam težko prilagajala. Težko je sprejela demokracijo, svobodo, okrožnice govorijo o teh vprašanjih. Vedno je sledila času, a zelo počasi. Drugi vatikanski koncil se je odprl demokraciji, človekovim pravicam, svobodi verske izbire, samostojnemu razmišljanju ... Veliko uporov in revolucij je bilo odgovor na neodzivnost cerkve. Tudi Janez Evangelist Krek je želel ločitev cerkve in države, ker imata vsaka svoje pristojnosti. To so bili zahtevni procesi tudi za cerkev in družbo. Zahtevno je bilo in je kmečko in delavsko vprašanje, kako v spremenjenih razmerah urediti pravičnost.

Ušeničnik je bil prepričan, da bomo to vprašanje lahko rešili z globokim duhovnim življenjem, Gosar pa, da potrebujemo tudi reforme. Ehrlich je dejal, da se je treba politično povezati in organizirati ilegalni odpor proti okupatorju. Nekateri menijo, če bi mu to uspelo, ne bi bilo revolucije med drugo svetovno vojno. Ušeničnik in Gosar se dopolnjujeta, potrebujemo oboje: utrditev življenja v veri in ukrepe, ki omogočajo, da življenje v družini, družbi in državi bolje deluje.

Egon Pelikan:

Fraza, ki jo je uporabil Krek in tudi Gosar, je: ne delimo delavcem miloščine, ampak pravico. Gosar pravi, da potrebujemo družbene podsisteme, kjer se plačujejo davki in se pomaga tistim, ki so imeli v življenju manj sreče in manj zaslužijo. Izdelal je sistem narodne ekonomije, kjer se porabi toliko,

kot se naredi. Podsystemi šolstva, zdravstva, sociale ... morajo delovati samostojno, so avtonomni in vodeni z vrha. Gosarjev model se je marsikomu zdel sumljiv, a ni bil marksist, saj je zagovarjal trg, parlamentarno demokracijo in je bil v polemiki z levico. Ušeničnik pa je zagovarjal ideje papeških okrožnic.

**V delih *Razdvojeni narod, Rožmanov proces, Cerkev na za-
tožni klopi, med sodbo sodišča in sodbo vesti* je ga. Tama-
ra Griesser Pogačar večplastno predstavila dogajanje na
Slovenskem v letih 1941–1945 oz. do leta 1960 in podala
drugačno interpretacijo dogodkov tistega časa. Kako to,
da se isti dogodki in ista dejstva prikazujejo v različni
luči? Ali zgodovinarji ne upoštevajo vseh razpoložljivih
virov, ali je prisotno omejeno subjektivno razumevanje
ali vrednotenje na podlagi različnih ideoloških stališč?**

Tamara Griesser Pečar:

Zgodovinar mora upoštevati dejstva, interpretacije se lahko razlikujejo. V totalitarnem sistemu je bila možna ena sama interpretacija dejstev. Revizionizem je nenehno delo zgodovinarja. Ko zgodovinar najde o dogodku ali osebi nova dejstva, mora popraviti stara stališča. Torej je za kritičnega zgodovinarja revizija nekaj povsem običajnega. Problem slovenskega zgodovinopisja je še vedno premalo sodelovanja in diskusije, izmenjave stališč med različnimi skupinami zgodovinarjev.

Egon Pelikan – replika:

Problem v dialogu je, če ena stran želi opravičiti neopravičljive stvari, druga pa zanihati stvari, ki se jih ne da. Narod ima legitimno pravico do upora.

Na Ušeničnikovo stališče do socialnih vprašanj in aktualnih ideologij, predvsem odklonilni odnos do takratnih – izmov (socializem in komunizem), je pomembno vplival

družbeni nauk Cerkve. Nauk je bil zastopan v papeških okrožnicah *Rerum novarum, Quadragesima anno in Divini redemptoris*, ki jih je Ušeničnik prevajal v slovenščino. Ali bi danes, glede na aktualne usmeritve papeža in Cerkve, Ušeničnik lahko zagovarjal manj radikalna stališča?

Janez Juhant:

Cerkve se je drugače opredelila do socialne demokracije kot do komunizma. Kompromisa med radikalnim komunizmom in krščanstvom ni moglo biti. Za Ušeničnika je bilo v komunizmu najpomembnejše njegovo uporništvu, revolucionarnost in zanikanje Boga, kar pa ni sprejemljivo za katoličana.

Socialna demokracija v smislu tržnega gospodarstva je bila za katoličane sprejemljiva. Gosar je zagovarjal socialno tržno gospodarstvo, ki pa ni pravi kapitalizem. Zgodovina je pokazala, da je ob socialni demokraciji nastala tudi krščanska demokracija.

Egon Pelikan – replika:

Quadragesima anno ne bi zdržala današnje presoje, saj nasprotuje socialni demokraciji, prepoveduje stavke. Nastala je v času, ko je cerkev prepoznala celoten problem marksizma, ne le komunizma.

Aleš Ušeničnik se je ob pripravi izbranih spisov vrnil na svoja tradicionalna stališča. Nekateri menijo: »Njegovo delo je ljudi predvsem razdvajalo: ene je privlačevalo, druge odbijalo.« Kakšen je lahko nauk njegove življenjske zgodbe?

Egon Pelikan:

Na eni strani je vsakdanje življenje, ki je živa stvar, načela, pravila in dogma so na drugi strani. Janez Evangelist Krek, Andrej Gosar in škof Jeglič so bili na strani življenja. Ušeničnik je bil idealen naslednik škofa Mahničarja, ker je bil človek

Okroglo mizo o Ušeničniku je vodil predsednik kulturnega društva dr. Ivan Tavčar Poljane Goran Šušnjar. (Foto: Izidor Jesenko)

načel in sistematike. Življenje gre pogosto drugo pot, kot jo kaže sistem. Na delitve v tridesetih letih in nepopustljivost do socializma je vplivala tudi avtoriteta Ušeničnika in Pija XI.

Janez Juhant:

To je bil čas demokratičnih procesov in političnega opredeljevanja katoličanov, ki je bilo pogojeno s partijskim delovanjem na univerzi med študenti. Papeška okrožnica *Quadragesima anno* je zaradi strahu pred družbeno revolucijo stavitkam nasprotovala. Ušeničnik je v tem obdobju kritiziral različna gibanja in delitve v katoliškem taboru, Gosar pa je pričakoval, da bo bolje razumel njegove opredelitve družbenih procesov v smeri modernega tržnega gospodarstva.

Ehrlich je med vojno predlagal nenasilen odpor, ki se ni uresničil. Onemogočilo ga je tudi delovanje Osvobodilne fronte, ki je z dolomitsko izjavo prevzela nadzor nad odporom.

Tamara Griesser Pečar:

Človeka ne moremo ocenjevati s stališča današnjega časa, postaviti ga moramo v čas, ko je deloval. Komunistična partija je zlorabila odpor za revolucijo, to je potrdil že Edvard Kardelj v Zagrebu leta 1940, v upor bomo šli, če bomo lahko izpeljali revolucijo in če se bo s tem strinjala Sovjetska zveza. Enostransko gledanje na upor med drugo svetovno vojno je premalo. Ilegalno sta delovali komunistična partija in tradicionalna stran (Slovenska zaveza), kar pogosto pozabljamo.

Egon Pelikan – replika:

Dimenzija strahu pred komunizmom je bila velika, tudi pri Ušeničniku. Prepričan je bil, da bo s komunizmom konec katolištva in slovenstva. Ni si predstavljal slovenstva brez krščanstva.

Geslo duhovnikov na Kranjskem je bilo: »Bolje, da ves slovenski narod umrje, kot da živi v komunistični hudobiji.« Primorski duhovniki so razmišljali drugače: »Pravi narodi ostanejo, režimi minejo.« Zato so se zavzeli za priključitev Primorske h komunistični Jugoslaviji. Na koncu so primorski duhovniki dobili za nagrado to, kar so dobili kranjski za kazen – sodbe, preganjanja, montirane procese. Partija se je borila za popolno oblast, čeprav so bile v Osvobodilni fronti tudi druge skupine. Je pa z uporom prehitela druge skupine.

Tamara Griesser Pečar – replika:

Kakšen je bil odnos komunistov do zaveznikov v Osvobodilni fronti? Na začetku vojne so bili komunisti prešibki, zato so potrebovali zaveznike. Brez njih ne bi mogli izpeljati revolucije. Zato so najprej v okviru Osvobodilne fronte organizirali odpor. Kasneje jih niso več potrebovali, zato so jih onemogočili z dolomitsko izjavo leta 1943.

G. Janez Juhant je nedavno v nekem intervjuju poudaril potrebo po odprtem in strpnem dialogu v družbi. Kako je bilo z odprtim in strpnim dialogom v času med obema vojnama? Koliko sta bili strpnost in odprtost prisotni v polemikah Aleša Ušeničnika z Andrejem Gosarjem, Josipom Vidmarjem in Borisom Ziherlom?

Prireditve je popestrila flautistka Kaja Klemenčič. (Foto: Izidor Jesenko)

Janez Juhant:

V predvojnem času je bila razprava med drugače mislečimi pogosto bolj ostra, trda kot danes. Danes je dialog in pristop do dialoga pogojen s povojnimi dogodki, kar ga otežuje. Ušeničnik je trdil, da je v dialogu pomembna odprtost do Boga. Če je človek odprt za Boga, bo strpen do drugače mislečih in pripravljen, da se pogovarja z drugače mislečimi in do njih bo našel pot. Danes so razlike med ljudmi še večje, zato sta strpnost in pripravljenost na pogovor bistvena.

Predavanja in pogovor po njih so nam pokazali Aleša Ušeničnika vpetega v družbene in politične tokove časa od konca prve do konca druge svetovne vojne. Njegova vsestranskost pa nam odpira vrata novih zanimanj za njegovo delo.

Mirjam Šinkovec

VIRI:

Vabilo na prireditve.

Posnetek prireditve, dostopen na: <https://www.youtube.com/watch?v=ia39gHSY7vs&feature=youtu.be> (november 2018).

Ogrin, M. in Juhant, J., ur. *Aleš Ušeničnik, čas in ideje. 1868–1952*. Zbornik razprav s simpozija SAZU ob 50. obletnici smrti. Celje, 2004: Mohorjeva družba.

Aleš Ušeničnik: Popotni spomini. S poti na Blegaš.

»Hvala Bogu! Ponudila se mi je slednjič lepa priložnost, da bodem stal vrhu našega ponosnega Blegaša in dihal sveži gorski zrak,« govoril sem 7. avgusta 1884, poslavljajoč se od svoje drage mame. Par trenutkov kasneje stopim črez hišni prag. S potno torbico na rami in grčavo palico v roki korakam po poti mej sadnim drevjem. Sredi vasi, v hladnej senci košate lipe, pričakujejo me moji tovariši, vsi dobro obloženi in pripravljeni na pot. –

»Hajdi, sedaj pa le brzo odrinimo, da dospejemo danes vsaj do Žetine,« nagovorim jaz prišedči k njim. Pogledavši, ima li vsak potrebno s seboj, odlazimo. Petorica nas je. Trije dijaki iz Poljan – domače vasi, jeden iz bližnjega mesteca L in peti Hrvat po rodu, prišel je iz mesta Z na Hrvatskem ...

Uže se je skrila za nami domača vas mej sadnim drevjem, le še cerkveni zvonik kipi mogočno proti nebu, in njega pozlačeni križ blišči se v žarkih popoldanskega solnca. Kolovozna pot pelje nas po ozkej, pa jako prijaznej dolinici. Zraven poti vije se bister potoček, Ločivnica, in po njem švigajo rudeče pikaste postrvi.

Ne hodimo še dolgo časa, kar se pot zavije okrog malega holma in zdajci se dolinica razširi, in pred seboj zagledamo vrh velikana, na kojega smo danes namenjeni. In sedaj reče Hrvat, Bogdan po imenu: »Meni se zdi, kolikor namreč morem od daleč soditi, da je Blegaš zelo jednak Slemenu pri naši stolici na Hrvatskem.« »Mogoče, da se res ne razlikujeta mnogo po visokosti, ker Blegaševa visočina znaša le 1563 m, a razlika je vendar mej njima,« zavrne Bogdana Ozrin, dijak iz domače vasi. »Ne zabi, Bogdan,« nadaljuje, »da si sedaj na goratem Gorenjskem in gorovje tu pred nami je del Julijskih planin. Naravno je tedaj, da ima gorovje pač drugi značaj kakor vaše Sleme.« Tako je modroval Ozrin. »O, da si že jenjal prodajati svoje zemljepisno znanje. Menil sem, da sta si le v visokosti podobna, sicer vem, da sta pač kaj drugega Blegaš in Sleme,« odgovori Hrvat.

Približamo se prvej vasi v tej dolinici. Dospevši črez most, ki pelje blizu vasi črez potok, ne nadaljujemo svoje poti naravnost proti Volči, tako namreč vas nazivljejo, temveč pustivši vas in dolinico na desni, krenemo jo na levo. Doslej široka

pot se zožuje in jame se vzdigovati. Stopamo po stezici iz doline navzgor. Le nekoliko korakov naredimo in dospejemo na neko višino. »Postojmo malo in oglejmo si vas mimo koje smo poprej zavili,« opomni Branislav. Na njegov poziv se ustavimo. Glej, kako lepa vas! Kdo bi pričakoval kaj takega v tem zatišji! Visoke, bele hiše se dvigajo mej vrsti in slamnatih streh celo ne opazimo. Prav kakor mali trg. Tam pri potočku se vrtijo mlinska kolesa in oče mlinar v belem jopiči hodi okrog, tu in tam kaj malega popravlja. Onostran vode, tam po rebri pase pastir svojo drobnico, in jagnjiči se prekucujejo po bregu in skakljajo okrog svojih mater. Jako mičen prizor! – »Prijatelji, ne mudimo se predolgo, pot je še dolga in solnce je nizko,« spominja nas Ozrin, ki ne vidi pač prvikrat prijazne vasice. Čudeč se lepej okolici stopamo dalje. Steza se vije sedaj navzgor, sedaj navprek. Korenine starih bukev in smrek jo prepregajo in delajo časih prav nepristopno. Ali kaj de to nam, mladim ljudem?

Dasi nam pot, ne – kaplje, močijo čelo pa lica rudeča, pospešimo korake in kmalu jo primahamo na vrh. A ne na vrh Blegaša, ampak Malenskemu vrhu, ki je dokaj nižji od Blegaša. Nazivljejo pa Malenski vrh prostrano pogorje z dokaj lepimi njivami in travniki in gostimi gozdi. Vse to je lastnina dveh vasi, – Malenskega Vrha, – tudi vas ima isto ime, – in Žetine, ki leži nekoliko više od prve, tam, kjer se pogorje strinja z Blegašem.

Zadnji žarki večernega solnca pozdravljajo visoke vrhove. Glasno žvrgolenje živih krilatcev potihne; le še tolpa vran kriči nad nami, iščoč si varnega nočnega zavetja. Mi se napotimo proti Žetini, kjer menimo prenočiti. Hitro stopamo, ker se uže mrači. Po rebri gore pa, od nasprotne strani, kakor smo mi prišli, prihaja človek majhne postave in bolj starikav. (In, ko bi zahteval pri županu potni list ali delavsko knjižico, napolnil bi mu srenjski predstojnik tudi prostor, ki je določen za posebna znamenja; ima namreč mož jedno nogo nekoliko krajšo od druge in takisto ne, kako šepa kot kovač Hefajst). To je nam Poljancem izza otročjih let dobroznani Karlovski Anže. S težko vrečo na rami, da se kar kriji pod njo, prisopiha doli po poti in nas prijazno pozdravi: »Dober večer, fantje! Kam pa, kam tako pozno?« Odzdravivši mu odgovorim: »Gori na Blegaš, veš na Blegaš smo se

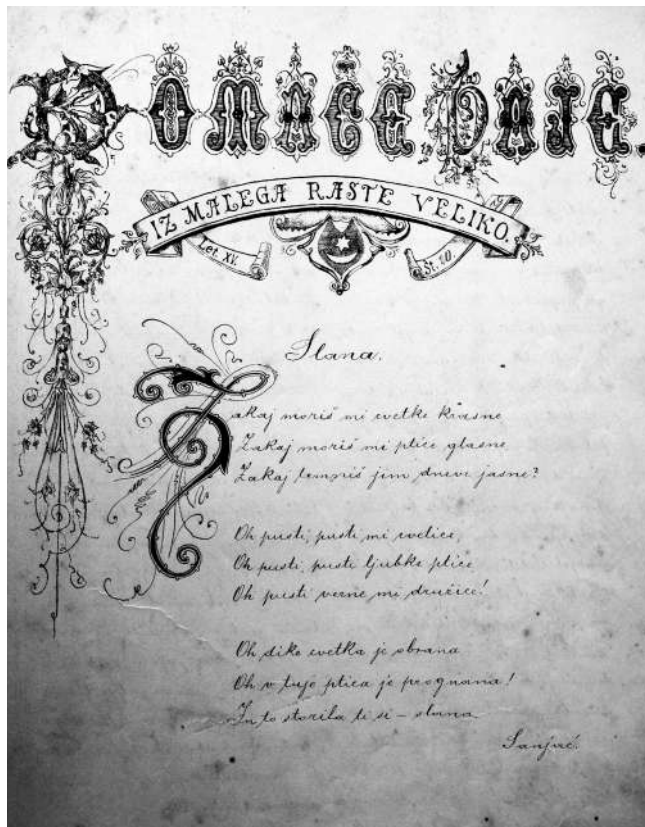
namenili. Kam pa ti, Anže, greš sedaj na večer?» »E, k ti-stemu Smolarjevemu Mihi izpod Gore nesem vrečo ajdove moke,« odgovori. »Prinesel je predvčerajšnjim v mlin in me naganjal, da moram zmleti v treh dneh, kot ne bi vedel, da pri nas v Karlovcu meljemo, kadar Bog hoče.« Želeč nam srečno pot odide dalje.

»Čuden možiček to,« reče Janko, ko nadaljujemo pot. Ljudje se vračajo s polja, in rog odmevaajo po dolinah naznanja, da pastir žene svojo čredo proti domu. Tudi mi se bližamo koncu svojega današnjega potovanja. Še nekoliko korakov in že stopimo pred Zagorčevo hišo v Žetini. Prijazno nas sprejmeta hišni oče in mati. Vabita nas v hišo, a mi se podamo rajši na vrt, kjer počijemo od dolge poti na klopi pod staro hruško. Kmalu se zbere okrog nas vsa hišna družina. Stari oče pripoveduje svoje dogodljaje izza mladih let, kako je nekdanj pasel drobnico gori po Blegašu in odganjal grabežljivega volka, ki v tistih časih ni bila ravno redka prikazen. Radi smo poslušali sivega starčka, ki je govoril tako priprosto, ali vendar mikavno, kakor je lastno samo starim kmet-skim ljudem.

Mej tem je zavila temna noč okolico v svoje črno krilo. Na nebu se prižiga zvezdica za zvezdico. Izza gora tam na vzhodu priplava blede mesec in lije svoje žarke na spečo naravo. Bogdan vzame tamburico v roke in čarobno zvene mili glasi v nočni tišini črez hrib in log. Gori iz vasi odmeva krasna pesnica: Mila, mila lunica, in tako tožno, tako milo odmeva-jo glasi, da bi omečili srce, trdo kakor jeklo. O kako divno je vse to! Srce človeku radosti igra in sniva sladke sanje o preteklosti in o zlati bodočnosti, temni prihodnjosti. –

Ure glasni udarci, koji se razlegajo iz crkvice Marije Device doli na Malenskem vrhu, opominjajo nas, da je čas ostaviti vrt in se podati k počitku. Četrť ure pozneje zatisnol nam je sladko spanje trudne oči ... –

Drugo jutro smo pred solnčnim vzhodom zopet na nogah. »Skorej bi ne bil verjel, da se v senu tako sladko počiva,« govori Bogdan, ko zapuščamo svoja ležišča. Poslovimo se pri prijaznih ljudeh in z okrepcanimi močmi nastopimo svo-jo pot. Zvezdice na nebesnem oboku ugasnejo, tudi danica zahaja. Tam na vzhodu jelo se je svetiti, krasna zarja razlila se je po nebu v izbranih barvah in zlatí lahne oblačke. Upati je, da bomo imeli lep dan. Vas, v kojoj smo prenočili, skri-la se je za malim holmom. Pridemo v gozd. Drevesa otresa-jo rosne kapljice; tu in tam sifrfoi izpod grma krilati pevec, in plašni zajec - dolgouhatec, ki si je izbral v gosti praproti svoje ležišče, zaslišavši naše stopinje in glasno govorjenje, skoči kvišku in zbeži po rebri navzgor. Kmalu je vse živo v gozdu. Kosi in drozdi drobijo svoje pesnice in žolna kljuje po deblih in vtika svoj kljun v vsako luknjico, iščoč si črvičkov. A nimamo časa poslušati prijetnega petja; podvizamo se in zelen gozd je za nami. Dospejemo na plano. Solnce ravno vzhaja in vrhovi visokih gora žaré v krasnih barvah solnč-

Vinjeta, ki je v Domačih vajah krasila Ušeničnikovo pesem Pomlad, pod katero se je podpisal s psevdonimom Sanjač.

nih žarkov. Jutranja rosa leskeče biserom jednako po gor-skih cvetkah. Pri poti žubori studenec in v tolmunu, kojega nareja majhen slap, plavajo bistre ribice. Krasno je jutro tukaj na višavah. –

A gosto grmovje, v koje se naša pot zavije, ne privošči nam gledati vse te naravne lepote. Pa kaj rečem grmovje, ne, to ni grmovje, ampak gozd, velikanski gozd, kjer še niso odme-vali udarci smrtonosne sekire. A ni daleč tisti čas, ko bode padalo deblo črez deblo, in stoletni hrasti, ki kljubujejo vsem nevihtam in viharjem, bode se podirali z velikim ropo-tom in polomom. Steza, posuta z ostrim kamenjem in izpra-na po hudournikih in nalivih, vodi nas mimo globokih pre-padov, po robah in skalovjih, in skoraj trenotek nisi varen svojega življenja. Noga ti spodrsne in zvrto glaviš v zevajoče brez dno. Sedaj stopamo ravno navpik, sedaj zopet navprek. Znoj moči čelo in trudne noge pešajo. Upanje, da se bliža-mo vrhu, daje nam pogum in novih močij. Sveti se tam gori. Iz gozda pridemo na plano. Kraj je skalovit in pust. Le tu in tam dviga planinska cvetka svojo glavico proti jutranjemu solncu. Tudi te se upognejo morebiti uže jutri mrzli burji.

Bližamo se vrhu. Leseni stolp stoječ najviše na Blegašu razlo-čljiv je vedno bolj očem. Še nekoliko navkreber, in juhe! – do-speli smo na zaželeni kraj. Ura je pol osmih. Odložimo vsak svoje breme, in treba je najprej, da počijemo od dolge poti in okrepcamo trudne ude. –

Prijazno sije solnce in upira svoje žarke v goro. Okolica pod nami je podobna razburjenemu morju; kakor morski valovi dvigajo se holmi, griček se za gričem krije, in mej njimi vrsti se dolinica za dolinico. Tam doli na južno-vzhodni strani skriva se za malim hribom, Taborom, domača vas. – Razgrnena je pred nami gorata Gorenjska, kjer stoje snežniki velikani in Triglava s snegom pokriti vrhovi blišče se v solčnih žarkih. – Naše oko se raduje nad širno ravnino mej Šmarno goro in Kameniški planinami. Ob potih in cestah vrste se prijazne vasi, in mej lepo obdelanim poljem drvijo se temnozeleni valovi deroče Save. – Gledamo tudi na valovito Dolenjsko, s krasnimi vinskimi goricami, gorovje Idrijsko in Krasa gola rebra. Ali še dalje nam je razgled odpert – tje do obalov Jadranskega morja, kjer bijo ljuti valovi ob strme pečine.

*Dobri dve uri smo na vrhu. Ogledali smo na vse strani lepo domovino, gledali tudi čez njene meje, kjer bivajo naši bratje. Čas je, da mislimo na odhod. Po kratkem posvetovanju sklenemo iti nazaj, toda ne po poti, koder smo prišli, ampak čez Leskovo in Toplice. Pot je sicer nekoliko daljša, a pri-
demo mnogo prej z gore na lepo, ravno cesto. –*

*Natrga si še vsak šopek gorskih cvetk in poslavljajoč se z besedami »oj z Bogom, ti planinski svet« odrinemo. Da pot v začetku ni ravno lepa, vendar hodimo dokaj hitro. Gora pa kaže na tej strani vse drugo lice. Le goličave zreš pred seboj. Drvarske in kopišča glasno govore, kaj temu vzrok. – Po dveh debelih urah prisopihamo v Leskovo. Kaj posebne-
ga pač nimamo na njej opaziti. S slamo krite hiše in majhna cerkva konec vasi, to je vse ... Baš zvoní poludne. Po kratkem presledku nadaljujemo svojo pot. Še gremo navzdol, a ne več dolgo časa, in za nami je Kopačnica, prva vas pod Blegašem. Zopet smo v dolini. Na desni šumi bistra Topliščica, in onkraj se razprostirajo lepi zeleni travniki. Cvetoča ajda na njivah ob poti razširja vonjavo. Sledeč teku potokovem stopamo veseli proti domu.*

VIR:

Rokopisno glasilo *Domače vaje* 1884/1885, XV., hrani Nadškofijski arhiv v Ljubljani; 16-letni Aleš Ušeničnik se je kot alojzijeviščnik podpisal s psevdonimom Sorški.

SLOVARČEK zastarelih, redkih besed in hrvatizmov:

baš = ravno, pravkar

brzo = hitro

bijo ljuti valovi = bijejo divji valovi

črez = čez

dasi = čeprav

divno = čudovito

dogodljaje = dogodke

dospejemo = prispemo

deležja na -ši in -či: dospevši, odzdravivši, pogledavši, prišedči, pustivši, zaslišavši = dospeti, odzdraviti,

pogledati, prisesti, pustiti, zaslišati

drozdi = drozg, vrsta ptice

drvijo se valovi = podijo se valovi

glasi = glasovi

Hefajst = gr. bog ognja in kovaštva, sin Here in Zeusa, rojen iznakažen in šepav, zato ga je Hera vrgla iz Olimpa

ima li = ali ima

jagnjiči se prekucujo = jagnjeta se prevračajo

jako prijaznej = zelo prijazni

jednak, jednako = enak, enako

jeden, jedno = en, eden, eno

jelo se je = začelo se je

jenjal = nehal

koje, v kojej, kojega = katere, v kateri, katerega

koji = kateri, ki

kojega nareja = ki ga dela

mej = med

nazivljejo = imenujejo

ne zabi = ne pozabi

odlazimo = odidemo

ostaviti = zapustiti

poludne = poldne

po lepej = po lepi

po ozkej = po ozki

prvej = prvi

pri našej stolici = pri naši prestolnici

sniva = sanja

solnce, solnčnim, solnčnih = sonce, sončnim, sončnih

uže = že

v hladnej = v hladni

visočina = višina

živenja = življenja

Janez Jesenko – Prodovski (1838–1908)

V šestdesetih letih so v Poljanah v mesecu oktobru prirejali krompirjev bal, ki ni bil nič manj obiskan kot galska veselica. Predmošančkova Mici in Tine, pri katerih sem takrat stanovala, sta me na ta bal povabila s seboj. Imeli smo rezervirano mizo skupaj s Prodovskimi – s Franco Jesenko (por. Debeljak) in njenim možem Pavlom ter Rozinko Jesenko (por. Perko) in njenim možem Francem. Vsi smo bili praznično oblečeni in prijetno razpoloženi. Krompirjev bal je imel tudi tekmovalni del, v katerem je plesni par moral obdržati krompir med čeloma in plesati. Dokler so igrali tango, je kar šlo, a pri polki in valčku je krompir pri večini plesalcev pristal na tleh. Ubogi krompir, kot bi bil on česa kriv, je dobil še brco. Največ smeha so poželi plesni pari, kjer sta bila plesalca različne velikosti. Tako si videl predvsem moške z močno ukrivljenimi hrbti, nekateri pa so soplesalko kar dvignili na primerno višino in z njo plesali. No, krompir je v Poljanah še vedno priljubljena jed, a krompirjevega bala ni več.

Prodovska domačija v Poljanah

Tako sem navezala stike z družino Jesenko – Prodovskimi. Največ sem se družila z Rozinko. Bila je urejena dama; poznalo se ji je bivanje v Ljubljani, kjer je delala kot poštna uradnica. Večkrat je omenila, da je bil ta poklic zaradi kraljevo-cesarskih manir, ki so takrat veljale, zelo čislán. Bila je zelo razgledana in načitana. Ko je imela 92 let, si je pri mizarju Lužarju naročila novo knjižno omaro! V Ljubljani se je družila z umetniki in bila mecenka slikarjem. Posebno prijateljstvo jo je družilo s slikarjem Rihardom Jakopičem, ki jo je upodobil v narodni noši in kot akt.

Z grenkobo v glasu mi je pripovedovala o stricu Janezu, se čudila, da ga v šoli niti učitelji ne poznamo in da Poljanci o njem nič ne vedo. Za rojstni dan mi je vedno spekla potico in zraven priložila nagelj z rožmarinom. Ta narodov šopek v simbolni govorici pomeni vero, upanje in ljubezen v najširšem pomenu, tudi za narod. Sklenila sem, da Janez Jesenko ne bo pozabljen. Zato sem bila pobudnica, da smo lovci ob njegovi obletnici pred desetimi leti počastili spomin nanj z obeležjem na lovskem domu. V letošnjem šolskem letu o Janezu Jesenku Osnovna šola Poljane skupaj s kulturnim društvom in lovci izvajajo projektni program.

Zakaj obujanje spomina, zakaj praznovanja obletnic? Letošnje leto je v znamenju 100-letnice smrti Ivana Cankarja, a tudi Poljanci imajo v tem letu dve pomembni obletnici: 150-letnico rojstva Aleša Ušeničnika, filozofa in teologa, ter geografa, zgodovinarja, prevajalca Janeza Jesenka, ki se ga spominjamo ob 180-letnici rojstva in 110-letnici smrti.

Poljane z okolico imajo bogato kulturnozgodovinsko izročilo. Verjetno so edinstvene po številu znamenitih mož, še zlasti v 19. stoletju: slikarji Anton Ažbe, Štefan, Janez in Jurij Šubic, Ivan Franke (lani so njegovo obletnico 90 let po smrti počastili le na koloniji Iveta Šubica), slavist in raziskovalec dr. Gregor Krek, filozof in teolog Aleš Ušeničnik, pisatelj Ivan Tavčar in še drugi, katerih portreti so v osnovni šoli. Nekateri še niso obelodanjeni: Jurij Alič, šolnik (1779–1845), ki je šele lani prvič omenjen v zborniku *Stopinje v času*, Matija Debeljak, filolog in mecen (1807–1867), Jurij Dolinar (1764–1858), profesor cerkvenega prava, doma na Volči. Bil je Baragov boter. Če bo Baraga kdaj razglašen za svetnika, bosta v njegovi biografiji omenjena kar dva Poljanca (poleg Dolinarja tudi škof Mrak).

Vsi ti moške so bili kmečki sinovi in so preživljali zgodnja šolska leta na podeželju, brez stika s širšim kulturnim in znanstvenim svetom. Moč njihovega razuma in ustvarjalna sila kolektivne podzvesti, ki ju nosimo v sebi kot kolektivni spomin in se prenaša iz roda v rod, sta se le v njih odrazili v umetniških in razumsko spoznavnih delih. Zato posamezne dogodke in prispevke k narodovi identiteti ustvarjajo prav posamezniki. Ne moremo jih primerjati med seboj, a vsak izmed njih je s svojim delom prispeval k večji identiteti Poljancev. Brez njih jih bi bilo manj. Dela naštetih poljanskih mož spadajo v slovensko kulturno dediščino, ki bogati kulturno zakladnico naroda in utrjuje narodov značaj. Bolj kot sta kultura in umetnost slovenski, bolj sta evropski in bolj sta lahko svetovni.

Janez Jesenko, malce pozabljeni velikan slovenske geografije

Življenje

Eden izmed številnih velikanov slovenstva iz Poljanske doline je bil zagotovo tudi profesor, geograf in zgodovinar Janez Jesenko. O tem je geograf Roman Savnik, priznani urednik Krajevnega leksikona Slovenije, v Loških razgledih leta 1985 zapisal: »Ni slovenskega kraja, kjer bi se rodilo z ozirom na število prebivalstva toliko množiteljev naše kulture, kot so to Poljane nad Škofjo Loko.«

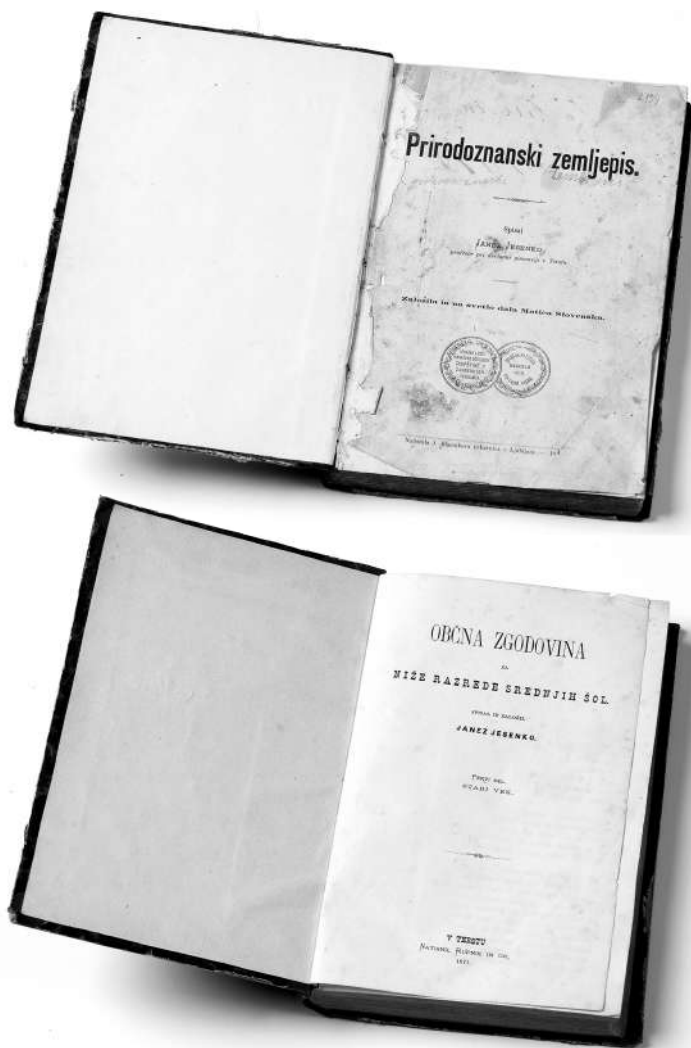
Jesekov pomen za slovensko geografijo je tako zelo izjemen, da Društvo učiteljev geografije Slovenije svojim članom s praviloma več kot 20 let delovne dobe za nadpovprečno uspešno pedagoško delo že nekaj let podeljuje priznanje Janeza Jesenka. S tem se je Jesenko, ki je s tehtnostjo in globino svojih del tudi večini slovenskih geografov razmeroma slabo poznan, znašel ob boku slavnega kartografa in enega začetnikov geografske didaktike Blaža Kocena (1821–1871) ter enega vodilnih metodikov in didaktikov geografskega pouka na Slovenskem Jakoba Medveda (1926–1978), po katerih sta poimenovani preostali priznanji Društva učiteljev geografije.

Janez Jesenko se je rodil 7. oktobra 1838 Na produ v Poljanah, v veliki kmečki hiši škofjeloško-cerkljanskega tipa, ki stoji sredi vasi, tik ob stari glavni cesti in potoku Ločivnici; danes je v njej lovski dom. Oče Martin je bil kmečki posestnik, materi z dekliškim priimkom Jereb je bilo ime Mica.

Po obiskovanju domače enorazrednice se je najprej šolal na deški ljudski šoli v Škofji Loki, od leta 1851 pa na ljubljanski državni gimnaziji, kjer je leta 1859 maturiral. Študiral se je odpravil na Dunaj, kjer je na tamkajšnji »modroslovenski« fakulteti, danes bi ji rekli filozofska fakulteta, študiral zgodovino, geografijo in nemščino. Izpostaviti velja, da je geografsko znanje pridobival pri prvem avstrijskem univerzitetnem profesorju geografije dr. Friedrichu Simonyju, predavanja iz statistične teorije pa je poslušal pri slovenskem rojaku Vinku F. Klunu, ki velja za »očeta« dobro razvite avstrijske trgovske geografije.

Po diplomi leta 1863 se je najprej za krajši čas vrnil v domače Poljane, potem pa je dobil negotovo službo nadomestnega učitelja na goriški državni gimnaziji, kjer je poučeval tri leta in pol. Med dijaki je bil priljubljen in spoštovan.

Že takrat je začel objavljati učbenike, ki jih je dolgo izdal v samozaložbi. Prvega med njimi, Zemljepisno začetnico za gimnazije in realke, je založil star komaj 27 let, to pa

Prirodoznanski zemljepis. Slovenska matica, Ljubljana, 1874 in
Občna zgodovina, 1. del: Stari vek. Trst, 1871

Ko slovenstvo postaja del moderne evropske zavesti, je to najboljša dota za vstop med evropske narode in v evropske gospodarske in kulturne tokove. To je treba poudariti in končno razumeti: edina je, ki nas dela drugačne in nam omogoča preživetje kot narodu.

Kot narod so Slovenci izvirni in neponovljivi. Smo preživel prav zato? Rinemo v isto evropsko skledo kot drugi, vendar v tej skledi, v kateri si sicer ustvarjamo prijetno domovanje, je vzdušje lahko hitro zatohlo in nevzdržno. Zmanjkalo bo kisika, če bomo pozabili vzeti s seboj tisto, kar nas označuje – svojo kulturo. Praznujemo svoj kulturni praznik in to je privilegij, nekaj izjemnega in posebnega v tej mali, relativno bogati, živi in ustvarjalni deželi. Prav zato v tej fino zgrajeni narodovi strukturi ne moremo pozabiti ne dogodkov in ne posameznikov ali jih celo namerno zamočlati. Že zaradi temeljnih vrednot humanizma in človeške svobode ne.

V razumsko spoznavnih delih je izstopal Janez Jesenko. Živel je v času, ko ni bilo računalnika, podatke je bilo treba iskati v težko dostopni tuji literaturi. Iz njegovega življenjepisa razberemo odlično izobrazbo, znanje šestih jezikov in neverjetno skrb za narodovo osveščanje. Njegov življenjepis sta predstavila prof. Rožle Bratec-Mrvar in dr. Drago Kladnik.

je starost, ko dandanašnji mladi šele končujejo univerzitetni študij.

Začel je pisati tudi viharne in ostre narodnobuditeljske anonimne (kot »puščičar«) prispevke v Einspielerjevega liberalnega Slovenca iz Celovca. Odziv na njegove članke je bil zelo buren, zlasti v konservativnih krogih na Goriškem, zbranih okrog Marušičevega časopisa Domovina in nemškega Görzer Wochenblatt (Goriški tednik), kar mu je prineslo celo Marušičevo ovadbo. Oblasti sta od uradnega postopka odvrnila le njegov mirni in mili značaj, ki je bil v očitnem nasprotju z gorečimi besedili.

Mučnega ozračja v Gorici in okolici ter poklicne negotovosti se je rešil šele z odhodom v Trst, kjer je za veliko noč 1867 nastopil službo stalno zaposlenega profesorja zemljepisa in zgodovine na tamkajšnji državni gimnaziji. Slovel je kot mil in razumevajoč učitelj, ki je predaval z velikim navdušenjem, zlasti v višjih razredih, kjer je imel več svobode. Dijake je znal odlično motivirati in jih je vseskozi spodbujal k lastnemu razmišljanju. Pri njih je dobesedno iskal znanje in preganjal učenje na pamet. Kljub za tiste čase neobičajno dobrohotnemu pristopu do dijakov pri svojih urah ni imel težav z nedisциплиno. Čeprav je bil goreč rodoljub, ki je v uvodu enega izmed svojih del zapisal, da morajo biti učne knjige »v materni besedi, s katero lahko po svojih izkušnjah našim učencem na pol več ponudi« (Občna zgodovina, 1871), ni med njimi zaradi narodne pripadnosti ali različne premožnosti delal nobenih razlik, zato je slovel kot pošten in odkrit učitelj. Čeprav je veljal za zelo radodarnega pri raznih rodoljubnih in dobrodelnih akcijah, ni nikoli želel hvale ali laskanja.

Na tržaški gimnaziji je poučeval 33 let in tam leta 1899 dočkal upokojitev, ko je dobil naziv svetnik, takrat najvišji možni učiteljski naziv.

Kot dopisnik Slovenca je deloval tudi v Trstu, po njegovem koncu leta 1867 pa je v Slovenskem narodu objavljал kratke politične spise in daljše razprave, na primer o srednjih šolah na Kranjskem, primorskih srednjih šolah, železnicah. Slovel je kot oster polemik, kar dokazuje na primer njegova polemika z Matejem Cigaletom v Novicah gospodarskih, obertnijskih in narodskih (v letih 1865 in 1866) o terminologiji, ki je bila vzpodbujena tudi z medsebojnim rivalstvom; Cigaletova priredba Schubertovega nemškega zemljepisnega učbenika je očitno tudi zaradi uspeha Jesenkove Zemljepisne začetnice za gimnazije in realke ostala le pri rokopisu.

V oči zbode dejstvo, da je Jesenko po vsega dobrih dveh desetletjih zavzetega in plodnega ustvarjanja že skoraj desetletje pred upokojitvijo in dve desetletji pred smrtjo prenehal objavljati. Natančnega razloga za to ne poznamo. Odgovor se morda skriva v nekrologu Jesenkovega neimenovanega prijatelja, objavljenem v Edinosti. V njem med drugim piše, da naj bi Jesenko konec 19. stoletja že napisal slabih 200 strani dolg prvi del zemljepisa v petih delih, ki naj bi izšel pri Mohorjevi družbi. Vendar knjiga kljub pozitivnemu mnenju tajnika Einspielerja zaradi pomanjkanja denarja in neu-

temeljenega suma, da je Jesenko vodstvo družbe napadal v Slovenskem narodu, ni izšla. Eden od njegovih sorodnikov pa je v nekrologu spomnil, da je Jesenko še v pozni starosti pisal neko zgodovinsko delo, vendar je rokopis iz neznanih razlogov uničil.

Na Jesenkov družbeni ugled med Slovenci je na svojski način opozoril tudi kronist Fran Ilešič, mimogrede, oče enega največjih slovenskih geografov Svetozarja Ilešiča, ko je leta 1883 v Ljubljanskem zvonu zabeležil, da je bil Jesenko eden od odbornikov pri pripravi slovesnosti ob sedemdesetletnici rojstva Franca Miklošiča in štiridesetletnici njegovega strokovnega delovanja na področju slovanskega in primerjalnega jezikoslovja.

Povsem zanesljivo pa je, da je bil Janez Jesenko v zasebnem življenju neizprosen asket in precejšen konservativec. Tako je od preselitve v Trst vseh 41 let življenja v tem, takrat največjem slovenskem mestu preživel v istem skromnem najemniškem stanovanju na ulici Acquedotto (zdaj Drevored 20. septembra), kjer je 31. julija 1908 po letu dolgi mučni bolezni umrl. Poleti je v času počitnic vseskozi zahajal na Gorenjsko, kjer se je družil s sorodniki in jim v primeru nuje po najboljših močeh tudi denarno pomagal.

V svoji življenjski filozofiji je bil varčen in skromen, zato niti ni čudno, da za njim ni ostala nobena javnosti znana fotografija, kar je za tisti čas in njegov ugled prejkone nenavadno. Po pričevanju sodobnikov je nosil preprosto, staromodno, a urejeno obleko, vselej iste barve, skladno s tem je bilo opremljeno tudi njegovo domovanje. Do konca življenja je ostal samec, vzdržen pri hrani in pijači. Po smrti je privarčevano premoženje neskromno prepustil skladu za dijaške stipendije in za lokalne slovenske dobrodelne namene.

Delo Janeza Jesenka

Jesenkova večplastnost in delavnost je segala v dvoje strok, zemljepisno in zgodovinsko, z vidika prevajalstva pa tudi v leposlovje. Pisal je odlične srednješolske učbenike geografije, upoštevajoč stanje takratne vede v svetu, ter položil prve temelje slovenskemu geografskemu imenoslovju in izrazoslovju. Prirejal je tudi učbenike zgodovine ter prevajal francosko in angleško leposlovje. Ker je tako francoščino kot angleščino, pa tudi italijanščino zelo dobro obvladal, ni presenetljivo, da si je pri pripravi povsem izvirno zasnovanih knjižnih del in oranju znanstvene ledine prenašanja tujega strokovnega izrazja v slovenščino poleg takrat povsem vsakdanje nemščine pomagal tudi z dokaj obsežno literaturo v vseh navedenih jezikih. Svoja dela je dolgo tudi sam zalagal in za njih na razstavah prejemal priznanja in pohvale.

Očitno je tudi to pripomoglo, da je njegov Prirodnoznanstveni zemljepis leta 1874 založila Matica Slovenska. Za pripravo svojih del si je mnoge referenčne knjige kupil kar sam, saj vseh, ki jih je potreboval in potem uporabil, v knjižnicah, tudi dunajskih, ni bilo na razpolago. Zato niti ni presenetljivo, da ga je Roman Savnik označil za najbolj razgledanega slovenskega geografa svoje dobe.

Njegovih del, ki, z izjemo Melikove Slovenije, po monumentalnosti, vsebinski širini in globini obravnave presegajo vsa slovenska geografska dela pred drugo svetovno vojno, seveda ne moremo vrednotiti skozi prizmo sodobnih spoznanj. Vedeti je namreč treba, da je medtem znanost izjemno napredovala, zato tudi mnoge v Jesenkovih delih predstavljene teorije v svoji preprostosti ali celo popolni napačnosti dandanes izzvenijo nenavadno. Podobno velja za mnoge njegove poglede in ne nazadnje številne podatke, ki pa so vseeno odraz najsodobnejših spoznanj iz sredine in druge polovice 19. stoletja.

Njegov vseskozi temeljit pristop izpričuje potreba po nenehnem preverjanju obravnavanih tematik, zato ni čudno, da je Jesenko temeljito preučil vso reprezentativno literaturo tistega časa. O tem priča takoj za predgovorom v Prirodnoznan-ski zemljepis naveden seznam uporabljene literature, ki ga je v takratnem duhu poimenoval Pripomočki.

Med več kot sto navedenimi publikacijami najdemo tudi Humboldtova, Darwinova, Ritterjeva, Lyellova, Sonklarjeva in Agassizova dela, če navedemo le nekaj najbolj znanih veleumov 19. stoletja, ki so zaradi svojih izjemnih znanstvenih zaslug še vedno skoraj enako kot nekoč čislani povsod po svetu. Jesenko se je seveda oklepal sodobne literature, o čemer pričajo letnice izida navedenih knjižnih del; še najstarejše je iz leta 1831!

Jesenkovega izjemnega pomena se je zelo dobro zavedal že Valter Bohinec, pisec uvodnega članka v prvi številki Geografskega vestnika. V izčrpnem pregledu takratnega stanja slovenske geografije z danes že kar nekoliko čudno zvenečim naslovom Razvoj geografije v Slovencih lahko o Jesenku preberemo naslednje (Bohinec, 1925): »ta znameniti mož se je bavil v celi vrsti knjig z geografskim izrazoslovjem in ustvaril poznejšim geografo široko podlago, ki jo danes le preradi pozabljamo in vsekakor premalo upoštevamo. Njegov veliki »Občni zemljepis« in »Prirodnoznan-ski zemljepis« sta klasični knjigi slovenske geografije, temeljiti in izčrpni kakor malokatero poznejše delo. Njiju prednost je predvsem v samostojni obravnavi geografskih problemov na podlagi celotnega slovstva (ne le nemškega, tudi francoskega, angleškega in italijanskega) in pa v čim točnejši podaji tehničnih izrazov v slovenščini. Nedvomno moramo Jesenka šteti med največje slovenske geografe; če vidi Ferdinand Seidl v njem »velezaslužnega strokovnjaka, ki je pri nas uvedel »prirodnoznan-ski zemljepis« in če pravi Fran Levec, da ostane njegovo ime »z zlatimi črkami zapisano v književni in kulturni zgodovini naroda slovenskega«, ta hvala nikakor ni pretirana.

Poleg omenjenih dveh del imamo od njega še več šolskogeografskih knjig, ki jih je neumorni delavec priredil za različne srednješolske razrede in kakor svoj »Občni zemljepis« večinoma založil sam, poln navdušenja za vzvišeno stvar. Metodično so te knjige pomenjale mnogo, ker so uvajale novejšje metode tudi v naše šole in s tem vzpostavljale zvezo z vodilnimi geografskimi strujami v drugih narodih, vidik, ki ga je

poznejša geografija pri nas žal zelo zapostavljala. Nič manjša pa ni njih važnost v narodnem oziru, ker naj bi, kakor piše Jesenko sam, dokazovale tujemu svetu, da svojo mladino lahko poučujemo v domačem, materinem jeziku.«

Jesenkov čut za sistematiko

Jesenkov čut za sistematiko se je odrazil v potrebi po pripravi znanstvene terminologije. V bistvu ne gre za klasično terminologijo, pač pa vsaj deloma tudi za slovarje z nemškimi oziroma slovenskimi izrazi in navedbo njihovih tujejezičnih ustreznice. Pri abecednem razvrščanju izrazov pogosto uporablja tako imenovano seznamno stavbo, za katero je značilno, da je najprej v samostalniški obliki naveden izhodiščni izraz, za njim pa v pridevniški pojasnjevalni, s čimer opredeli tip, zvrst, obliko vodilnega pojava. Za jezera na primer navaja kar 15 različnih zvrsti.

V terminologijah Občnega zemljepisa (348 izrazov) in Prirodnoznan-skega zemljepisa (696 izrazov) se podvaja le manjši del izrazov. Strani, kjer se določen izraz pojavlja, so navedene samo v Prirodnoznan-skem zemljepisu. V njem je Jesenko, podpisan kot Pisatelj, na zadnji strani pred kazalom zapisal naslednje opravičilo:

»Ker bi tvarinski pregled (stvarno kazalo; opomba avtorjev) ali rečni register obsegal najmanj 10 strani, odstranil sem ga; res da bi vsakemu čitatelju rabo te knjige posebno olajševal, pa ž njim bi jej debelost in cena preveč narasla.« To pa kaže, kako zelo se je zavedal pomena sistematične predstavitve gradiva, ki smo ga v poznejših tovrstnih delih še dolgo pogrešali in ga ne premorejo niti marsikateri sodobne publikacije. Od namere so ga očitno odvrnile šele objektivne okoliščine, ki so imele še dandanes zelo dobro znano omejevalno izhodišče v obliki pozitivne finančne računice.

Uporaba zemljepisnih imen v slovenščini

Zemljepisna imena v slovenščini so se v učbenikih začela pojavljati v prvi polovici 19. stoletja. Prvi jih je sistematično in v večjem številu predstavil Janez Jesenko. V učbeniku Zemljepisna začetnica za gimnazije in realke (1865) je najprej navedel slovenska imena celin (Evropa, Azija, Afrika, Avstralija in Amerika) in oceanov ali glavnih svetovnih morij (Veliko morje, Atlantsko morje, Indijsko morje, Južno ledeno morje in Severno ledeno morje). V nadaljevanju je pri posameznih celinah navedel imena glavnih polotokov, rtov in njihovih držav oziroma najbolj znanih pokrajin, medtem ko je pri svetovnih morjih sistematično navedel njihova robna morja in večje zalive.

Navaja tudi glavne otoke v »velikih morjih« in »nar zname-nitejše« prelive. V nadaljevanju po celinah navede glavna jezera in reke, gorovja, pomembnejše vrhove, večja nižavja. Opisi gorovij in nižavij so sicer skopi, a že zasnovani regionalno geografsko. Pomembnejša svetovna jezera, reke, vrhovi in ognjeniki so navedeni tudi v preglednicah. Drugi del knjige je imenovan Deržavni zemljepis. V njem so razmeroma natančni regionalno geografski opisi devetnajstih dežel avstrijskega cesarstva s podrobnim navajanjem številnih ze-

mljepisnih imen. Nasploh je Jesenko dajal velik poudarek domoznanstvu, zato je posebno pozornost namenjal Avstriji in pozneje Avstro-Ogrski. Druge države in kolonije so obdelane le faktografsko, z navajanjem imen, ponekod njihovih prebivalcev ter glavnih in morebitnih drugih pomembnejših mest. Kjer so imena zapisana v izvirni obliki, je v oklepaju navedena izgovarjava. V preglednicah so navedena mesta in večji kraji na Avstrijskem, večja »evropejska« mesta in »največa mesta na drugih zemljinah«.

Jesenkovi nabor več sto zemljepisnih imen je bil zagotovo pomemben zgled Mateju Cigaletu pri pripravi Atlanta, prvega atlasa sveta v slovenskem jeziku, ki je sčasoma skoraj povsem utonil v pozabo, pred nekaj leti pa je znova zasijal v vsem sijaju, ko je doživel ponatis v obliki faksimila.

Razprava o potresih

Konec leta 1881 in na začetku naslednjega leta je Jesenko objavil do takrat najobsežnejšo slovensko razpravo o potresih, ki je v 26 poglavjih na več kot 80 straneh v kar 14 nadaljevanjih izhajala v sicer bolj literarnem Ljubljanskem zvonu. Z uvodnim in sprotnim navajanjem obsežne literature ter številnimi primeri je poskušal zapolniti pomanjkljivost, ki so mu jo nekateri očitili v Prirodnoznanstvenem zemljepisu. Povod za njegov prispevek je bil močan potres v bližnjem Zagrebu 9. novembra 1880 (zahteval je dve smrtni žrtvi, pet manj kot poznejši ljubljanski potres 14. aprila 1895, katerega pa Jesenko seveda ni mogel niti slutiti). Zagrebški potres natančno opiše, podobno kot tudi nekatere druge takrat najbolj znane potrese po svetu, denimo potrese v Lizboni leta 1756, Caracasu leta 1812, Valparaisu leta 1822 ter v Kalabriji in na Siciliji leta 1783. Obravnava vse do tedaj znane značilnosti potresov, čemur doda številne primere in dokaze, s katerimi je zavrnil nekatera takrat razširjena zmotna prepričanja o njih, denimo periodičnost ali možnost napovedovanja iz naravnih znamenj.

Jesenkove zgodovinske knjige

Jesenkove zgodovinske knjige niso bile tako uspešne, saj jih je izpodrinila prevedena, izrazito velikonemška Mayerjeva Zgodovina za nižji razred srednjih šol. Zelo odmevno Občno zgodovino je izdal v treh delih: Stari vek (Trst, 1871), Srednji vek (Ljubljana, 1878) in Novi vek (Ljubljana, 1881). Kot pravi v predgovoru, jo je namenil šolam, zato je za popestritev vpletel tudi antične pripovedke in anekdote. Zlasti v liberalnih časnikih je zelo rad polemiziral in objavljati politične prispevke ter strokovne razprave. Med slednjimi je bil poleg razprave o potresih zagotovo najodmevnejši podlistek Časnikarstvo in naši časniki, ki je v letu 1882 izhajal več kot dva meseca, leta 1884 pa je izšel tudi kot samostojna knjižica. Čeprav je uporabljal psevdonim Stat nominis umbra, so ga zaradi liberalnega razmišljanja vladi naklonjeni krogi vnovič ovadili. Jesenko je objavil tudi razpravi o srednjih šolah na Kranjskem in Primorskem ter obsežnejši razpravi o načrtovanih avstrijskih železnicah (Ali čez Pontebbo ali čez Predil?) in o svetovnih železnicah, ki pa je že izšla v Slovincu. Kot zgled slovenskim rodoljubom je predstavil savojskega diplomata Massima d'Azeglia, ki je odigral veli-

ko vlogo pri združitvi Italije. Za Sketove Slovenske čitanke (1889–1893, ponatis 1896–1901) je napisal geografske pripevke o vesolju, vodovju in površju.

Jesenko prevajalec

Jesenkova izredna širina in tenkočutnost se kažeta tudi v njegovih prevodih. Ob svojem siceršnjem znanju slovenščine, nemščine, italijanščine, latinščine in starogrščine je prevedel tri angleške romane in enega francoskega.

Prvi njegov prevod, ki je bil med vsemi tudi najuspešnejši in ga je zelo pohvalil Josip Stritar, je bil Župnik Wakefieldski, ki je leta 1876 izšel v Jurčičevi zbirki. Ta sentimentalni roman angleško-irskega pisatelja Oliverja Goldsmitha izpričuje trdno vero v dobroto ljudi, vendar se lahko bere tudi kot satira. Že naslednje leto je izšlo eno najbolj priljubljenih »dekliških« del tistega časa v Združenih državah Amerike, roman Prižigalec Marie Cumminsove. Leta 1887 je prevedel še njen drugi roman z moralno-nabožno vsebino Mabel Vaughan. Obe knjigi sta najprej izhajali kot podlistka v Slovenskem narodu. Med obema je leta 1885 prevedel ostroumni satirični protimonarhični roman Pariz v Ameriki, ki ga je pod psevdonimom doktor René Lefebvre napisal Édouard de Laboulaye, pobudnik francoskega darila Združenim državam Amerike, znamenitega Kipa svobode.

Pregled glavnih del

GEOGRAFIJA

1865

Zemljepisna začetnica za gimnazije in realke. Samozaložba, tiskarna Paternolli. Gorica, 104 str.

1873

Občni zemljepis. Samozaložba, Narodna tiskarna. Ljubljana, 462 str.

1874

Prirodnoznanstveni zemljepis. Slovenska matica, Blaznikova tiskarna. Ljubljana, 399 str.

1876

Mali občni zemljepis. Samozaložba, tiskarna Mailing. Gorica.

1882

Zemljepis za prvi razred srednjih šol, 1. izdaja. Samozaložba, Narodna tiskarna. Ljubljana, 116 str.

1883

Zemljepis za drugi in tretji razred srednjih šol. Samozaložba, Narodna tiskarna. Ljubljana, 205 str.

1885

Avstrijsko-ogerska monarhija. Domoznanstvo za 4. razred srednjih šol. Samozaložba, Narodna tiskarna. Ljubljana, 88 str.

1890

Zemljepis za prvi razred srednjih šol, 2. popravljene natis. Samozaložba, Narodna tiskarna. Ljubljana, 88 str.

ZGODOVINA

1871

Občna zgodovina, 1. del: Stari vek. Samozaložba, tisk Rupnik. Trst, 160 str.

1878

Občna zgodovina, 2. del: Srednji vek. Samozaložba, Narodna tiskarna. Ljubljana, 158 str.

1881

Občna zgodovina, 3. del: Novi vek. Samozaložba, Narodna tiskarna. Ljubljana, 224 str.

1883

Občna zgodovina, 1. del: Stari vek, 2. skrajšani natis. Samozaložba, Narodna tiskarna. Ljubljana, 133 str.

1886

Občna zgodovina, 2. del: Srednji vek, 2. skrajšani natis. Samozaložba, Narodna tiskarna. Ljubljana, 81 str.

1886

Občna zgodovina, 3. del: Novi vek, 2. skrajšani natis. Samozaložba, Narodna tiskarna. Ljubljana, 92 str.

ČASNIKARSTVO

1881/82

Zemeljski potresi. Razprava v 14 nadaljevanjih v Ljubljanskem zvonu.

1884

Časnikarstvo in naši časniki. Samozaložba, I. Železnikar, Narodna tiskarna, Ljubljana, 294 str. (ponatisnjeni podlistki iz Slovenskega naroda).

PREVODI LEPOSLOVJA

1876

Župnik Wakefieldski. Založnik Josip Jurčič, Narodna tiskarna. Ljubljana, 311 str. (Oliver Goldsmith: *The Vicar of Wakefield*, 1766).

1877

Prižigalec. Narodna tiskarna. Ljubljana, 512 str. v dveh zvezkih (Maria Susanna Cummins: *The Lamplighter*, Boston, 1854).

1885

Pariz v Ameriki. Narodna tiskarna. Ljubljana, 535 str. (Édouard René Lefebvre de Laboulaye: *Paris en Amérique*, 1863).

1887

Mabel Vaughan. Narodna tiskarna. Ljubljana, 434 str. v dveh zvezkih (Maria Susanna Cummins: *Mabel Vaughan*, 1857).

Irena Romih, spominska plošča Janezu Jesenku, 44 cm x 30 cm x 4 cm, freska na lehnjaku, 2008

s tremi svetniki prav s tem namenom. Poleg tega freska izraža spoštovanje do kulturne dediščine in vsega, kar so spoštovali naši predniki. Na lovskem domu je upodobljena divjad našega lovišča. Njen simbolni pomen je, kako živeti in posegati v naravo tako, da bi ohranili biološko pestrost ter ekološko ravnotežje. Spominska plošča Janezu Jesenku na tej hiši zato ni iz marmorja, temveč je izvirna umetniška freska na kamnu lehnjaku, delo akademske slikarke Irene Romih, ki je takole opisala svojo stvaritev:

»Kot osnovo za fresko sem uporabila katastrsko mapo Poljan, nekoč last Janeza Jesenka. Je edino vizualno gradivo, povezano z njim, ki mi je bilo na voljo. Ta načrt je likovno zelo zanimiv izdelek z natančno vrisanimi parcelami, stavbami, vodnimi potmi, mostovi, travniki in sadovnjaki. Vse to je oštevilčeno v rdeči barvi in opremljeno z izredno pisavo. Samo fresko sem zasnovala kot neke vrste poenostavljen zemljevid, sestavljen iz treh nivojev. Osrednji del je izsek iz katastrskega načrta Poljan z vaškim središčem in izpostavljenno Jesenkovo rojstno hišo. Navzdol se načrt zaključuje z reko Soro in mostom čeznjo. Pod nivojem »načrta na papirju« se vleče zelena žametna travna površina sveta tam čez. Zgoraj se navidezni papir spodviha, nad njim pa se pne silhueta hribov za vasjo. Oblikuje jo odlomljen kos lehnjaka, ki je tudi fizični nosilec freske. Črke napisa na freski so izpisane v maniri pisave s katastrskega načrta.«

Stat nominis umbra (Stoji v senci imena) je bil Jesenkov psevdonim. Danes njegovo ime ni več v senci – videno je na njegovi rojstni hiši Na Produ, leksikonih, Društvo učiteljev geografije pa že več let podeljuje Jesenkove nagrade za dosežke na področju geografije. Upam, da bo spomin na tega velikega ustvarjalca in domoljuba ostal tudi v poljanski kolektivni zavesti.

Sely de Brea Šubic

Na pročelju Prodovske hiše sta dve freski. Stenske podobe so poleg prestižnosti pomenile tudi magično znamenje, ki je imelo varovalni pomen. Tako kot znamenje, ki stoji nasproti

Luca in njen košek na travnatem tepihu, Gora (Foto: Nadja Šubic)

Anica Berčič (28. 7. 1937 – 27. 1. 2018), igralka, ki ni igrala, ampak živela svoje vloge¹

Ljubiteljske, amaterske igralce po navadi predstavljamo kronološko; kako so začeli s svojim veseljem do igranja že v osnovni šoli, ob druženju mladine na vasi, pa kasneje na ljubiteljskih odrih ... Pri Anici Berčič to sploh ni pomembno – kadar je dobila priložnost stopiti na oder, pritegniti poglede, začutiti odziv, se spreminjati v vlogo, torej ustvarjati, je to počela brez kančka omahovanja. Nikogar v življenju nisem poznal, ki bi tako kot ona lačno čakala na nastop. Brez zadržka je obljubila sodelovanje s komer koli in v kakršni koli vlogi.

Njenih učiteljev in »ljudskih« režiserjev pri »deklamacijah« v osnovni šoli in kasneje na poljanskem odru nisem poznal. Pripovedovala mi je o nastopih in igrah na proslavah, uprizoritvah iger ob nedeljskih popoldnevih in gostovanjih po okoliških vaseh. Prvič sem jo videl na odru kot Mino v *Ravbarskem cesarju*. Od takrat je sodelovala z dvema odličnima režiserjema, Igorjem Torkarjem in Miranom Herzogom. Kot osebnosti in kot režiserja sta si bila diametralno nasprotna. Za Anico in njeno igro pa oba dragocena.

Igor Torkar s svojo vehemenco, improvizacijo, sposobnostjo, da trenutek dobro odigranega prizora, ki mu ga je Anica ponudila, zamrzne in vključi v vlogo in na koncu nastane izčiščen lik. Zaradi improvizacije je bil končni rezultat negotov, vendar sta Anica in Igor na koncu dosegla popolno soglasje in ena od Tavčarjevih žensk je popestrila nastope poljanskega igralskega ansambla doma, na gostovanjih po Sloveniji, Šentjakobskem gledališču Ljubljana in tudi v televizijski igri se njenemu enkratnemu prizoru pijane, a pronicljive Mine niso hoteli odreči.

Popolnoma drugače se je režije loteval njen drugi veliki učitelj, Miran Herzog. Študijsko izrisano celotno predstavo je pripravil doma, še preden je živela na odru, psihološko in

mizanscensko je pripravil vse like. Natančnost in doslednost ustvarjalnega procesa je Anica prav tako razumela in sprejemala kot prejšnjo Torkarjevo intuitivnost in improvizacijo. Luca je nastajala počasi, po koščkih, razmišljujoče. V njej je iskala trpljenje ženske, ki podpira vse štiri vogale hiše, doživi smrt otroka, krivično obsodbo moža in se hkrati že veseli malih priložnosti za radost. Kljub svoji bedi opazi dobroto ljudi, opazi plačilo za trpljenje, nagrado za delo. Anici se je vse to risalo na obrazu, njeno telo je vsak trenutek, ko je osvojila oder, polno pripovedovalo svojo zgodbo hvaležnemu občinstvu. Herzog je vedel, kako dobra bo njena Luca na koncu, verjetno pa si ni predstavljal, koliko časa bo z Ani živela in pripovedovala ljudem o drobnih radostih v njenem svetu trpljenja, o dobrih ljudeh, zajčkovih solzah in Matičkovem uspehu. Anica je pokazala, ne le kako se na odru igra, ampak kako se na odru živi v zaupani vlogi. Lažje ji je bilo, ker je uporabljala svoje pojoče poljansko narečje in uprizarjala pogumne Tavčarjeve ženske, katerih potomka je bila tudi sama. Njena Luca je bila ustvarjena s takim zanosom in navdušenjem, da spada med najlepše odigrane vloge v naših koncih.

Tretja ženska, ki ji je zlezla pod kožo in postala del njene osebnosti, pa je Šarucova Meta. Monodrama, odigrana s

¹ Članek je bil napisan za *Loške razglede* in bo objavljen v številki za leto 2018, ki bo izšla pred občinskim praznikom v letu 2019.

Zadrnjč Luca, občinska proslava, november 2017 (Foto: Vito Debeljak)

Meta v boju z otročaji (Foto: Izidor Jesenko)

Šarucova Meta šteje ficke, Poljane 2013 (Foto: Izidor Jesenko)

Srečna Anica po premieri Šarucove slive v Poljanah 2013 (Foto: Andrej Šubic)

tempom, skrajnim naporom, močjo, ki bi ji jo lahko zavidala vsaka profesionalna igralka. Kdo bi se lahko meril z Anico, ki je ponavljala besedilo kot molitev, ob delu v vrtu, na vožnji na izlet, zvečer v čakanju na spanec, zjutraj ob prebujanju ... »Kadar hočeš, jo lahko zaigram, sredi noči me zbudi in lahko začnem,« mi je rekla. S to vlogo je rastla več kot petintrideset let. Vsakič ko sva imela vaje za obnovo ali po predstavi, mi je povedala, da je v prizoru, besedilu ali gibu našla nov pomen, novo sporočilo, novo povezavo. Ko sem ji vlogo ponudil, se je za trenutek ustrašila, potem pa ni omahovala nikoli več. Čeprav v realnem življenju ni mogla več poklekniti, je to na odru storila brez težav, samo po koncu vaje se je spomnila, da pravzaprav doma poklekniti ne more. Tako je delala vse na odru: navdušeno, brez zadržkov in predano. V Šarucovi Meti je uporabila iskrivost Mine, življenjsko modrost in vdanost v usodo Luce, dodala pa še nešteto hudomušnih misli, pretkanosti, borbenosti in življenjskih modrosti. Sama na odru, zlita z Meto, je Anica držala svojo publiko od prve do zadnje besede. Ni izpustila niti trenutka veselja, da oder uporablja za svojo izpolnitev, ki se je prelila v dvorano. Ni popuščala, ni padala, ker je bila izrazito poštena igralka, z ljubeznijo do te najbolj minljive umetnosti.

Anica je tako potovala skozi svoje življenje ob Tavčarjevih likih. Grabila je priložnost, kadar ji je bila ponujena. Če bi bilo možnosti več, bi še igrala. Za amatersko gledališče nikoli ni poznala besedice ne. Takoj, ali celo že malo preden smo jo prosili za pomoč, je bila pripravljena. Tako kot so jo verjetno porabili za recitacije v osnovni šoli, večje in manjše vloge v povojnem poljanskem gledališču, se je odzivala tudi kasneje. Če so imeli potrebo po kulturi gasilci, je nastopila, če je bila v kraju počastitev praznika, je bila Anica zraven, če smo hoteli otrokom v šolah predstaviti Tavčarja in poljansko narečje, je Anica zapela v melodiji Luce in Mete, ko so se zbrali upokojenci v poljanski dolini, so Anico pričakovali na odru. Nikoli ni odrekla. Poskušala je pomagati tudi kot organizatorica kulture v kraju, v Kulturnem društvu dr. Ivan Tavčar je bila dolga leta članica upravnega odbora. Postala in ostala je ikona za amatersko igralko z veliko začetnico.

Kdor jo je enkrat videl, jo je cenil, cenili in nagradili so jo tudi v strokovnih in družbenih krogih. Tako si je zaslužila kipec Luce, njenega občudovalca Petra Jovanoviča, priznanje Krajevne skupnosti Poljane leta 1983, priznanje Občine Gorenja vas - Poljane leta 2005, Zlato Linhartovo značko za dosežke v gledališču Zveze kulturnih organizacij Slovenije in Zveze gledaliških in lutkovnih skupin Slovenije leta 1995. Veliko priznanje ji je pomenilo, ko je leta 1981 *Šarucovo slivo* odigrala na podelitvi Severjevih nagrad profesionalnim in amaterskim igralcem Slovenije v galeriji na Loškem gradu.

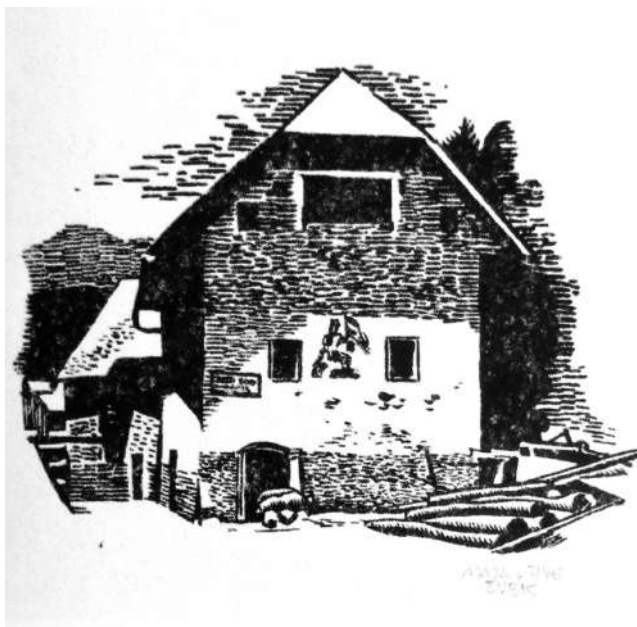
Z Anico sem delal in ustvarjal od svojega dvajsetega leta in samo njeni neizmerni želji po igranju se lahko zahvalim, da je sprejela vlogo Šarucove Mete. Odigrala jo je več kot petintridesetkrat, po delih vsaj še tolikokrat. Pogosto tudi samo zame in peščico mojih prijateljev. Meto je posnela najprej za radio, potem smo jo posneli tudi na kameron. Tako imamo dokumentirane vse tri njene največje vloge, Mino v *Ravbarskem cesarju* v posneti TV-drami Radiotelevizije Slovenija, Luco iz *Cvetja v jeseni* v posnetku TV-gledališča Televizije Slovenija in Meto na posnetku predstave v Poljanah. Dragoceni dokumenti njene igralske moči in tudi lepega poljanskega narečja.

Luco je odigrala še pogosteje. Ne jaz ne drugi se je nismo naveličali. V zadnjem času sem ji pri tem režijsko pomagal in jo postavljaj v različna okolja. Svoj »košek« je rada popeljala po travnatem tepihu pred cerkvijo na Malenskem vrhu, za kuliso ji je služil Blegoš v večernem soncu. Na Blegoš se je naslonila tudi na enem zadnjih nastopov na cvetočem travniku na Lovskem Brdu na poti Cvetje v jeseni. Nastop, ki bi ga najraje zamrznil in samo gledal, kulisa in njena požrtvovalnost, ko je že imela težave z zdravjem, so izvabile marsikatero solzo. Enako bi storil z zadnjim nastopom na občinski proslavi v kolažu *Cvetja v jeseni*. Anica je odigrala do konca, rada bi še, za njo ostajamo številni, ki smo jo občudovali, čutili njeno igralsko moč in v našo tolažbo imamo nekaj izjemnih posnetkov ženske, ki se lahko šteje med največje poljanske ustvarjalce.

Andrej Šubic

Šubici iz Dovjakovega mlina – od kod so prišli in zakaj Dovjakovi

Dovjakov mlin v Hotovlji pri Poljanah, dom rodbine vsestranskih ustvarjalcev Šubicev, je bil zgrajen v prvi polovici 17. stoletja. Kot samostojna posest je bil prvič vpisan v urbarju loškega gospostva leta 1647, ko je bil lastnik mlina Andrej Dovjak. Rod Dovjakov se je obdržal dobro stoletje in dal mlinu hišno ime. Leta 1769 je mlin kupil Simon Šubic, rojen 27. 10. 1748 pri Šubcu na Hotavljah. Prvič je bil poročen s Heleno Klemenčič iz Suše (Pri Golešnik), njun sin Pavel Šubic (1772–1847) je bil prvi doslej znani likovnik rodbine Šubicev.

Ive Šubic: *Dovjakov mlin*, 1985, risba 10 x 10 cm

Dovjakov mlin v Hotovlji je prvič nedvoumno omenjen leta 1647, ko je bil njegov lastnik Andrej Dovjak (Andree Douiakh). Verjetno pa je mlin stal že leta 1630 in je takrat pripadal domačiji Par Štájf.

Rodbina Dovjak je imela mlin v posesti vsaj štiri rodove. V urbarjih, seznamu mlinov loškega gospostva in terezijanskem katastru sta za Andrejem Dovjakom vpisana kot lastnika Jakob Dovjak (prvi vpis leta 1660, zadnji leta 1683) in Matija Dovjak leta 1709 in 1754. Matija Dovjak je bil leta 1709 in 1754 tudi lastnik kmetije Pri Ramovš. Na kmetiji ga je leta 1754 nasledila Magdalena Dovjak, verjetno njegova hči. Magdalena je po letu 1754 nasledila tudi Dovjakov mlin.

Dovjakov mlin je bil leta 1769 tako zadolžen, da je »prišel na kant«. Župan poljanskega urada loškega gospostva Martin Klobovs je Dovjakov mlin zarubil in ga 16. avgusta 1769 prodal. Župani uradov loškega gospostva so namreč lahko založili neporavnane davčne obveznosti za svojega občana in potem zadolženca rubili. Zarubljeno posest so župani lahko obdržali ali pa so jo prodali. Župan Martin Klobovs je bil lastnik hiše in grunta Županovše v Predmostu. Dovjakov mlin je kupil Simon Šubic za 163 goldinarjev in 20 krajcarjev. V tem znesku je bila cena premičnin 43 goldinarjev in 20 krajcarjev.

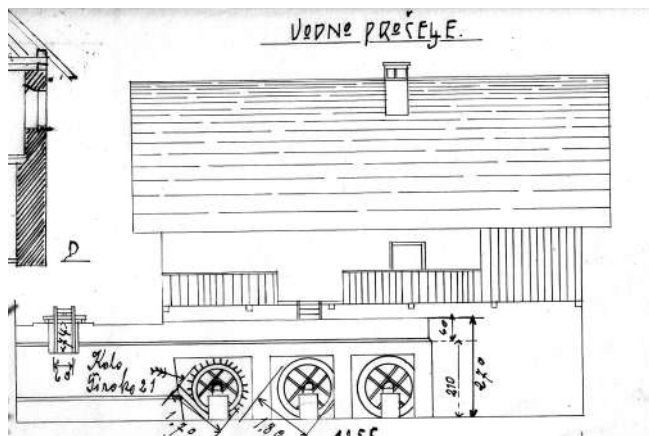
Kdo je bil Simon Šubic? Iz vpisa rojstva njegovega sina Pavla Šubica 22. januarja 1772 izvemo, da je bil poročen s Heleno, hčerjo Tomaža Klemenčiča. Simon, sin Andreja Šubica, in Helena, hči Tomaža Klemenčiča, sta se poročila 27. 11. 1767 v Poljanah. Simon Šubic je umrl 13. 1. 1816 v Dovjakovem mlinu v Hotovlji. V mrliški knjigi je vpisana njegova starost 70 let. Torej naj bi bil rojen leta 1745 ali v začetku leta 1746. Edini ustrezeni vpis v krstni knjigi poljanske župnije med letoma 1740 in 1750 je rojstvo Simona Šubica 27. 10. 1748 staršema Neži in Andreju Šubicu v soseski sv. Lovrenca na Hotavljah. V žirovski župniji v tem času noben otrok s priimkom Šubic ni dobil imena Simon.

V kateri hiši je bil rojen Simon Šubic? Hišna številka v krstni knjigi ni vpisana, ker so jih hiše dobile kasneje, leta 1770. V pomoč nam je terezijanski kataster, ki so ga sestavili med letoma 1748 in 1756. V katastru je Andrej Šubic lastnik Šubcovega grunta na Hotavljah. Simonov krstni boter Tomaž Demšar je bil v istem viru lastnik Maticovega grunta, botrica Helena, žena Pavla Šinkovca pa s Šinkovcovega mlina in žage. Poleg botrov sta bila pri krstu še Andrej Uršič z grunta Preserc in Katarina, žena Antona Dolinarja. Poglejmo še poreklo Simonove žene Helene Klemenčič: njen oče Tomaž Klemenčič je bil iz Suše (Pri Golešnik).

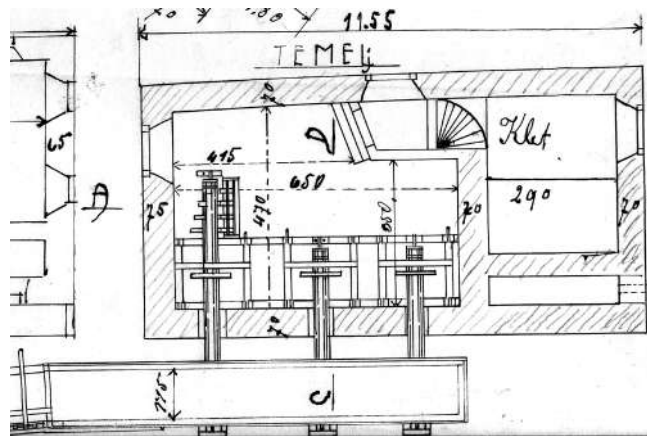
Simonovi in Helenini otroci so bili Pavel (22. 1. 1772–17. 10. 1847), Anton (roj. 1785) in Matija (roj. 1790). Simon Šubic se je drugič poročil z Marijo Kavčič iz Gorenje vasi (roj. ok. 1765, njen oče Urban Kavčič), njuna otroka sta bila Marija (roj. 1807) in Gregor (roj. 1810).

Hišo in Dovjakov mlin je leta 1797 nasledil Simonov najstarejši sin Pavel Šubic. Leta 1820 je v *Status animarum* vpisan kot mlinar, mizar in kipar (*Bildhauer*). Poročen je bil prvič z Jero Čadež iz Gorenje vasi. Njuni otroci so bili Jurij (roj. 1799), Jakob (roj. 1800), Franc (roj. 1808) in Apolonija (roj. 1811). Drugič se je poročil v starosti 45 let leta 1817 z Marijo Demšar (1790–1873), hčerjo Jurija Demšarja iz Gorenje Dobrave 11 (Petrač). Imela sta osem otrok: Florijan (roj. 1818), Urban (roj. 1819), Štefan (roj. 1820), Matija (roj. 1825), Blaž (roj. 1827), Janez (roj. 1833) in Ignac (roj. 1835). Pavel Šubic je bil rezbar in začetnik rodbine poljanskih likovnikov. Njegovi sinovi Štefan, Blaž in Janez in njihovi potomci so bili podobarji, rezbarji, slikarji, arhitekt, restavrator. Pavla Šubica je pri Dovjaku leta 1840 nasledil sin Urban Šubic. Likovni umetniki so tudi Urbanov pravnuk Ive Šubic (1922–1989) in njegovi potomci.

Dovjakov mlin je imel leta 1642 eno vodno kolo. Leta 1647 je opisan kot mlin z enim vodnim kolesom, nad katerim je hišica, ta opis se ponovi še leta 1679. Leta 1754 je imel mlin

Dovjakov mlin, načrt iz leta 1924, pogled z vodne strani. Načrt je delo Matevža Demšarja iz Poljan 53 (ZAL Škofja Loka, ŠKL 13, a. e. 1, Vodnopravni spisi).

Dovjakov mlin, načrt iz leta 1924, tloris. Načrt je delo Matevža Demšarja iz Poljan
53 (ZAL Škofja Loka, ŠKL 13, a. e. 1, Vodnopravni spisi).

tri vodna kolesa. Eno kolo je bilo na stalni vodi, dve pa sta se uporabljali le občasno, ob višjem vodostaju Hotoveljščice. V času nastanka franciscejskega katastra leta 1826 je imela domačija dve gradbeni parceli v k. o. Dobje. Na mestu sedanjega Dovjakovega mlina je na parceli št. 90 stalo gospodarsko poslopje, v katerem je bil mlin, ki pa v katastru ni posebej označen. Iz Hotoveljščice je bil mimo mlina speljan kanal. Na parceli št. 91 so imeli Dovjakovi stanovanjsko poslopje (zdaj Hotovlja 17). Leta 1924 je imel mlin tri vodna kolesa in tri mlinske kamne. Srednja voda je poganjala prvo vodno kolo, zgornja pa drugo in tretje. Prvo vodno kolo je izmenoma poganjalo mlinski kamen ali stope s štirimi palicami. Kamnit jez na Hotoveljščici je bil dolg 9,30 metra. Od leve strani jezua je do mlina vodil 17,50 metra dolg betonski dotočni jarek. V mlinu so mleli približno do leta 1970.

Priimek Dovjak z različicama Divjak in Devjak spada med najstarejše priimke Poljsanske doline. V Poljsanski dolini so imeli priimek Divjak od leta 1501 do ok. 1600 v Dolenjih Brdih na gruntu Žetincec. Prvi nosilec priimka je bil Jurij Divjak (Juri Dywiak 1501, 1520), kasnejša gospodarja sta bila Valentin Dywiagkh (1560) in njegov sin Marko (Marco fig. Valten Diuiakh, 1577–1579, 1586). Okoli leta 1600 je grunt za 180 ogrskih ducatov kupil Boštjan Ferlan. Rod Divjakov pa verjetno ni zamrl. Leta 1647 je postal Pavel Divjak lastnik kmetije Pri Žnidarju v Malenskem Vrh. Na Dovjakovem mlinu v Hotovlji je istega leta zagospodaril Andrej Dovjak. Lastniki Dovjakovega mlina imajo priimek zapisan v oblikah Douiakh (1647–1660), Deuiakh (1677–1714) in Douiakh (1754). V Malenskem Vrh. na kmetiji Pri Žnidarju pa je priimek zapisan kot Douiakh (1647–1660) in v ženski obliki Magda Deuiagkhin (1677–1682). Če zapise razvrstimo kronološko in jih poknjžimo, si sledijo Divjak (do leta 1586), Dovjak (1647–1660), Devjak (1677–1714) in Dovjak (leta 1754). Kot hišno ime je bila uporabljena oblika Devjak v franciscejskem katastru (1826) in v *Statusu animarum* iz konca 19. stoletja. Hišno ime v obliki Dovjak najdemo v reambulančnem katastru iz leta 1869 in *Statusu animarum* iz let 1814 in 1820, uporablja pa se tudi sedaj. Na obliko zapisa priimka ali hišnega imena je verjetno vplival razvoj jezika in tudi jezikovni posluš zapisovalca.

Priimek Dovjak/Divjak/Devjak se v Poljanski dolini ni razširil. Po letu 1750 je živel v Gorenji vasi 9 (Martinač) družina Mihaela in Marije Dovjak, v kateri se je od leta 1754 do 1772 rodilo šest otrok. Kasneje priimka v matičnih knjigah župnij Poljane in Trata - Gorenja vas ni več zaslediti. Priimek je v slovenskem prostoru nastal v več žariščih. *Mohorjev Koledar* iz leta 1911 našteva med naročniki Divjake na Štajerskem (v Savinjski dolini, Slovenskih goricah in v okolici Ptuja) in Dovjake na Koroškem. V začetku leta 2017 je bilo v Sloveniji 610 ljudi s priimkom Divjak, 122 s priimkom Dovjak in 36 s priimkom Devjak. Priimek Divjak bi lahko nastal iz vzdevek divjak, ki ga je dobil človek, ki ne obvladuje svojih negativnih lastnosti, ali se obnaša ali živi kot divjak. Ali je pred več kot pol tisočletja Jurij iz Dolenjih Brd ali kdo od njegovih prednikov dobil priimek Divjak zaradi svojega videza, obnašanja, značaja, temperamenta ali česa drugega, pa ne bomo nikoli vedeli.

Tudi priimek Šubic je med najstarejšimi priimki Poljanske doline. V urbarju loškega gospostva je bil leta 1500 vpisan Matheus Subatz, kmet v Srednji vasi (Petelin), leta 1501 pa Matheus Subitz, kmet na Hotavljah (Vrbanč). Priimek Šubic je Srednji vasi že leta 1501 izginil, na Hotavljah pa se je obdržal in razširil. Na Hotavljah je bilo sedem gruntov. Leta 1586 so imeli priimek Šubic pri Vrbančku in Žerovcu, leta 1630 pa tudi pri Boštjanovcu, Šubcu in Maticu. Do leta 1678 so pridobili še šesti grunt, Preserc. Okrog leta 1754 so bili Šubici na Hotavljah na Šubcovem, Vrbančkovem in Žerovcovem gruntu, skupaj pa so bili v Poljanski dolini lastniki 23 posesti.

Priimek Šubic je možno prek vzdevka za človeka povezovati z narečnim občnim poimenovanjem šuba (kožuh, krzno). Tvorjen je s priponskim obrazilom -ic, ki je starejša zapisana oblika priponskega obrazila -ec, izgovarjanega s polglasnikom. Obstajal je tudi sorodni priimek Šubič, ki je tvorjen s priponskim obrazilom -ič. Priimek Šubić, pisan z mehkim -ć, pa je znan na Hrvaškem in je denimo v Medžimurju kot Subich izpričan leta 1638 v kraju Podbrest. Občno narečno poimenovanje šuba (tudi šávba) je sprejeto iz nemškega Schaub v pomenu »dolga vrhnja obleka«. Glede na pomen je torej priimku Šubic pomensko soroden priimek Kožuh.

Šubcov in Maticov grunt na Hotavljah sta leta 1501 tvorila celoto. Najprej so bili lastniki Mlinarji, iz te rodbine sta bila tudi župana hotaveljskega urada Jurij (leta 1501) in Jernej (1577, 1578, 1582, 1583). Pred letom 1630 je Janž Šubic kupil oba grunta za 1700 goldinarjev, za 150 goldinarjev pa še mlin in žago Pri Šinkovcu. Pri Šubcu so imeli leta 1630 mlin, stope za polst in krčmo. Do leta 1660 so žago in mlin Pri Šinkovcu prodali, nato pa do leta 1678 pridobili še tretji grunt v bližini, Preserc. Leta 1718 so bili vsi trije grunti samostojne posesti. Pri Maticu je gospodaril Martin Demšar, na Presercu Jurij Uršič in Pri Šubcu Marko Šubic. Pred letom 1754 je Marka pri Šubcu nasledil Andrej Šubic. Bil je oče Simona Šubica (1748–1816), ki je kupil Dovjakov mlin v Hotovlji, in Lovrenca Šubica, por. 7. 2. 1747 z Magdaleno Maček. Njuna hči Elizabeta Šubic (roj. 2. 11. 1761) se je 23. februarja 1784 poročila z Valentinom Demšarjem, ki je leta 1785 že vpisan kot lastnik Šubcovega grunta. Valentin je bil verjetno s sosednjega Maticovega grunta, saj je bil njegov oče Tomaž Demšar, tako pa je bilo leta 1754 ime lastniku tega grunta. Priimek Demšar se je pri Šubcu obdržal v 20. stoletje.

Mirko Šubic (1900–1976), slikar in restavrator, vnuk Janeza Šubica (1833–1898), je leta 1939 opisal izvor rodbine Šubicev: »Kakor že ime pričuje, izhajamo z juga, iz Bosne. Koli kor se je dalo dognati, je v drugi polovici šestnajstega stoletja živel na Igu pri Auerspergu bosenski ujetnik, ki se je čez nekaj let, ko mu je bila dana svoboda, naselil v Hotavljah pri Poljanah, kjer je še danes domačija Šubičevih, po domače se pravi pri Divjaku, saj je moral biti temni in stasiti mož prav divje podobe./ ... /vidim, da je bil praded Pavle (vnuk onega priseljenca iz Bosne) precej doma v anatomiji«. To razlago so z zadržkom (»predniki *naj bi bili* prišleki iz Bosne«) povzeli tudi v monografijah o Ivetu Šubicu.

Ni znano, kdaj in kako je nastala ta razlaga izvora Šubicev. Iz pripovedovanja Mirka Šubica ne dobimo vtisa, da bi šlo za staro rodbinsko legendo. Šubici očitno svojemu poreklu niso namenili veliko pozornosti. Kdor bi od konca 19. stoletja naprej iskal izvor Šubicev v Poljanski dolini, bi vzel v roke knjigo dr. Franca Kosa *Doneski k zgodovini Škofje Loke in njenega okraja*. V njej bi našel podatek, da so Šubici in Dovjaki poljanskega izvora: leta 1560 je živel na Hotavljah kmet Matija, sin Jakoba Šubica, na Dolenjih Brdih pa Valentin Divjak (Kos, 1894: 17, 20).

Na kakšni osnovi bi lahko nastala razlaga izvora poljanskih Šubicev? Prvič, na Igu in sosednjih vaseh je bil še 18. in v 19. stoletju pogost priimek Šupic. Leta 1748 je na Igu, v Iški vasi, Brestu in Vrbljenih živel osem podložnikov iške graščine Sonneg s tem priimkom, zapisanim kot Schuppitsch. Leta 1826 je bilo tukaj devet posestnikov s priimkom Šupic (Schuppitz). Priimek je v poknjiženi obliki Šupic zapisan leta 1869. Drugič, v Dalmaciji je živel srednjeveško hrvaško pleme Šubičev. Iz njih je izšla v Bribiru v bližini Skradi na plemiška družina Šubičev-Bribirskih, ki so dosegli svoj vrh v začetku 14. stoletja. Iz te rodbine je bil tudi hrvaški narodni junak Nikola Šubić Zrinjski (ok. 1508–1566).

Podlaga za razlago izvora poljanskih Šubicev, ki jo je podal Mirko Šubic, bi lahko bili Šupici z Iga in hrvaško pleme Šubići, povezani z mnogo domišljije v privlačno zgodbo. Pravzaprav nam je žal, da se je romantična zgodba o tujcu nenavadnega videza, ki je prišel v Poljansko dolino in se tu ustalil, njegovi potomci pa so novi domovini razdajali svoje ustvarjalne darove, izkazala za mit. Takih zgodb smo v času, ko toliko ljudi išče svoj novi, varni dom, še kako potrebni.

Alojz Demšar in Petra Leben Seljak

ARHIVSKI VIRI

Arhiv Republike Slovenije

AS 174, Terezijanski kataster za Kranjsko, šk. 211, No. 43, Stiftregister.

AS 783 Graščina Škofja Loka, fasc. 3, Sezname mlinov 1678–1684.

AS 783, knjiga 45, Kaufbrief 16. avgust 1769.

AS 783, urbarji loškega gospostva 1501–1714.

Nadškofjski arhiv Ljubljana (NŠAL), krstne, poročne in mrliške knjige župnije Poljane, *Status animarum* župnije Poljane leta 1814 in 1820.

Zgodovinski arhiv Ljubljana, enota Škofja Loka, ŠKL 364, Zemljiška knjiga gospostva Škofja Loka.

LITERATURA

Artem (psevdonim Davorina Ravljena): Freska (kramljanje v ateljeju prof. Mirka Šubica na tehnični srednji šoli), *Prijatelj*, letnik 13, št. 6, junij 1939, str. 223–226.

Blaznik, Pavle: *Srednjeveški urbarji za Slovenijo*. Zv. 4, Urbarji freisinške škofije. Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti, 1963.

Ive Šubic: *slikar Poljanske doline*. Uredila Tomaž Krpič in Maja Šubic, Ljubljana: Modrijan; Škofja Loka: Muzejsko društvo, 2012.

Keber, Janez: *Priimkovna delavnica – priimek Divjak*, Radio Slovenija, 1. program, 25. jan. 2012.

Keber, Janez: Priimek Šubic, *Dnevnik*, 24. 2. 2012.

Kos, Franc: *Doneski k zgodovini Škofje Loke in njenega okraja*. Ljubljana: Matica Slovenska, 1894.

Leban Seljak, Petra in Demšar, Alojz: *Knjiga hiš na Žirovskem: naselja, hiše in njihovi lastniki na ozemlju predjožefinske župnije Žiri pred letom 1900*. Ljubljana: Pegaz International, 2010.

Spomini, sanje: Ive Šubic, 1922–1989, katalog razstave, Škofja Loka: Združenje umetnikov, 1999.

Štukl, France: Prispevki k poznavanju domačih imen v zvezi z upravnimi funkcijami, *Loški razgledi*, letnik 43, 1996, 27–49.

Iskalca resnice.

Aleš Ušeničnik in njegov brat Franc

Ob 150-letnici rojstva Aleša Ušeničnika je v Poljanah izšel zbornik kot izdelek študijskega krožka, ki je potekal pod mentorstvom Roka Piska in Socialne akademije iz Ljubljane.

Sprva smo načrtovali le dokumentarni film o Alešu Ušeničniku, ko pa se je množilo znanje, smo se odločili tudi za publikacijo o premalo znanih rojakih, Francu in Alešu Ušeničniku. V Nadškofijskem arhivu v Ljubljani smo iskali dodatne informacije in v gradivu odkrili veliko novega. Trikrat smo obiskali omenjeni arhiv, pregledovali, izbirali, Izidor Jesenko pa je gradivo fotografiral. Ugotovili smo, da je bil Franc Ušeničnik pravi skrbnik dokumentov. Vse je dokumentiral in iz Rima prinesel veliko fotografij, shranil je tudi pisma, ki sta jih pisala domačim v Poljane in Staro Loko. Ta izkazujejo tako domotožje kot izjemno čustveno povezanost s starši in očimom ter pripadnost domačiji, domovini in Bogu. Oba brata sta bila dvakratna doktorja znanosti, filozofije in teologije, med seboj pa celo življenje fizično in čustveno povezana. Poleg članstva v Rimski akademiji sv. Tomaža Akvinskega in SAZU je tako kot Aleš tudi Franc opravljal pomembne škofijske in profesorske službe in pridobil mnoge nazive. Tako je nastal zbornik, v katerega sta vključena oba brata.

Pa prelistajmo sto dve strani *Iskalcev resnice*.

Po predgovoru poljanskega župnika g. Jožeta Stržaja in zahvali urednice Majde Debeljak je zbornik razdeljen v štiri sklope. V prvem z Majdo Debeljak in Mirjam Šinkovec vstopimo v zgodovinski čas na Slovenskem, v katerega sta se rodila in živela brata Ušeničnik. Kot prikaz takratnih razmer v semenišču so dodani odlomki iz *Spominov in semeniške kronike* Ignacija Nadraha, medvojnega ravnatelja ljubljanskega semenišča.

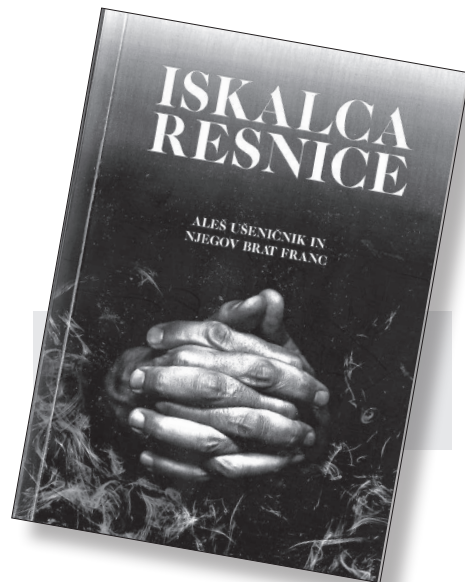
V drugem sklopu sta se življenju in ustvarjanju Ušeničnikov posvetili Bernarda Jesenko Filipič in Majda Debeljak. B. J. Filipič je obdelala duhovno in

materialno kulturo v Poljanah v 19. stoletju, v raziskovanju rodovnika družin Kržišnik in Ušeničnik pa prišla do mnogih novih spoznanj. Prvi sin Franc je bil rojen v Županovšu na maminem domu, Aleš v Poljanah na očetovem domu Par Primaž; po zgodnji očetovi smrti se je mama spet preselila na svoj rojstni dom, kjer je v novi družini Ozebek rodila še sina Maksimilijana.

Majda Debeljak pa oba velika sinova Poljanske doline, Aleša in Franca, spremlja na poti iz njune družine v šolske klopi, štirirazrednico v Loki, gimnazijo v Ljubljani, preko dolgih sedmih let študija v Rimu do profesure v Ljubljani. Izbrani so še članki iz raznih publikacij, ki so jih o Alešu Ušeničniku napisali slovenski razumniki – njegovi sodobniki.

V tretji sklop, imenovan članki, nas s člankom *O primum Ušeničnik* uvede Milka Bokal, profesorica slovenščine, upokojena sodelavka Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša znanstvenoraziskovalnega centra SAZU. Nadaljuje dr. Milan Zver s *Kratko refleksijo na Ušeničnikovo politično in socialno misel*, dr. Goran Šušnjar predstavi Aleša pesnika, dr. Jernej Pisk, tudi sam filozof, pa Aleša kot ljubitelja modrosti. Aleš Šubic poda zanimiv model politično-socialnih pristopov in umestitev Ušeničnika v ta model pod okvirnim naslovom *Ušeničnik (za) danes*.

Četrty razdelek prinaša pogovore. Prvega je pripravil dr. Jernej Pisk s profesorjem zgodovine mag. Tomažem Debevcem, ki je svojo mladost preživel v Argentini. Naslednjih pet pogovorov se je rodilo, ko je nastajal dokumentarni film *Knjiga o življenju*, scenarista in režiserja Roka Piska. Kot intervjuvanci v filmu so se predstavili odlični poznavalci Ušeničnikovega dela: dr. Bogdan Kolar, dr. Matija Ogrin, mag. Mateja

Tominšek Perovšek, dr. Jožko Pirc in dr. Anton Stres. Vsi so pokazali na veličino Ušeničnikovega delovanja, kasneje pa avtorizirali še prispevke za zbornik.

Ob slikovno-dokumentarnemu gradivu, izbranih citatih in mislih iz Ušeničnikovih del je zborniku dodan še krajši izbor bibliografije Ušeničnikovih del, zaključuje ga *Pet haikujev, posvečenih Alešu*, ter barvna priloga – mojstrsko izrisano rodovno drevo, delo likovne pedagoginje in restavratorke Jerneje Kos, in izpisana imena v tehniki pen script Mojce Kos.

Oblikovalsko delo je opravila Marja Žveplan pri Socialni akademiji v Ljubljani, natisnili pa pri založbi Salve, d. o. o. V 400 izvodih je zbornik v začetku julija 2018 izdalo Kulturno društvo Poljane, izid pa je denarno omogočila Občina Gorenja vas - Poljane. Vsi sodelujoči avtorji v zborniku so se odpovedali svojemu honorarju v dobro nadaljnjega kulturnega delovanja Poljancev.

Po moji oceni zbornik prinaša obilo zanimivega branja in slikovnega gradiva. Hkrati *odstira tančico pozabe* in ohranja spoštljiv spomin na velika rojaka, Franca in Aleša Ušeničnika. Prispeva naj tudi k rasti kulture spoštovanja, razumevanja in sožitja med vsemi Poljanci, iskalci Resnice.

Zbornik je na voljo pri predsedniku KD Poljane Goranu Šušnjarju.

Majda Debeljak

Iztok Sitar:

Kako je Jaka Racman postal fašist

(Eseji o družbeni kritiki in politični (ne)korektnosti v stripu)

Iztoka Sitarja Poljanci že dolgo poznamo kot uspešnega slovenskega avtorja stripov. Njegov prvi album *Sperma in kri* je izšel leta 1990, vključno z zadnjim, Čudaki ljubijo drugače, pa jih je nanizal že petnajst. V svojih stripih premleva od mladinskih in družinskih tematik do erotike in njemu najbližjih družbeno angažiranih vsebin – kritike politike, cerkve in religije ter odnosa do marginaliziranih skupin.

Z leta 2017 izdanim obsežnim delom *Zgodovina slovenskega stripa 1927–2017* je podal najcelovitejši pregled stripovske umetnosti na slovenskem, od protostripov Hinka Smrekarja in prvega pravega stripa *Bu-ci-bu* Milka Bambiča do aktualnih mladih avtorjev, med katerimi je še en avtor iz Poljanske doline, Martin Ramoveš.

Znan je tudi kot pronicljiv stripovski kritik. Konec leta 2017 je pod okriljem založbe /*cf izšla zbirka enainštidesetih esejev in recenzij, večinoma objavljenih v reviji *Pogledi*. Obsežno delo na 320 straneh nima jasno ločenih poglavij, vseeno pa izbor in vrstni red esejev ponujata prepoznavne sklope.

Naslov knjigi daje prvi esej, *Kako je Jaka Racman postal fašist*, v njem pa izpostavlja znanega Disneyjevega junaka, ki so ga v južnoameriškem Čilu v sedemdesetih letih 20. stoletja čilski fašisti izkoristili za širjenje protikomunistične propagande in je hkrati tudi odraz ameriškega imperializma. Sitar v Disneyjevih junakih prepozna tudi izrazito spodbujanje potrošništva, medtem ko je delo povsem zapostavljeno, saj nihče nič ne proizvaja, junaki že vse imajo.

Rasizem in šovinizem avtor prepozna tudi v drugih svetovno znanih stripih – o popotniku Tintinu ter galskih junakih Asteriksu in Obeliksu. Vsi na svojih popotovanjih srečujejo zelo stereotipno predstavljene predstavnike drugih ras in kultur, stripi pa izkazujejo tudi mačističen odnos do žensk.

Tudi v legendarnih živalskih stripih legendarnega Mikija Mustra o lisjaku

Zvitorepcu, volku Lakotniku in želvaku Trdonji srečujemo stereotipno predstavljene predstavnike drugih ras in kultur, le da so v nasprotju s Tintinom tu vendarle gospodarji na svoji zemlji. Ženske pa so tudi v Mustrovih stripih še vedno le spolni objekt.

Iztok Sitar v nekaj esejih izpostavi tudi izraz 'grafični roman' (ang. *graphic novel*), to je strip za odrasle, ki je nastal kot odgovor na v ZDA nastali etični kodeks, ki je v mladinskih stripih prepovedoval kakršno koli nasilje, spolnost ali družbene probleme. Četudi tako ostre ločnice med mladinskimi in stripi za odrasle pri nas ni bilo, je zgodovina obširnega romana v stripu, »risoromana«, bogata in dolga.

Najbogatejša pa je po avtorjevih besedah zgodovina angažiranega protirežimskega stripa, s katerim se je, kar je v svetu edinstveno, slovenski strip pravzaprav začel. Zanimiv primer *elefantiaze* Hinka Smrekarja (narisana na predvečer začetka prve svetovne vojne) se norčuje iz nemškega nacionalizma, Bambičev *Bu-ci-bu* pa izpostavlja italijanski fašizem.

Znotraj angažiranega stripa Sitar posebej izpostavlja odnos do beguncev, s katerim se v stripu ukvarja vrsta slovenskih avtoric. *Saga o supergi* Neli Kodrič Filipić deloma biografsko govori o afganistanskem dečku, ki pred Talibani zbeži v očetovih prevelikih sandalih, na poti najdeno supergo pa smatra za čudež, darilo Zahoda, s katerim bo lažje potoval. Namesto v želeni Švici pristane v Sloveniji. *Balkanali* in *Pisma Adni* Samire Kentrić pa sta drami o rasizmu in ksenofobiji v

Sloveniji in Evropi, slaba vest politike in družbe, ki je padla na izpitu humanizma in solidarnosti.

Slaba vest slovenske in jugoslovanske politike pa je bila (in je še vedno) *Diareja* Tomaža Lavriča, preprosti, a najbolj pronicljivi opisovalec naše polpretekle zgodovine. Lavrič je po Sitarjevih besedah avtor najboljših slovenskih stripov – *Rdečega alarma* in *Bosanskih basni*, v katerih ostro obsodja bratomorno balkansko vojno, v kateri ni zmagovalcev.

Zadnji Lavričev vrhunec (vsebinsko, režijsko in likovno sodi v sam vrh slovenskega in evropskega stripa) pa je trilogija *Tolpa mladega Jošue*, fiktiven, a povsem možen prikaz dogodkov, povezanih z začetkom krščanstva pred 2000 leti, osvobojen vseh mitoloških nadnaravnih pojavov. Kritiko lažne morale mitoloških svetopisemskih zgodb nadaljuje Izar Lunaček s stripom *Založeni raj*.

Iztok Sitar poda tudi analizo stripov z gejevske in feministične vsebine. S tretjim valom feminizma so se ženske v stripu po njegovih besedah otresle dekorativne vloge večne zaročenke in strežnice moškim, ter z osvobojenim telesom postale enakopravne članice stripovskega univerzuma. Sklop vsebinsko zaključijo recenzije stripov, povezanih z odraščanjem.

Zadnji del je posvečen stripom z revolucionarno vsebino (*Che*, *Rdeča Rosa*),

v katerih odmevajo kritika kapitalizma, boj za delavske pravice in pravice žensk, partizanskim stripom, strip *Spomini in sanje Kristine B.* pa izpostavi celo kot prvi spravi strip – ki se trudi razumeti obe strani, sprti med drugo svetovno vojno in po njej.

V spremni besedi k njegovim esejem Ana Bogataj izpostavi tudi pomembnost Sitarjevega razumevanja stripa »od znotraj«, z vidika risbe, stripovskega jezika in risarskih tehnik. S tem bogatim znanjem lahko Iztok natančno opisuje tudi likovno podobo stripov.

Žal so ti dragoceni (v slovenskem prostoru redki) zapisi zaradi pomanjkanja prostora iz časopisnih člankov pogosto izpuščeni.

Boris Oblak

Zapisala se je zgodba Šubičevih pisem

Knjiga Maruše Košir

Dom slikarjev Šubic – pisma pripovedujejo

Na kulturni praznik smo v Šubičevi hiši predstavili novo knjigo z vsebino Šubičevih pisem, ki jih hranita Arhiv RS in Narodna galerija.

O knjigi

»Sam navem, kok be t djav!«

... je citat iz knjige *Dom slikarjev Šubic – Pisma pripovedujejo* umetnostne zgodovinarke Maruše Košir, ki jo je izdala Občina Gorenja vas - Poljane. Knjiga je nastala v okviru projekta »Transverzala muzejev in kulturnih centrov na Škofjeloškem; Kjer domujejo zgodbe«. Njena predstavitev je bila na slovenski kulturni praznik v Šubičevi hiši v Poljanah, od koder izhajajo vsi glavni akterji knjige. Kot pravi njena avtorica, so, ne glede na zgornji citat, Šubici prav dobro vedeli, kako kakšno stvar povedati, saj je knjiga sestavljena iz ohranjenih pisem, ki so si jih dopisovali. Tako nam sami pripovedujejo o svojem življenju.

Glavna vez družine je bil oče Štefan Šubic, podobar in slikar samouk, glavna pripovedovalca pa sta njegova najstarejša sinova, znana akademsko izobražena slikarja Janez in Jurij Šubic, ki sta celo življenje, čeprav sta večino časa bivala v tujini, ostala povezana z

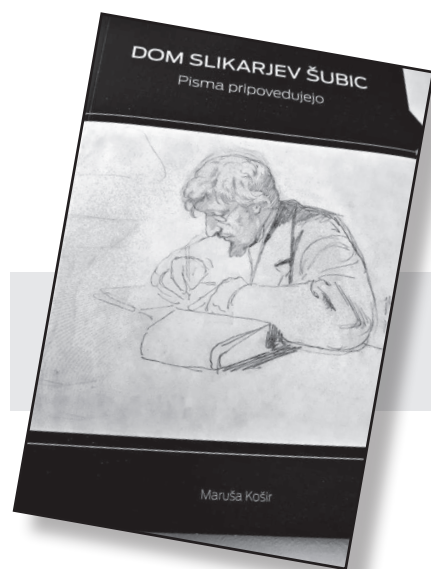
rodnimi Poljanami. Poleg omenjenih spoznamo tudi Štefanovo ženo Ano, hči Mico, ostale tri sinove Valentina, Pavla in Lojzeta, ostale sorodnike in prijatelje ter njihovo dojemanje sveta v drugi polovici 19. stoletja. Gre za resnično zgodbo o pomembni umetniški družini iz Poljanske doline. Ko so sinovi Štefana Šubica (1829–1884) in Ane Kisovec odhajali po znanje naprej v šole, so z domačo hišo še vedno ostali povezani. Pisma so romala sem in tja in iz njih se je ohranilo veliko podatkov, ki pričujejo o tedanjem življenju. Ravno tako je oče Štefan pisal domov, ko je šel slikat po cerkvah. Ženi je sporočal vse potrebno za hišo in otroke ter jih vse priporočal v božje varstvo. Med člani Šubičeve rodbine sta Janez in Jurij Šubic najpomembnejša in tudi glavna pripovedovalca v knjigi, ki preko pisem odlično predstavita razmere v družini.

Pripovedovanje se nadaljuje tudi po njuni smrti, z zapisi bratranca Ivana in ostalih članov družine. Zgodba nas tako lepo prestavi v pretekli čas, kjer

se srečamo s takratnim izražanjem, ki je vsekakor drugačno od današnjega. Kljub vsemu pa zagotovo lahko potegnemo veliko vzporednic tudi z današnjim svetom.

Večji del pisem je sedaj v varnih rokah Narodne galerije in Arhiva Republike Slovenije v Ljubljani, kjer je na razpolago nadaljnjemu raziskovanju. Namen nastale knjige pa je, da ob njenem prebiranju doživimo velik del tistega, kar so člani Štefanove družine resnično doživeli v času njihovega bivanja v Poljanski dolini. Knjiga je za nakup na voljo v trgovinici Šubičeve hiše.

Lucija Kavčič, direktorica Zavoda Poljanska dolina

OSNOVNA ŠOLA

P O L J A N E

Osnovna šola Poljane v letu 2018

*Dve stvari mora imeti človek,
da uspe v življenju:*

*prva je sreča, da se človeku po-
nudi ugodna priložnost,*

*druga je pamet, da izkoristi
ugodno priložnost.*

(afganistanski pregovor)

Spoštovane krajanke in krajani Poljan!

Osnovna šola Poljane leto 2018 zaključuje uspešno. Število učencev, ki obiskujejo našo šolo, se povečuje, tako da že govorimo o številki 388 šolajočih se učencih. Šolsko delo je potekalo po utečenih smernicah, poleg pouka in dnevov dejavnosti smo izpeljali vse planirane šole v naravi, pripravili številne prireditve za starše in učence in se vključili s Simbiozo giba. Učenci so pod vodstvom učiteljev sodelovali v različnih natečajih in projektih.

Na vzgojno-izobraževalnem področju se lahko pohvalimo z uspehi iz znanja pri matematiki, fiziki, kemiji, biologiji in razvedrilni matematiki. Na vseh teh področjih so učenci posegali po zlatih priznanjih na državnem nivoju. Prav tako je treba omeniti delo mladih raziskovalcev, ki so skozi raziskovanje spoznavali posebnosti našega kraja in ljudi. Mladi turisti so spet navdušili obiskovalce turistične tržnice in jim pokazali lepoto baročnih oltarjev. Uspešni so bili učenci na športnem področju, posebej je treba omeniti ekipo mladih košarkarjev, ki so dosegli odličen rezultat in bili dvanajsti v Sloveniji. Vse to in še več je rezultat uspešnega dela strokovnih delavcev in njihovih spodbud učencem pri njihovem delu.

Na tem mestu je treba izpostaviti delo prostovoljcev in predstavnikov šolskega parlamenta, ki skupaj z mentoricama poskrbijo, da se v šoli vedno dogaja kaj zanimivega. V aprilu smo organizirali noč knjige in kar 82 učencev je preživelo noč v šoli ob iskanju zakladov in branju knjig.

Trudimo se, da bi našo šolo in Poljane predstavili tudi obiskovalcem, tako smo za učence OŠ iz Kranja, Medvod in Gorenje vasi pripravili predstavitev naše freske v avli šole. Na obisku so bili predstavniki šol iz Slovenije in se seznanili z našim vzgojno-izobraževalnim delom. Svoje znanje smo prezentirali ravnateljem osnovnih šol. Učenci in mentorica Ana Tušek so na šoli gostili mentorje in učence gorenjskih šol, ki delujejo v okviru Unesca, in jim pokazali freske v našem kraju. Prav vsi obiskovalci so vedno navdušeno zapuščali našo šolo, na kar smo izredno ponosni. Dve naši učenki sta se udeležili mednarodnega tabora Unesco v Grčiji.

V oktobru smo bili organizatorji državnega tekmovanja iz logike, kjer smo se izkazali kot organizatorji, naši učenci pa so pokazali veliko znanja.

Žal moram sporočiti, da je naša šola privlačna za nepovabljene goste, saj so kar dvakrat v tem letu nasilno vstopili v naše prostore. Ne, nič ni bilo odtujeno, vedno pa je bila povzročena materialna škoda.

Na koncu pa še nekaj lepega. Prav med pisanjem te kratke kronologije dela naše šole smo prejeli dopis župana naše občine. Sporoča nam, da smo prejemniki plakete Občine Gorenja vas - Poljane. Priznanje so nam podelili na občinski proslavi. Za vse nas zaposlene na šoli je to potrditev, da smo na pravi poti. Hvala Krajevni skupnosti Poljane in njenemu predsedniku Tonetu Debeljaku za podan predlog.

Prijeten je občutek, ko vidiš, da nekdo opazi naše delo.

Spoštovane in spoštovani!

Prednovoletni čas je izgubil svoj čar v naši potrošniški družbi, kjer se bije boj s časom in denarjem, kjer prave vrednote nimajo več svojega mesta.

Zato vam želim, da se v vas naseli mir božične noči, da v lepoti novega življenja podživljate lepe trenutke svojega življenja in da vam novo leto prinese vse tisto, kar je skrito v kotičku vašega srca. Ne pustite, da vas čas prehitro odnese.

Pa srečno!

Metka Debeljak, ravnateljica

Prispevke šolske priloge zbrala in priredila Bernarda Pintar

Mladi raziskovalci

Na 27. Regijskem srečanju mladih raziskovalcev v Biotehniškem centru Naklo je našo šolo zastopalo 10 raziskovalk, predstavile pa so pet raziskovalnih nalog:

1. Tinkara Krek, Ana Marolt in Ana Zala Čadež, 7. a:

PRILJUBLJENOST SLADKIH ŽIVIL MED OSNOVNOŠOLCI

2. Lara Cankar in Zala Stržinar, 7. a:
POKLICI V POLJANSKI DOLINI VČERAJ, DANES, JUTRI

3. Metka Jesenko in Teja Čadež, 7. b:
POLJANE SKOZI ČAS

4. Manica Demšar, 9. b:
SKRIVNOSTI POLJANSKE DO-LINE

5. Zoja Činku in Larisa Pintar, 9. b:
NA PLATNU IVETA ŠUBICA

Raziskovalna naloga Manice Demšar *Skrivnosti Poljanske doline* je bila na področju zgodovine druga, na področju sociologije sta z nalogo *Poklici v Poljanah in okolici včeraj, danes, jutri* Lara Cankar in Zala Stržinar dosegli prvo mesto, prav tako so v kategoriji druga področja prvo mesto dosegle Tinkara Krek, Ana Marolt in Ana Zala Čadež z nalogo *Priljubljenost sladkih živil med osnovnošolci*.

Mlade raziskovalke OŠ Poljane

Lara Cankar in Zala Stržinar:

POKLICI V POLJANSKI DOLINI VČERAJ, DANES, JUTRI

Lara in Zala sta s svojo raziskovalno nalogo na področnem srečanju dosegli prvo mesto.

NAMEN RAZISKOVALNE NALOGE

Nekateri so že v osnovni šoli odločeni, s kakšnim poklicem se bodo ukvarjali v prihodnosti, nekateri pa še po koncu srednje šole ne vedo natančno, kaj bi radi v življenju počeli.

Namen naloge je bil raziskati, katere poklice opravljajo prebivalci Poljan in okolice in kako se za poklice odločajo osnovnošolci. Pri tem naju je posebej zanimalo, na podlagi česa se odločajo za poklice, kje dobijo informacije o poklicih in kakšno vlogo imajo pri tem njihovi starši. Poleg tega sva želeli izvedeti, za katero šolo se bodo odločili učenci od 7. do 9. razreda. Zanimalo naju je tudi, kako so se za poklice odločali njihovi starši in kateri so poklici prihodnosti.

POKLICNO ODLOČANJE V PRE-TEKLOSTI

Uradno obstaja v Sloveniji več kot 1.700 poklicev. Poklici so živi, stari umirajo, obstoječi se spreminjajo in rojevajo se novi.

Včasih so se mladi ljudje za poklice odločali predvsem s pomočjo staršev ali pa so se starši odločili namesto njih. Otroci so že v poznem otroštvu odhajali na delo, npr. deklice kot pestunje, dečki kot hlapci in pastirji. Med odra-

slimi so bile najpogostejše obrti kovaštvo, čevljarstvo, lončarstvo, mlinarstvo itd. Nekateri so denar služili tudi s kmetijo. Med odraslimi so bile najpogostejše obrti kovaštvo, čevljarstvo, lončarstvo, mlinarstvo, oblikovanje orodja, orožja in nakita ...

V času naših babic in dedkov so se za poklice mladi že odločali sami, na osnovi svojih želja in s pomočjo staršev, pri odločitvi pa je bila pomembna možnost štipendije, možnost zaposlitve v kraju bivanja ali njegovi okolici.

POKLICI, KI IZGINJAJO

Danes nekateri poklici izginjajo tudi zaradi tega, ker niso privlačni. To so poklic dimnikarja, steklarja, keramičarja, čevljarja, klobučarja, urarja, tapetarja. Večinoma so to obrtniški poklici, za katere ni več izobraževanja in jih je izpodrinil tehnološki razvoj. Po nekaterih poklicih pa enostavno ni več potreb, tako npr. zaradi propada tekstilne industrije ni več potreb po šiviljah.

Ravno tako bodo zaradi hitrega tehnološkega razvoja v prihodnosti po napovedih znanstvenikov izumrli naslednji poklici: voznik, predavatelj, učitelj, politik, računovodja, delavec za tekočim trakom zaradi uvedbe robotov, poklic prodajalke oziroma prodajnega svetovalca zaradi samopostrežnih trgovin, cestni delavec in gradbeni delavec zaradi pametnih gradbenih strojev, poklic kmeta itd.

POKLICI PRIHODNOSTI

Poklici, ki bodo čez 20 oz. 30 let najbolj iskani, danes še ne obstajajo. Mogoče se sliši smešno poklic trgovec s časom, varuh podatkov ali pogajalec ob spletnih ugrabitvah, vendar so to poklici prihodnosti. Raziskava svetovnega gospodarskega foruma je pokazala, da bo ukinjenih največ delovnih mest v pisarniškem in administrativnem delu, predvsem zaradi drugačnih tehnoloških rešitev, nekaj delovnih mest bodo preprosto ukinili.

KAM NAPREJ – KAJ MLADIM POMAGA PRI ODLOČANJU ZA POKLIC?

Poklicno usmerjanje se v šoli prične konec 8. razreda, ko se učenci že lah-

Prva stran spletne strani Mojaizbira.si

ko samoiniciativno udeležijo informativnih dni, ki jih organizirajo srednje šole, ali pa predstavitev srednjih šol na osnovnih šolah. Podjetja organizirajo tudi dneve odprtih vrat, ki učencem omogočajo, da si poklic in podjetje ogledajo od blizu. Velik vpliv na izbiro poklica imajo tudi starši in prijatelji.

Mladim danes pri odločanju najbolj pomagajo starši, prijatelji, šolska psihologinja, informativni dnevi, dnevi odprtih vrat, razne prireditve, sejmi (Informativa), predstavitve srednjih šol za 8. in 9. razred, različne ankete ter testi za lažje odločanje.

Vprašalniki, testi, ankete

V pomoč so učencem tudi razni vprašalniki, testi in ankete o izbiri poklicne poti (interesi, želeni poklici, poklicna namera, izbira SŠ), ki jih lahko rešujejo v šoli pa tudi na enotah Zavoda Republike Slovenije za zaposlovanje (ZRSZ). V teh anketah so pogosta vprašanja o otrokovih interesih, sposobnostih, navadah, znanju in spretnostih, značajskih lastnostih ter ambicijah, ciljih, življenjskih načrtih. Na podlagi rezultatov se otrok lažje odloči za izbiro srednje šole ali nadaljnega šolanja. Tudi karierna središča so lahko velika opora učencem, ki se težko odločajo za poklic.

Vse naštetu učencem pomaga razmišljati o sebi, raziskovati, zbirati informacije ter tehtati oz. presojati pozitivne

in negativne vidike posamezne možnosti in odločitve. Na spletni strani Mojaizbira.si je na voljo mnogo pripomočkov s podvprašanji, ki pomagajo pri izbiri poklica, srednje šole in programa. Pri izbiri poklica so najpomembnejša vprašanja, na katera je potrebno odgovoriti oz. o njih razmisliti.

UGOTOVITVE NA PODLAGI ANKETIRANJA UČENCEV IN STARŠEV

Ker sva želeli izvedeti, kakšno je v naši občini stanje glede poklicnega odločanja, sva učenkam in učencem zadnjega triletja naše šole ter njihovim staršem v obliki anketnih vprašalnikov zastavili 16 vprašanj. Glede na odgovore sva oblikovali naslednje ugotovitve:

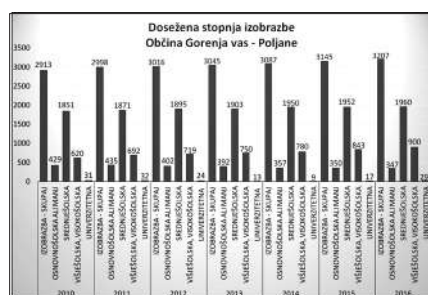
- 81 % učencev je že razmišljalo o tem, kaj bi počeli v življenju. Več kot polovica anketirancev je o tem razmišljala do 10. leta starosti (66 %).
- Starši anketirancev so zaposleni v različnih poklicih, največ mater dela v pisarnah (35 %), nekatere delajo doma na kmetiji oz. v tovarni. Največ očetov dela v tovarni (29 %), 10 % manj pa v pisarni. Delež očetov, ki delajo doma na kmetiji, je v primerjavi z deležem mater malce manjši, je pa delež očetov samostojnih podjetnikov večji kot pri materah.
- Skoraj 80 % anketirancev se ne bi odločilo za isti poklic kot starši, ker jih poklic ne zanima oz. jim ni všeč.
- Odločitev za srednjo šolo učenci v največji meri sprejmejo na podlagi

tega, kar jih veseli, pri odločitvi pa jim bo pomagala tudi udeležba na informativnih dnevih in večja možnost zaposlitve.

- Odločitve o tem, na katero šolo se bodo vpisali, še ni sprejela skoraj tretjina učencev, največ pa se jih bo vpisalo na gimnazijo, sledijo srednja strojna in srednja vzgojiteljska šola. Vpis na gimnazijo bo še za štiri leta odložil odločitev o poklicu.
- V osnovni šoli je po mnenju več kot polovica učencev na voljo dovolj informacij o poklicnem usmerjanju.
- Po mnenju učencev je najbolj razširjen poklic v naših krajih delo v tovarnah, takoj za njim pa delo v pisarni, 7 % učencev meni, da je najbolj pogost poklic strojni tehnik.
- Čez 20 let bodo po mnenju učencev najpogostejši poklici programer, računalničar in poklici v elektroniki oz. tehniki.
- 56 % učencev se ne bi odločilo za delo oz. študij v tujini, tisti, ki pa bi se, bi najraje delali oz. študirali v Združenih državah Amerike in v Veliki Britaniji.
- Če bi odrasli še enkrat lahko izbirali poklic, bi večina izbrala enakega, kot ga opravljajo trenutno.
- Odrasli so s poklicem, ki ga opravljajo, večinoma zadovoljni.

ZAKLJUČEK

Tema najine raziskovalne naloge je zelo obsežna, zato sva lahko raziskali le nekaj drobcev v zvezi s poklici v Poljanah in okolici. Statistični podatki o poklicnem odločanju v preteklosti so težko dosegljivi. Izvedeli pa sva veliko o tem, kako razmišljajo o poklicih učenci in kako starši. Na podlagi svojega raziskovanja se bova lažje odločili za najin bodoči poklic.

Dosežena stopnja izobrazbe v Občini Gorenja vas - Poljane (vir: SURS)

PROSTA DELOVNA MESTA

- Delodajalci so februarja Zavodu največ prostih delovnih mest sporočili za naslednje poklicne skupine:

Poklicna skupina	Število prostih delovnih mest
Delavci za preprosta dela v predelovalnih dejavnostih, d. n.	838
Natakarji	418
Čistilci, strežniki in gospodinjinski pomočniki ipd. v uradih, hotelih in drugih ustanovah	375
Zidarji ipd.	343
Prodajalci	315
Vozniki težkih tovornjakov in vlačilcev	272
Skladiščniki in uradniki za nabavo in prodajo	235
Strokovnjaki za zdravstveno nego	214
Kuharji	204
Tesarji ipd.	187

Prosta delovna mesta, februar 2018 (vir: ZRSZ)

Literarni prispevki

NAŠ MUCEK

Miki, ta mucek naš,
vesel je, ko z njim se igraš.
Na travniku dolgo poseda
in čaka, da miško zagleda.
Z atom sta dobra prijatelja,
saj on največ ga crklja.
Pozimi, ko zunaj sneži,
pa rad na topli peči spi.

Taja Mrak, 3. a

MOJ PES RONI

Moj pes Roni je imel zelo lepe rjave
oči,
sijoče kot kristalčki.
Iskrice v očeh so nam povedale,
kako zelo vesel je.
Vsak njegov gib z repom je bil paša za
oči,
ki vsakemu veselje podari.
Njegova dolga, mehka ušesa so slišala
čisto vse,
Le, kar bi morala, ne.
Čeprav zdaj za mavrico se skriva,
v naših srcih še naprej prebiva.

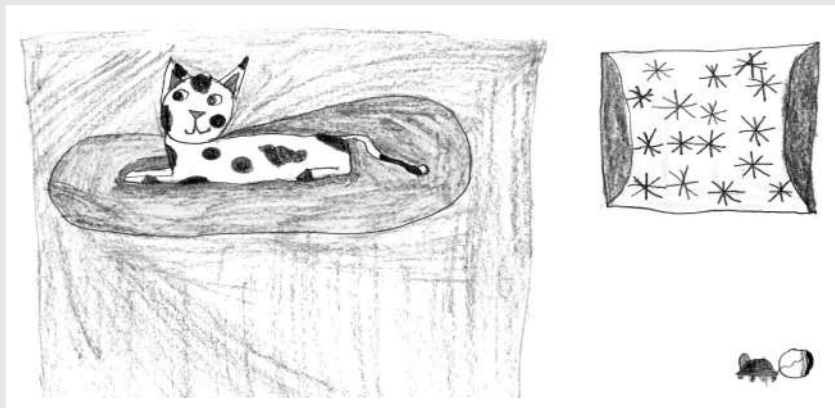
Manca Dolinar, 3. a

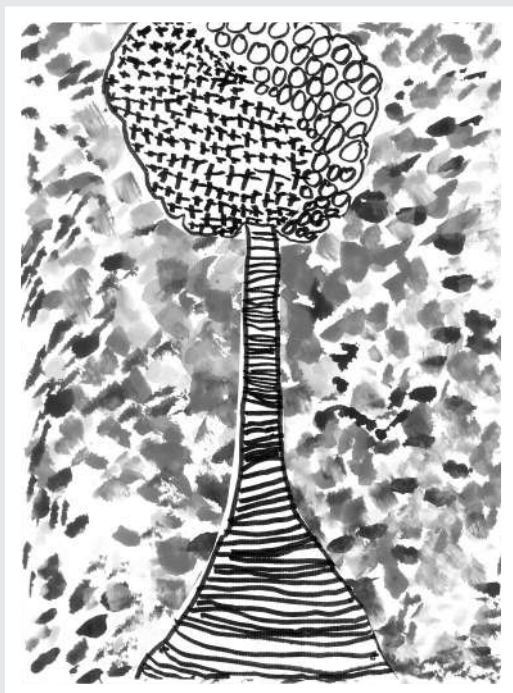
MOJ FICKO

Ficko je mačji potepuh,
ki ima dvoje kosmatih uh.
Najraje pa za malico
poje mesno palico.
Ta naš muc je cel črn,
miške preganja čez drn in strn.
Vsi imamo radi tega mačka,
ker je žametna njegova tačka.
Naš Ficko pa ima tudi družbo,
vendar ne hodita skupaj v mačjo služ-
bo.
Oba pa vesta, kje so miške v hlevu,
kjer živijo naše piške.
Naš Ficko se rad pogovarja,
na vsako vprašanje z MJAV odgovarja.

Alina Dolenec, 3. a

Likovni prispevki

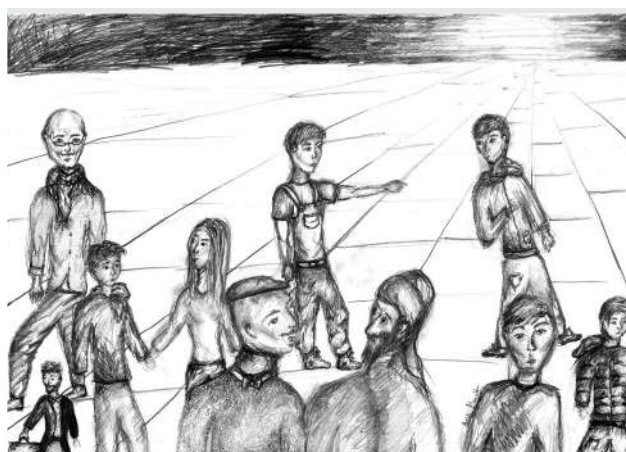

Žiga Šubic, 1. a

Žan Božnar, 4. a

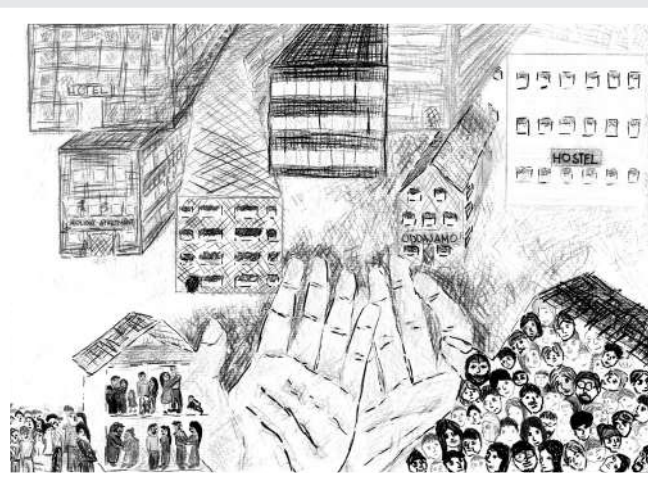
Ana Marolt, 7. a *Tako blizu pa tako daleč*

Gregor Kuštrin, 1. b

Đorđe Dević, 4. a

Meta Stanonik, 9. a *Kam*

MOJA ŽELVA

Želva naša je počasna
in prav nič glasna.
Ime mu je Črtek,
ampak ni krtek.
Paradižnik rada je
in uide na polje.
Želva je počasna,
zame tudi krasna.
Pozimi spi
in vse uredi.

Nik Krpič, 3. a

TRI SINIČKE

Tri ptičke, tri ptičke,
tri siničke na veji so skakale
in se bahale, da so vrabce pregnale.

Pa prišel je Čarli naš,
kregal se je na ves glas:
»Ej, siničke, stran od nas!
Tu sem gospodar le jaz!«

Neja Pelko, 3. b

LEPA KOŠUTA

Lepa košuta se je pasla ob gozdu na travi.
Začudeno je gledala proti neki novi napravi.
V njej je videla sebe v čudoviti postavi.
Vau, kako sem lepa, ni čudno, da me jelen tako hvali!

Larisa Justin, 3. b

ŠOLSKE ČENČARIJE

Na OŠ Čenčapoljane čenčamo prav vsi, čenčaučitelji še nekoliko bolj kot mi. Med čenčapoukom smo zelo pametni, čeprav čenčaučitelji nam čenčajo, da znajo nekoliko več kot mi. Prava čenčazabava se vedno med čenčaodmori zgodi. Včasih čenčanogometni turnir se na hodniku odvrti in takrat smo vsi čenčači zbrani. Glasno čenčanavijamo vsak za svoje čenčamoštvo. Čenčazabava je na samem višku. Takrat jo čenčaravnateljica pokvari, saj nam čenča, da to ni čenčatelovadnica in da naj vsak v čenčarazred odhiti in se za čenčauro pripravi. Vendar pri nas tišina ne traja dolgo, saj hitro najdemo čenčazaposlitev in zopet čenčamo vsevprek.

Šaja Rupar, 3. b

KDAJ PRIDE BOŽIČEK?

V majhni hiški so živeli Olga, Cene, očka in mama. Nekega zimskega dne sta starša odšla na boljši sejem in otroka sta sama ostala doma. Olga je predlagala, da napišeta pismo

božičku. Cene se je strinjal in napisal, da hoče imeti kužka. Odštevala sta dneve in končno je napočil tisti dan. Za darilo sta res dobila kužka. Odšli so se sankat in Cene se je domislil, da kužek potrebuje ime. Poimenovala sta ga Črt. Skupaj so se sankali in uživali v zimskih radostih.

Anamarija Jurčič, 3. b

ČE BI BILA ODRASLA ...

Če bi bila odrasla, bi bila po poklicu slaščičarka. Delala bi v Kranju ali v Škofji Loki. Najraje bi okraševala pecivo in pekla razne slaščice. Imela bi veliko dela. Še najraje pa bi kuhala in jedla. Če ne bom mogla opraviti šole za slaščičarko, pa bom frizerka. Delala bi v frizerskem salonu v Škofji Loki, v Kranju ali v Gorenji vasi.

Doma bi imela psa, ki bi mu bilo ime Tačka in mislim, da bi bil nemški ovčar.

Imela bi dvojčka – punčki, živela bi v Kranju. Rada bi se naučila angleško, francosko, nemško, italijansko, madžarsko in hrvaško.

Res hočem biti frizerka.

Ana Omejc, 4. a

Ko bom stara petindvajset let, se bom zelo zabavala.

Po poklicu bi rada postala poklicna košarkarica. Imela bi tri otoke. Upam, da bodo uspešni v šoli in veseli.

Na svetu bi rada veliko spremenila. Najbolj me moti umazanija. Rada bi, da se ljudje ne bi topli in prepirali. Živela bi rada v veliki modri hiši v Škofji Loki. Imela bi rada tudi psa in košarkarsko igrišče.

Želim si imeti veliko dobrih prijateljev za družbo in zabavo, da bi se z njimi dobro razumela in bi mi bilo lepo.

Ema Kržišnik, 4. a

POČITNICE

Letošnje počitnice so bile napolnjene z najrazličnejšimi dogodki: pustolovščine v Termah Olimje, počitnice pri stricu, obisk babic, pohod na Mangart, oratorij, morje, potepanje po Češki, kopanje na Sori ...

Opisala bom pustolovščine v Termah Olimje. Na počitnice so me peljali sosed, njen brat, babica in dedek. Spali smo v zidanici sredi vinograda. Zidanico so si sposodili od prijateljev. Vsak dan smo šli v Aqualuno. Tam smo plaval in se spuščali po toboganih. Šli smo tudi v čokoladnico in na Jelenov greben. Na grebenu sem krmila jelene. Zvečer smo otroci igrali tarok, dedek pa harmoniko.

Bilo je lepo. No, pa še to – komaj čakam počitnice.

Ester Šinkovec, 4. a

Počitnice so mi bile letos zelo všeč. Polovico počitnic smo preživeli na morju. Prvi dan smo se vozili s čolnom in videli delfine. Moj oči se ga je celo dotaknil. Na morju sem plaval, skakal v vodo in se celo potapljal. Na obisk k nam je prišla prijateljica Beja. Pri nas so bili en vikend. Skupaj smo se igrali in zabavali. Vozili smo se s čolnom in skakali iz njega. Ko smo prišli z morja, sem šel na smučarske priprave. Prvi

dan smo kolesarili s Hotavelj do smučišča Cerkno. Tam smo kolesarili, skakali, se igrali in zabavali. Z nami sta bila trenerja Miha in Eva.

Počitnice so hitro minile.

Nejc Poljanšek, 4. a

ABECEDNA ZGODBA

Anja se je na morju zbudila. Burja jo je prebudila. Cvileče je zavijala. Čakala je, da bo lahko zaplavala. »Domen,« je zaklicala! »Evo, tukaj sem.« Fino, da sva skupaj na ta vetroven dan. Greva na zajtrk, da ne bova lačna. Hitro pojejva, da nama bo ostalo dovolj časa za igro. Imenitno je imeti počitnice in biti na morju, sta se strinjala oba. Jasmina, njuna mami, ju je namazala s sončno kremo, saj se je vreme uredilo in lahko sta odšla na plažo. Kmalu sta zgradila velik peščen grad. Lepo sta se zabavala in veliko plavala. Minilo je veliko časa in čas je bil, da odideta na kosilo. Ni bilo težko vsega pojesti, saj sta bila zelo lačna. Okrepčala in posladkala sta se še s sladoledom. Pri prodajalcu sladoleda sta srečala prijateljico Rebeko. Rebeka ju je povabila v njihov apartma. Skupaj so prebirali revije in se zabavali. Štiri ure so prehitro minile. Takoj sta se morala odpraviti domov. Ura je bila že osem. »Vaju sem pričakovala nekoliko bolj zgodaj, ju je okarala mami.« Zdaj bo čas za spanje. Žalost naju je prevzela, ker je dan tako hitro minil.

Eva Debeljak, 4. b

GREMO NA POTEPI

Avtobus nas pelje v mesto Berlin. Berlin je veliko in razkošno mesto, v katerem je polno muzejev. Cenjeni kipci stojijo na različnih vidnih mestih. Čebele letajo po cvetličnih nasadih. Delavci gradijo nove zgradbe. Eva opazuje okolico skozi okno avtobusa. Fino se ima. Glasno se zasmije. Hitro se menjajo stavbe, mimo katerih se vozijo. Igra se z Rubikovo kocko ji krajša čas. Jasno, da je pot zelo dolga. Končno se je avtobus ustavil pred muzejem. Lepe zbirke so na ogled v muzeju. Muzej je ogromen. Na policah je zloženih veliko knjig. Ogromne slike krasijo stene soban. Pozornost pritegnejo stara tradicionalna oblačila, ki so razstavljena v veliki sobani. Res se imam lepo. Stvari v muzeju so me čisto prevzele. Še nekaj časa nisem mogla nehati razmišljati o muzeju. Tudi v hotelu, kjer smo prespali, mi je bilo všeč. Usnjeni sedeži za mizo, kjer smo jedli, so bili odlični. V sobi sem še pozno v noč razmišljala o muzeju. Zjutraj smo se začeli voziti proti domu. Želim si, da bi še kdaj obiskala Berlin.

Ema Krek, 4. b

PRESENEČENJE ENA – A

Zbudila sem se 6. decembra in ugotovila, da je to dan, na katerega sem čakala že celo leto.

Ko sem prišla v jedilnico, sem zagledala veliko daril, saj je bil svet Miklavž. Bilo je veliko daril zame in za mojo družino. A ko sem se usedla na stol, ta ni bil prazen. To je bilo presenečenje ENA – A. Bile so nove drsalke, ki sem si jih vedno želela.

Nekaj dni zatem je moj ati za hišo postavil veliko drsališče. Bilo mi je zelo všeč in zato smo imeli drsališče še celo zimo. Seveda je bilo v bližini tudi ogromno naravno drsališče in smo imeli dovolj za opraviti.

Tista zima mi je bila zelo všeč in če bodo letos primerni pogoji, vsi lepo povabljeni v Hotovljo 65.

Eva Debeljak, 4. b

Že dolgo sem si želela psa. V drugem razredu sem Božičku pisala zanj, a Božiček mi ga ni prinesel. Za Miklavža sem napisala, kakšne barve mora biti, a tudi on mi želje ni uresničil. To pričakovanje psa je bilo naporno. Ati in mami še slišati nista hotela za kosmatinca.

Bil je 8. februar, slovenski kulturni praznik. Šli smo k moji stari mami v Vinharje. Teta Damjana je mami vprašala, če mi lahko darilo izroči malce prej. Zares sem bila radovedna, kaj me čaka. Ko je Damjana odprla vrata kurilnice, sem najprej zagledala lepo sivo košaro, dve zeleni posodi in povodec. Srce mi je začelo divje razbijati. V kotu kurilnice je zraven sveže lužice sedela črna psička z belimi tačkami in modro rutko. Prav taka je bila, kakor sem si zaželela v pismu Božičku. Kmalu bi me kap od sreče, atija in mami pa od presenečenja, za katerega nista vedela. Mami je teti Damjani kar zagrozila, da ji bo za rojstni dan kupila slona! Po pogovoru sta se končno odločila, da psičko vzamemo domov. Prvo noč je Pika prespala v kurilnici, zjutraj pa sva z atijem brisala lužice in pobirala kakce. Ati ni bil prav srečen, jaz pa sem komaj čakala, da novico povem v šoli.

To je bil moj najsrečnejši dan v življenju. Sedaj je naša Pika celi družini tako prirasla k srcu, da je ne zamenjamo za nič na svetu.

Jerca Tušek, 4. b

DRUGAČNA

Po ulici se sprehajam
in nikogar ne poznam.
Poznam le sebe,
ker sem drugačna.

Vsi se me izogibajo,
ker sem drugačna.
Se me bojijo,
res ne vem, zakaj.

Potem se opogumim
in pristopim k neki puncici.
In ta me sprejme,
četudi sem drugačna.

Ajda Ficko, 5. a

LIST

Za listom je še en list.
 Za še enim listom je še en list,
 ves popisan in pobarvan.

Ta list je knjiga.
 Ta knjiga ima besede.
 Besede imajo pomen.

Te besede pomenijo ljubezen.
 Ljubezen je to, kar jaz čutim do tebe.

Tara Kos, 5. a

SLOVENKA

Potujem v Ameriko,
 ker si želim le mir,
 ne v severno ne v južno,
 ker nisem gnili sir.

Prišla sem v Ameriko,
 ker sem želela mir,
 a le v navadno Ameriko,
 kjer pijejo črni pir.

Američani me ne marajo,
 ker nisem njihov vir,
 ker najraje jem testenine,
 oni pa pečen krompir.

Pobarvam se na črno,
 pijem črni pir,
 Slovenci zdaj rečejo,
 da nisem njihov vir.

Tjaša Jančič, 5. a

SEDMOŠOLCI NA KRASU

V sredo pred šolo smo se zbrali,
 da bi se skupaj na Kras podali.
 Najprej v Štanjel smo se odpeljali,
 da bi staro mesto raziskali.

O starem stolpu smo se učili
 in brž v Vilenico pobegnili.
 Ko podzemlje smo raziskovali,
 zelo lačni smo postali.

Potem ko smo trebuščke napolnili,
 učni list smo izpolnili.
 Nato smo se še zaobljubili,
 da o lipicancih se bomo poučili.

Ogled Lipice smo hitro zaključili
 in na avtobus skočili.
 V Poljane smo prihiteli,
 da bi še dan ujeli.

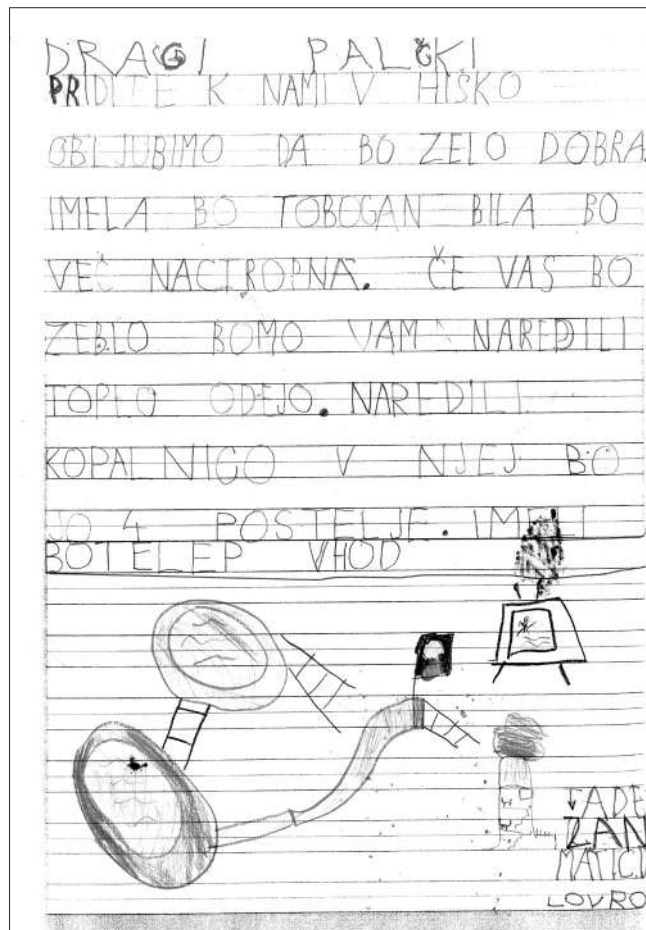
Lena Pintar in Ana Pintar, 7. a

HIŠICE ZA PALČKE

Na lepo petkovo dopoldne smo se drugošolci odpravili v gozd, kjer smo iz naravnih materialov (les, listje, mah) gradili bivališča palčkom. Pred tem smo pri pouku napisali pisma, s katerimi bi povabili gozdne palčke v naša bivališča. Med gradnjo smo se veliko naučili, saj smo morali sodelovati v skupini, se prilagajati drug drugemu in ustvariti končni izdelek. Po končani gradnji smo prebrali pisma in držali pesti, da bi za konec tedna naša bivališča dobila gozdne prebivalce. Kdo ve, mogoče pa se gozdni palčki igrajo v naših hišicah!

Takole so drugošolci gradili bivališče za palčke

Pismo: Potem so jih povabili v hiško

Dan zavedanja o avtizmu

Vrtec Agata v letu 2018

Spoštovani!

V iztekajočem se letu je naš vrtec Agata obiskovalo 180 otrok, ki so bili razporejeni v enajst skupin. Organizacijska shema tako ostaja ista kot pretekla leta: sedem skupin v matičnem vrtcu pri OŠ Poljane, dve v enoti Poljane 59 in dve pri PŠ Javorje. Vse skupine so bile zasedene do višjega normativa. Poleg rednega programa, ki poteka v skladu s Kurikulomom za vrtece, smo življenje in delo v vrtcu dodatno obogatili na več področjih. Otrokom so bile na voljo obogatitvene dejavnosti, ki so segale od ustvarjalnih uric, izvajanja preprostih naravoslovnih poskusov, pevskega zborčka, spoznavanja z likovno umetnostjo, pa vse do gibalnih uric.

Vključeni smo bili v trajnostne projekte, kot so Eko vrtec, Zdravje v vrtcu, športni program Mali sonček in Turizmu pomaga lastna glava. Ti projekti so že stalnica in že vraščeni v delo in način življenja v vrtcu. Predšolske skupine so dejavno sodelovale v projektu Say hello to the world. V tem letu so spoznavali državo Črno Goro in se spoprijateljili z vrtcem, ki deluje v pristaniškem mestu Bar. Otroci so v okviru tega projekta podrobneje spoznavali tudi svoj kraj. Ob zaključku projekta so skupaj z otroki enote Javorje, ki so izvajali projekt Turizmu pomaga lastna glava, pripravili razstavo v prostorih kulturnega doma Poljane.

Udeležili smo se različnih akcij z dobrodelno noto: Pokloni zvezek, Stara plastenka za nov inkubator, zbiranje zamaškov, zbiranje starega papirja. Sodelovali smo na različnih natečajih in bili prejemniki nagrad: priznanje Eko šole – Misija zeleni koraki, kjer smo dosegli prvo mesto, prejeli smo tudi pohvalo za najaktivnejši vrtec na področju varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami, ki nam ga je podelila Uprava Republike Slovenije za zaščito in reševanje, priznanje Zdravka Lidla z nagrado, ki je bila v obliki predstave za otroke celoga vrtca.

Da vizija vrtca živi ne samo na papirju, pač pa tudi v delu in življenju, strokovne delavke s svojih zgledom potrjujejo sprejemanje drugačnosti in sodelovanja. Veliko je bilo izobraževanj na temo senzomotorike ter tematik, ki so aktualne za sodobno družbo: internet, nasilje, otroci s posebnimi potrebami ...

Otroci so med letom pod vodstvom vzgojiteljic pripravile kar nekaj lutkovnih predstav in dramatizacij in jih odigrali drugim otrokom vrtca. Ravno tako smo sodelovali tudi z učenci šole, ki so nam pripravili dejavnosti v telovadnici in z njimi popestrili dopoldne. Ker vrtec kot celota zaobjema matični vrtec z enotama, je bilo povezovanje tudi v tej smeri in otroci iz Poljan so obiskali vrtec Javorje, šli po meteoritovi poti na Malenski vrh. V februarju, mesecu kulture smo otroke peljali v Lutkovno gledališče Ljubljana na ogled predstave *Ti loviš*.

Marca je potekal razpis za vpis v vrtec. Prejeli smo 84 vlog. Ponovno je bilo vlog več kot prostih mest, zato je o sprejemu odločala komisija. Do današnjega dne ostaja na čakalni listi

Senzorično presenečenje

za naš vrtec 17 otrok, ki starostni pogoj za sprejem izpolnjujejo, in devet takšnih, ki so za vstop v vrtec še ne izpolnjujejo starostnega pogoja. Poleg vseh prednosti, ki jih vrtec ima, pa se najde tudi kakšna negativna in ravno ta je meseca marca vdrla k nam, imenuje pa se gripa. Tokrat jo omenjam zato, ker je s svojo prisotnostjo povzročila, da je bilo v vrtcu kar polovica otrok manj. Seveda smo po svojih zmožnostih okužbo skušali zajezi.

Aprila smo skupaj z otroki očistili okolico vrtca, obeležili dan mladinske književnosti ter dan o zavedanju o avtizmu, ki je prepoznaven kot modri dan. Maja smo za vse otroke pripravili eko olimpiado, štiri- do petletne otroke odpeljali na dvodnevni tabor na turistično kmetijo pri Ožbet v Četeno Ravan ter pet- do šestletnike na letovanje v obmorsko letovišče Pacug. Za vse udeležene je bila to odlična izkušnja. Na tem mestu naj omenim in se zahvalim organizacijam in podjetjem, ki so nam prispevali del sredstev za izvedbo nadstandardnega programa: RK Poljane, Polycom, Knaufinsulation, Sečnik transport.

Junija smo se s čudovito predstavo vzgojiteljic, ki je nosila naslov *Korenčkov palček* in je delo Svetlane Makarovič, poslovili od šolskega leta. Predstavo so odigrale tudi v PŠ Javorje, knjižnici Gorenja vas, OŠ Jela Janežiča ter na Dnevu prijateljstva na Visokem.

Meseci so kar prehitro minevali in že smo zakorakali v mesec oktober, ko je bilo v vrtcu začutiti mir, mir v smislu uvalnega meseca septembra, ko so otroci ob ločitvi od staršev doživljali stisko in ob tem preizkušali glasilke in različne oblike joka. Tudi za starše je bilo to zagotovo naporno obdo-

bje, ki je sedaj minilo in smo se vsi nekako vrnili v tirnice, ki nas veselo peljejo naprej. Oktobra, ki je mesec požarne varnosti, smo otroke peljali na ogled gasilskega doma, gasilci pa so nam prikazali orodja in pripomočke, ki jih pri svojem delu potrebujejo. Odšli smo tudi na ogled živalskega vrta v Ljubljani, predšolski pa so preko natečaja Varnost v prometu prejeli nagrado in odšli v Mini city v ljubljanski BTC, kjer so se prelevili v voznike, prodajalce, peke ...

Ko pogledam nazaj, ugotavljam, da se bilo sodelovanje z Občino Gorenja vas - Poljane, KS Poljane, gasilskim društvom in krajem na splošno uspešno. Tega si želimo tudi v prihodnje. Zagotovo brez veliko znanja in entuziazma strokovnih delavk vrtca vsega tega ne bi bilo. Poleg vseh dejavnosti pa otroci niso ostali brez spodbudnih besed in mnogih objemov, ki so za zdrav razvoj zagotovo potrebni.

Za konec še misel znanega slovenskega pedagoga Marka Juhanta: »Če bi tako pogosto kot telefon preverjali otroka, ga božali in dnevno posodabljali, odgovarjali na vsak njegov signal, sporočilo in to večinoma z všečki, bi bili vi in otrok nedvomno uspešni!«

Naj bodo prazniki namenjeni krepitvam medsebojnih vezi, medsebojnemu posvečanju časa in predajanja drug drugega, saj je to zagotovo tisto, kar šteje. Pri vsem tem sodobna tehnologija ni potrebna. Vsaj za kakšen dan ...

V prihajajočem letu 2019 vam želim lahkotnih korakov, tudi če je pred vami še neuhojena pot, poguma, sreče in zdravja.

Špela Režen, pomočnica ravnateljice

Novoletni strip

Avtor: Iztok Sitar

Foto: Tadeja Šubic

